

Kunnskapsgrunnlag 2023

Utviklingstrekk og utfordringer

Vedtatt av Kommunestyret
22.06.2023

Innholdsfortegnelse

Kunnskapsgrunnetlagets formål.....	4
1. Befolkning, bosetting og boliger.....	5
1.1. Utviklingstrekk.....	5
1.2. Befolkningsfordeling i kommunen	7
1.3. Alderssammensetning	8
1.4. Pendling.....	8
1.5. Boligpolitikk	10
1.6. Arealer for bolig- og fritidsbebyggelse	12
1.6.1. Kommunale boligtomter til salgs.....	12
1.7. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler	13
2. Folkehelse, oppvekst, kultur og levekår.....	13
2.1. Folkehelse	13
2.1.1. Folkehelseprofilen 2023.....	17
2.1.2. Ung-Data nøkkeltall (2022)	20
2.1.3. Utdanningsnivå.....	22
2.1.4. Frisklivssentral, fresksenteret og frivilligsentral	25
2.2. Oppvekst og kultur	27
2.2.1. Utvikling elevtall	27
2.2.2. Resultatvurdering	27
2.2.3. Overordnet plan og tiltak	27
2.2.4. Ungdata-undersøkelse.....	28
2.2.5. Tverrfaglig ressursteam for barn og unge	31
2.2.6. Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak.....	31
2.2.7. Kultur og fritid.....	31
2.2.8. Foreldremedvirkning til aktiviteter	32
2.2.9. Videregående skole.....	32
2.3. Integrering av flyktninger	32
2.3.1. Nåværende status flyktninger og innvandrere	33
2.4. Helse og omsorg.....	33
2.4.1. Legekontor, fysioterapi, helsestasjon og skolehelsetjeneste	34
2.4.2. Pleie og Omsorg.....	34
2.4.3. Omsorgstrappen.....	35
2.4.4. Pleie og omsorgsplasser	35
2.4.6. Rekruttering i helse- og omsorgssektoren	36
2.5. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler	37
3. Bærekraft, klima og miljø	39
3.1. Bærekraftig utvikling	39
3.2. Vannforsyning.....	40
3.2.1. Finansiering og gebyrer	41
3.3. Fjernvarmeanlegg.....	41
3.4. Klima.....	42

3.4.1.	<i>Klimarelaterte utfordringer i Nordland</i>	42
3.4.2.	<i>Vær og værtyper</i>	44
3.4.3.	<i>Kommunale vedtak</i>	44
3.4.4.	<i>Transport</i>	44
3.4.5.	<i>Utslipp til luft</i>	45
3.4.6.	<i>Forurensning</i>	46
3.5.	<i>Beredskap</i>	47
3.6.	<i>Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler</i>	49
4.	<i>Verdiskaping og næringsutvikling</i>	50
4.1.	<i>Sysselsetting</i>	50
4.2.	<i>Arbeidsledighet</i>	53
4.3.	<i>Arealer for næringsformål</i>	54
4.3.1.	<i>Næringsbebyggelse</i>	54
4.3.2.	<i>Forretninger</i>	54
4.3.3.	<i>Kombinert bebyggelse og anleggsformål</i>	56
4.3.4.	<i>Råstoffutvinning</i>	56
4.3.5.	<i>Akvakultur</i>	57
4.3.6.	<i>Kommunale næringsarealer til salgs</i>	58
4.4.	<i>Sysselsetting og verdiskaping som bosettingskommune</i>	59
4.4.1.	<i>Forutsetninger for reetablering som tildelings- og bosettingskommune</i>	59
4.5.	<i>Fokusområder for næringsrettet arbeid</i>	60
4.5.1.	<i>Utviklingstrekk</i>	61
4.5.2.	<i>Sjømat</i>	63
4.5.3.	<i>Reiseliv</i>	68
4.5.4.	<i>Kraftkrevende industri</i>	72
4.6.	<i>Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler</i>	73
5.	<i>Transport og samferdsel</i>	74
5.1.	<i>Infrastruktur og samferdsel</i>	74
5.2.	<i>Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler</i>	76
6.	<i>Arealoversikt kommuneplan</i>	77
7.	<i>Kommuneorganisasjonen- økonomi, strategisk kompetanseplanlegging og drift</i>	79
7.1.	<i>Økonomisk bærekraft</i>	79
7.2.	<i>Rekruttering og kompetanseutvikling</i>	83
7.3.	<i>Sykefravær</i>	84
7.4.	<i>Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler</i>	86
8.	<i>Gildeskål kommune 2023- veien videre</i>	87

Kunnskapsgrunnlagets formål

Som bakgrunnsmateriale for kommunal planlegging og annet kommunalt planarbeid, er det utarbeidet et kunnskapsgrunnlag som kartlegger dagens status og utviklingstrekk i Gildeskål kommune. Dette er ikke et uttømmende dokument, men en oversikt over viktige forhold som gir en forståelse av dagens situasjon, samt fremtidige behov i kommunen. Kunnskapsgrunnlaget vil bidra til et systematisk og målrettet planarbeid med stor betydning for hvilke planoppgaver Gildeskål kommune bør prioritere fremover.

Kunnskapsgrunnlaget ble for første gang vedtatt av kommunestyret 03.04.2020, med vedtak om at kunnskapsgrunnlaget legges til grunn for all planlegging i Gildeskål kommune, samt at kunnskapsgrunnlaget oppdateres årlig og legges frem til behandling i kommunestyrets junimøte hvert år. Kunnskapsgrunnlaget skal inngå som grunnlag i kommunens budsjettbehandling.

Dokumentet er delt inn i følgende kapitler:

Kunnskapsgrunnlagets formål

1. Befolkning, bosetting og boliger
2. Folkehelse, oppvekst, kultur og levekår
3. Bærekraft, klima og miljø
4. Verdiskaping og næringsutvikling
5. Transport og samferdsel
6. Arealoversikt kommuneplan
7. Kommuneorganisasjonen- økonomi, strategisk kompetanseplanlegging og drift
8. Gildeskål kommune 2023- veien videre

På slutten av hvert kapittel er det utarbeidet en SWOT-analyse. Dette er en strategisk analyse for å få en rask oversikt over indre og ytre styrker og svakheter i kommunens organisasjon. De fire bokstavene «SWOT» representerer Strengths (styrker), Weaknesses (svakheter), Opportunities (muligheter) og Threats (trusler). Analysen er et godt utgangspunkt for å ta beslutninger, samt et verktøy for å identifisere områder for forbedring. SWOT-analysen deles inn i interne og eksterne faktorer, de interne faktorene innebærer styrkene og svakhetene internt i organisasjonen, og de eksterne faktorene innebærer mulighetene og truslene av det eksterne/omgivelsene¹.

Det har i år vært en oppdatering av tall og fakta i kunnskapsgrunnlaget. Kommunedirektøren ser behovet for en sterkere kobling til kommuneplanens samfunnsdel og de målene og strategiene som er vedtatt der. I 2024 tas det derfor sikte på en gjennomgang av strukturen i kunnskapsgrunnlaget for å få en sterkere kobling mellom kommunens styrende dokumenter – fra samfunnsplan til årsberetning.

Kommuneplanens arealdel er under revisjon, og ligger ute til offentlig ettersyn frem til 30.06.23. Arealtabellene i dokumentet vil derfor bli endret som følge av dette arbeidet.

¹ <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/kampanjer/ry/swot-analyse.pdf>

1. Befolkning, bosetting og boliger

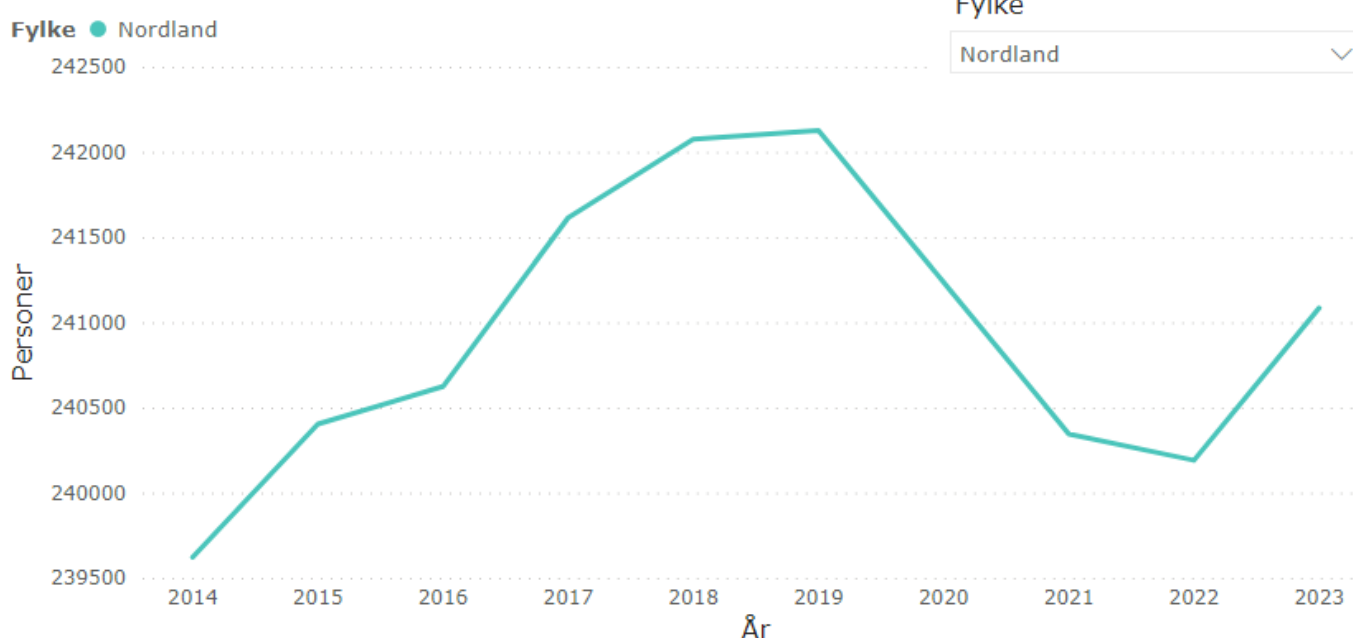
1.1. Utviklingstrekk

Ved inngangen til 2023 var det registrert 241.084 innbyggere i Nordland, dette er en økning på 894 personer fra året før. Befolkningsøkningen i 2022 forklares ved økt innvandring som følge av krigen i Ukraina. I 2023 kom det 2566 personer fra Ukraina til Nordland. Uten denne flyktningestrømmen ville befolkningstallet i Nordland gått videre ned.

Fra 2014 til 2023 hadde Nordland en relativ befolkningsvekst på 0,6 prosent mens landsveksten i samme periode var på 6 prosent. Andelen innvandrere til Nordland har økt fra 8% til 11,9% i 10-årsperioden og det siste året er andelen økt med 1,1 %.

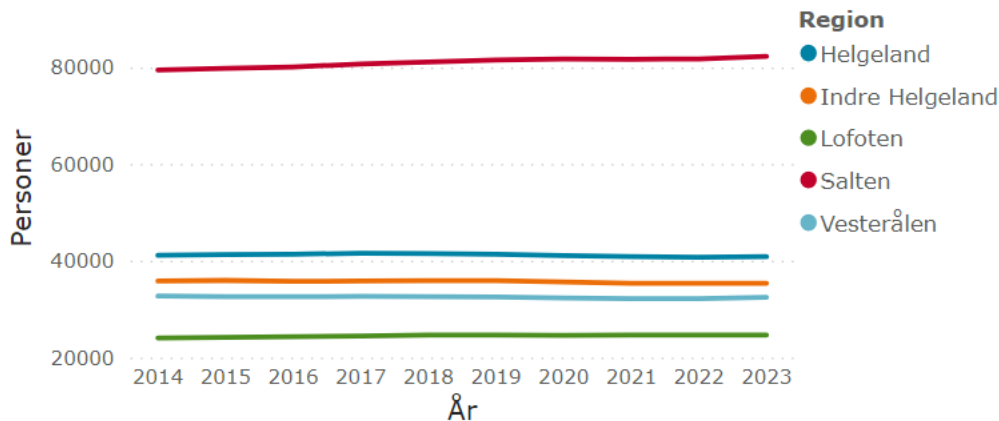
Nord-Norges befolkning krymper i forhold til Norges totale befolkning, noe som kan ha stor betydning for landsdelens fremtidige utvikling.

Utvikling i folketall i fylkene

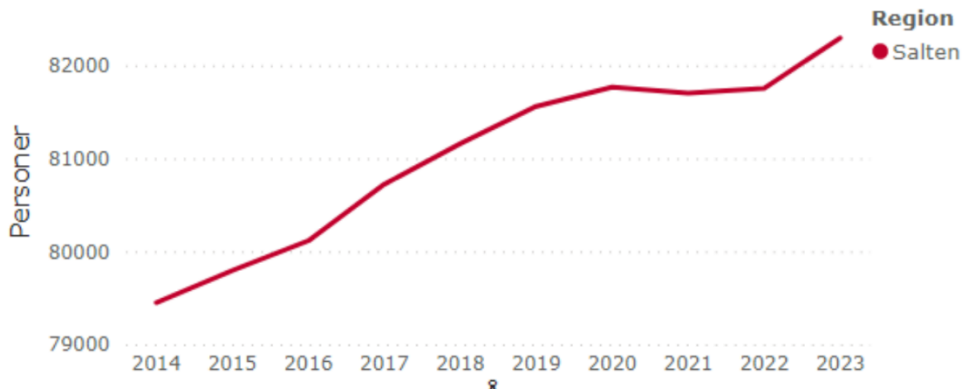
Figur 1 Befolkning i Nordland per 1.1.23, Kilde Tall i Nordland (Nordland Fylkeskommune)/SSB

Utvikling i folketall, etter region

Figur 2 Befolkning i Nordland fordelt på regioner per 1.1.23, Kilde Tall i Nordland (Nordland Fylkeskommune)/SSB

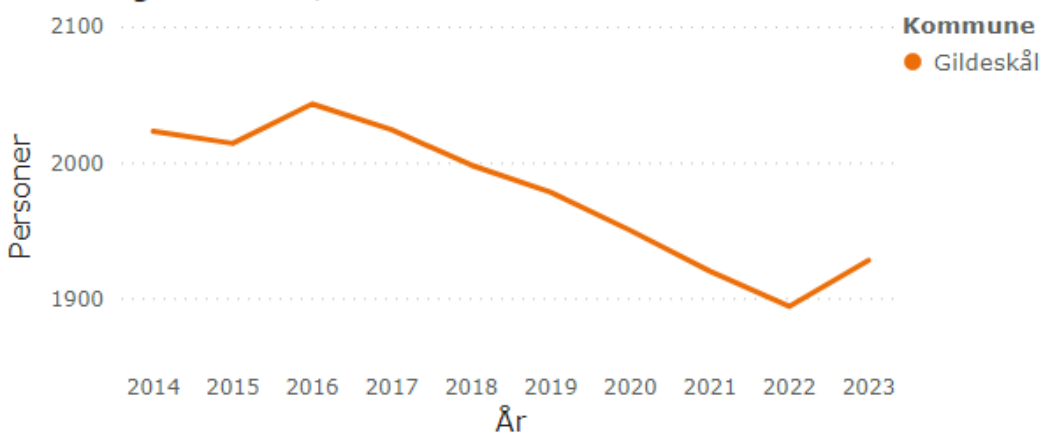
Utvikling i folketall, etter region

Figur 3 Befolkningsutvikling i Salten de 10 siste årene. Kilde Tall i Nordland (Nordland Fylkeskommune)/SSB

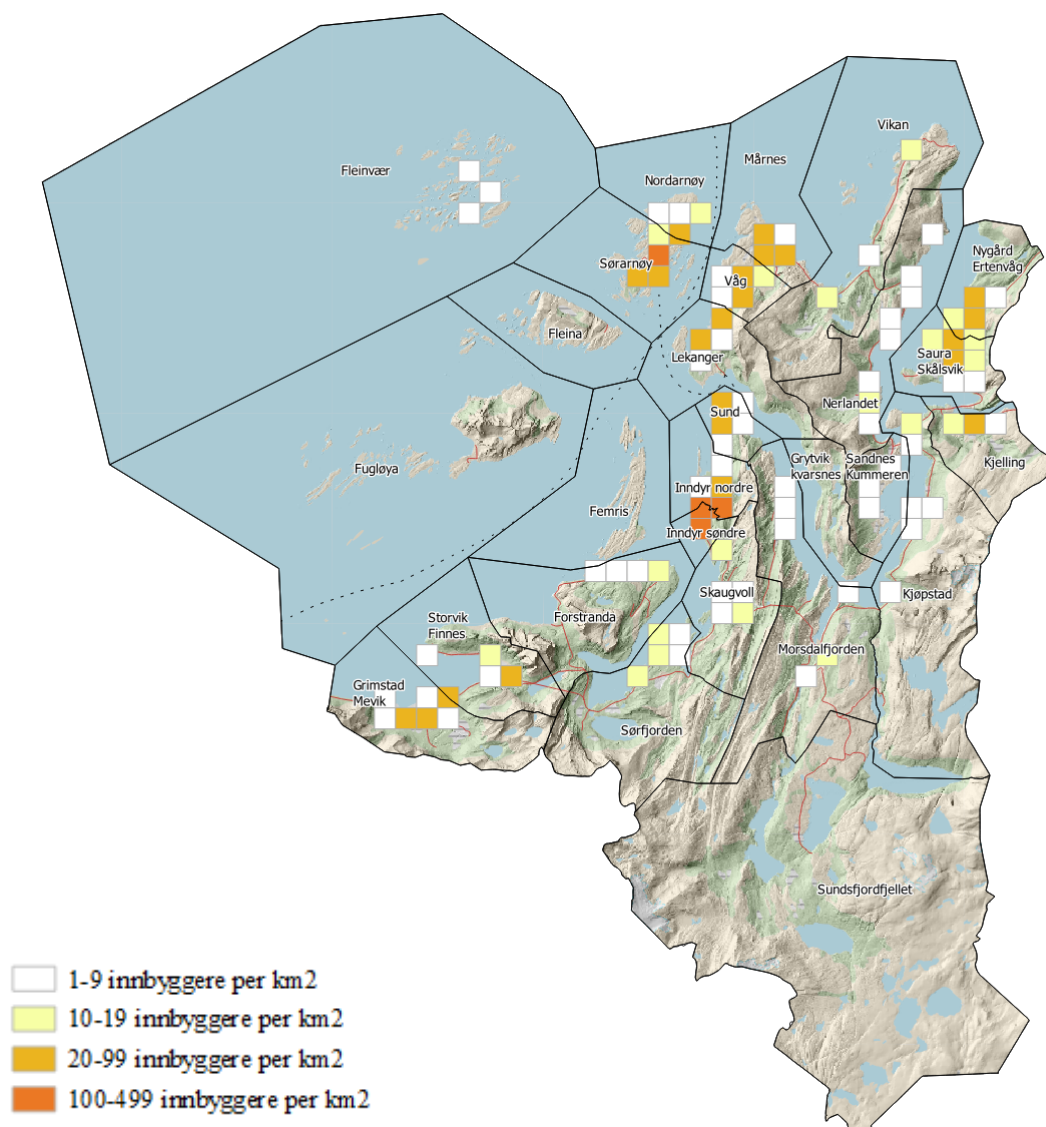
Befolkningsutviklingen i Gildeskål kommune har gått i negativ retning. Fra 1951 til 2023 har folketallet gått ned fra 4771 til 1928 innbyggere. I 2022 økte innbyggertallet med 34 personer, dette skyldes at kommunen har tatt imot 70 flyktninger fra Ukraina. De siste 10 årene har innbyggertallet falt med 95 mennesker.

Utvikling i folketall, etter kommune

Figur 4 Befolkningsutvikling i Gildeskål kommune de 10 siste årene. Kilde Tall i Nordland (Nordland Fylkeskommune)/SSB

1.2. Befolkningsfordeling i kommunen

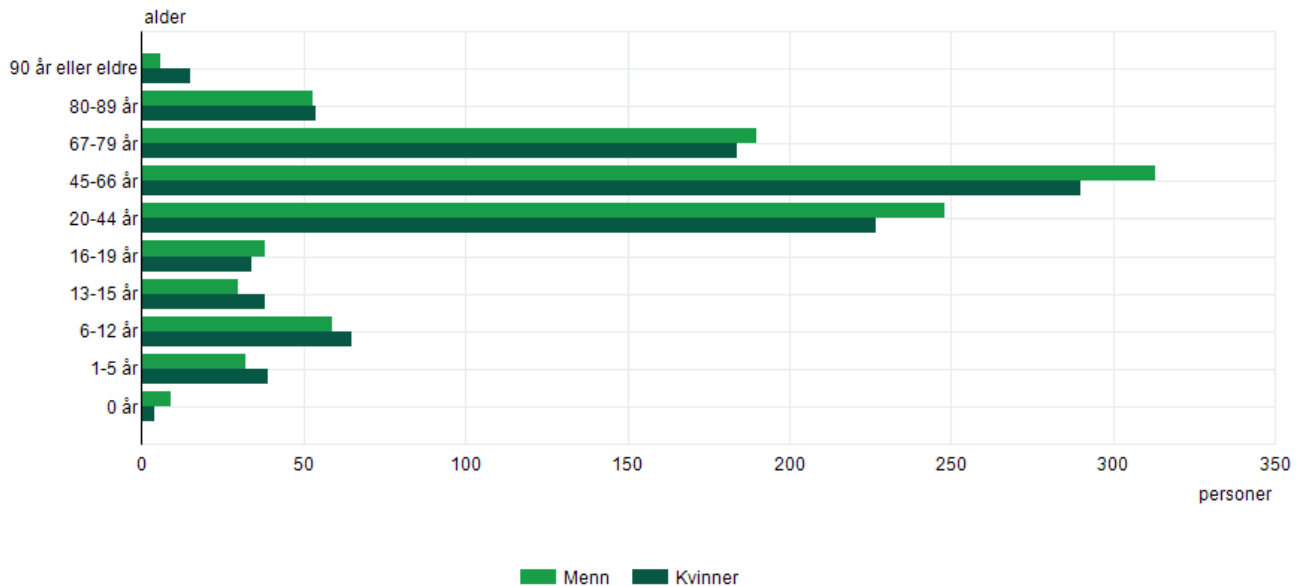
Figur 5 Befolkningsstatistikk rutenett 1 km, SSB. Kartografi av Vivian Birkeland. Kartdata N250 og DTM10, grunnkretser 2019

Inndyr nordre	355	Sørfjorden	61	Sandnes/Kummeren	14
Inndyr søndre	314	Nordarnøy	59	Fleinvær	8
Sørarnøy	188	Sund	49	Uoppgitt grunnkrets	2
Nygård/Ertevåg	150	Vikan	42	Femris	1
Saura/Skålsvik	104	Kjelling	38	Grytvik/Kvarsnes	-
Mårnes	97	Kjøpstad	34	Fugløya	-
Grimstad/Mevik	95	Morsdalfjorden	31	Sundsfjordfjellet	-
Våg	87	Skauvoll	26	Fleina	-
Storvik/Finnes	69	Nerlandet	20		
Lekanger	66	Forstranda	18		

Tabell 1 Befolkning per grunnkrets, 2023 (SSB)

1.3. Alderssammensetning

Kjønnsbalanse i Gildeskål i aldersgruppen 20-44 år er en sentral faktor når det gjelder livskraftig utvikling og fremtidig befolkningsvekst. Som vist i figur 6 har kommunen en nedgående befolkning, spesielt gjelder dette aldersgruppe 0-19 år og 20-44 år. Det er òg differanse mellom kjønnene med størst andel menn i aldersgruppen mellom 20-79 år. Resultater fra Ungdata-undersøkelsen (2022) viser at 8 av 55 ungdommer ønsker å bosette seg i kommunen som voksne, dette er en nedgang fra tidligere år. Undersøkelsen viser også at det er flere gutter enn jenter som trives i nærområdet der de bor. Antall nyfødte barn har gått noe opp.

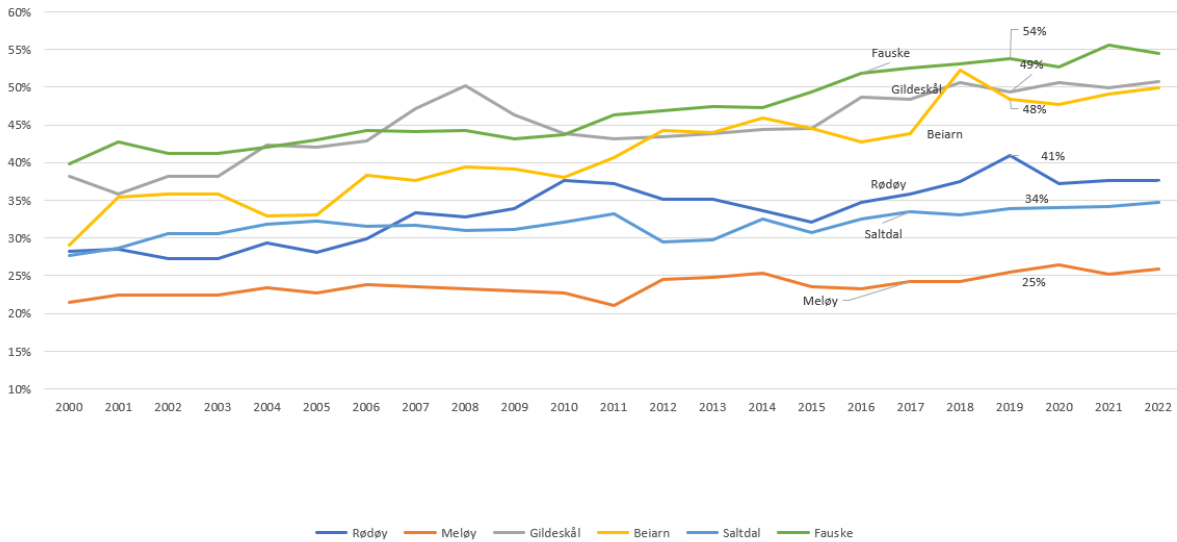

Figur 6 Folkemengde i Gildeskål kommune, fordelt på kjønn og alder (SSB, 2023)

1.4. Pendling

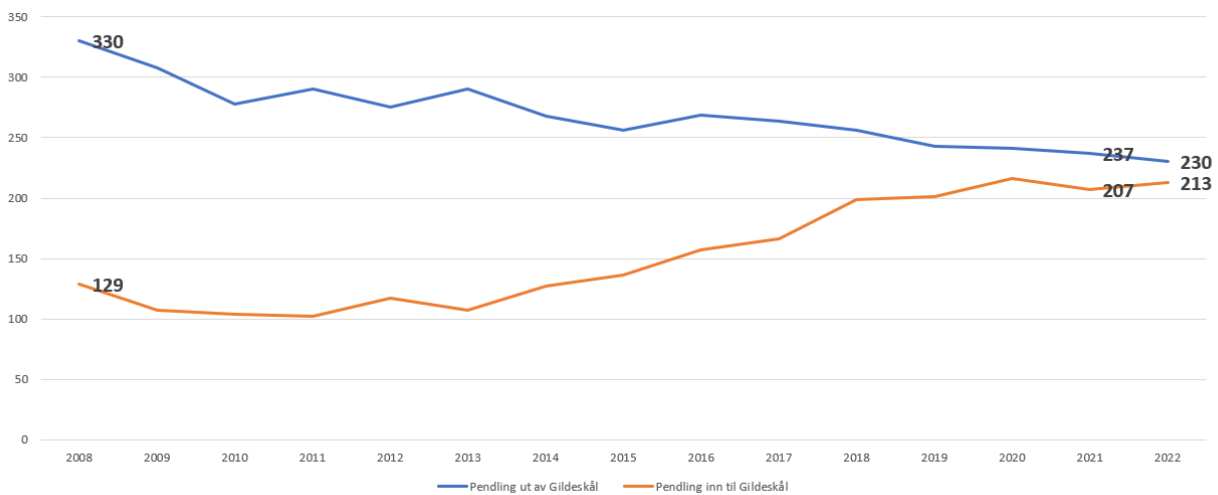
Pendling inn og ut av Gildeskål er høy. Sammenliknet med øvrige kommuner i Salten ekskl. Bodø ligger Gildeskål nest høyest, det er kun Fauske som har en høyere pendling inn og ut i % av antall sysselsatte ved utgangen av 2022.

Pendling ut og inn i % av antall sysselsatte 2000-2023. Salten

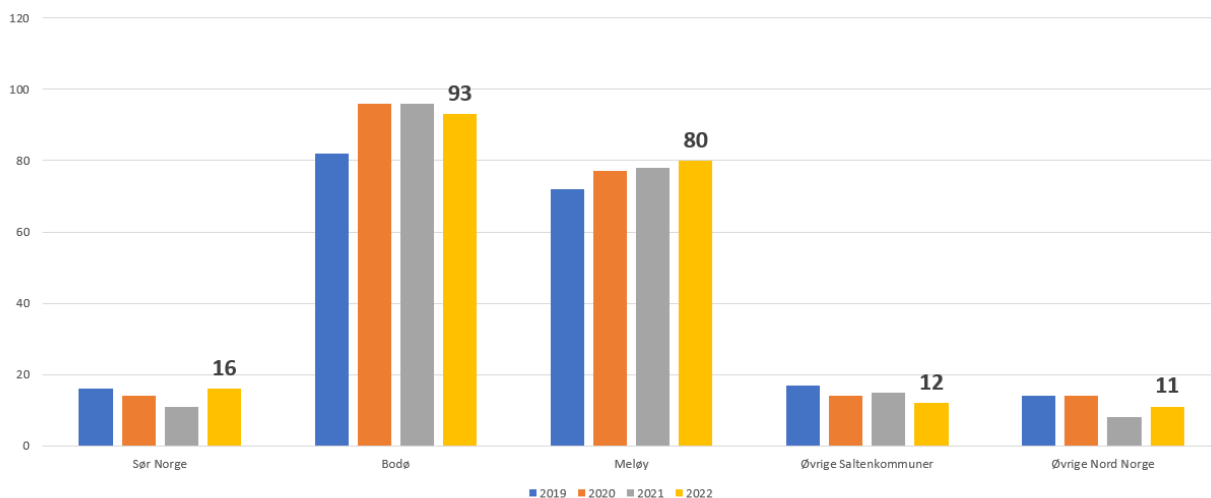
Figur 7 Pendling inn og ut av Salten. Kilde Indeks Gildeskål/SNU

Pendling inn/ut av Gildeskål. Antall personer

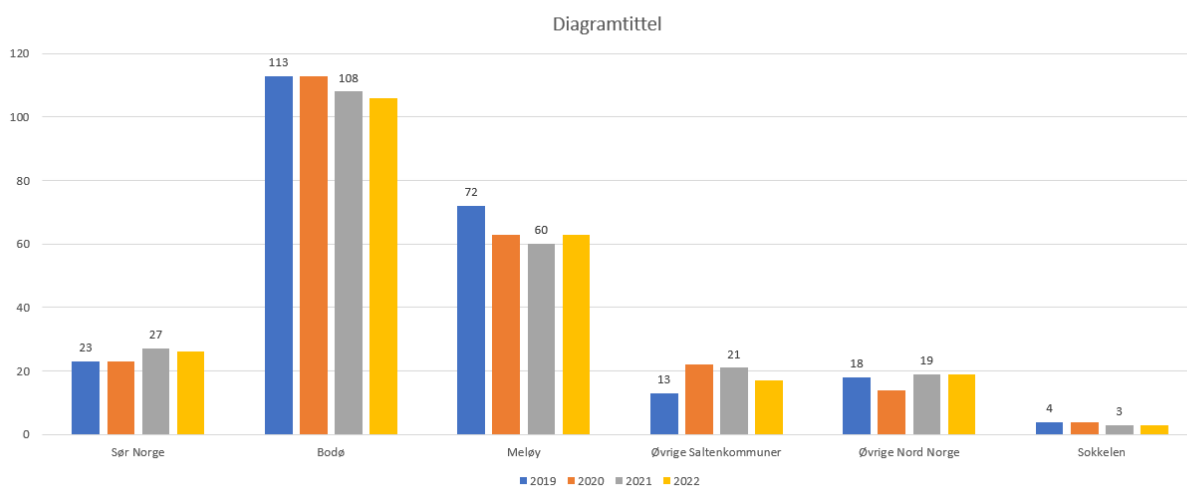
Figur 8 Pendling inn og ut av Gildeskål. Kilde Indeks Gildeskål/SNU

Pendling inn til Gildeskål. Antall personer

Figur 9 Pendling inn til Gildeskål. Kilde Indeks Gildeskål/SNU

Pendling ut av Gildeskål. Antall personer

Figur 10 Pendling ut av Gildeskål. Kilde Indeks Gildeskål/SNU

1.5. Boligpolitikk

Bosettingen i kommunen er spredtbygd. De fleste bor på fastlandet, men mange er også bosatt på Sandhornøy og Arnøyene. Størst fortetting er det på Inn dyr, Nygårdsjøen, Sandhornøy (vest) og Sør-Arnøy.

Befolkningsvekst avhenger av mange faktorer. Kommunen må legge til rette for bosetting, blant annet gjennom boligpolitiske tiltak. Dersom det ikke finnes tilgjengelige boliger eller boligtomter til de som ønsker å bosette seg i Gildeskål, risikerer kommunen at den potensielle veksten uteblir. Dermed er det viktig at kommunen har tilgjengelige boliger for utleie/salg og boligtomter for salg.

Boligmassen i Gildeskål består i stor grad av eneboliger. I de siste årene har dette endret seg noe, som vist i tabellen under.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Boliger (beboede og ubeboede)																		
K-1838 Gildeskål																		
Enebolig	1 100	1 102	1 107	941	914	908	934	940	943	950	961	974	982	996	1 001	957	954	963
Tomannsbolig	62	62	69	61	56	55	54	58	58	58	58	58	50	48	47	46	46	47
Rekkehus, kjedehus og andre småhus	17	17	17	11	11	11	17	17	17	17	20	20	24	25	25	32	32	32
Boligblokk	0	0	0	1	3	3	3	3	3	3	14	14	14	22	26	30	30	30
Bygning for bofellesskap	25	25	22	23	23	23	23	36	37	37	36	36	36	36	36	36	34	34
Andre bygningstyper	17	18	18	19	18	17	32	33	33	32	35	36	32	33	35	34	42	44

Tabell 2 SSB, Boliger (beboede og ubeboede) etter bygningstype²

Det har i de senere år vist seg et større behov for mindre boenheter, både i forbindelse med bosetting av flyktninger, skoleelever på videregående og ved rekruttering av nye kommunalt ansatte. I 2018 og 2019 bygde kommunen tre firemannsboliger; en på Nygårdsjøen og to på Inndyr. Det ble også bygd seks småhus på Våg. Dette har avhjulpet behovet for boliger de siste årene og tilbakemeldingene har vært gode fra de som ønsker å leie bolig en periode før de eventuelt kjøper bolig/tomt.

Kommunen har i 2022 bosatt 70 flyktninger fra Ukraina. Dette har medført at det per nå er en utfordring med ledige boliger på utleiemarkedet. Tilbakemeldinger fra bedrifter i kommunen er at mangel på boliger er en utfordring. Dette gjelder først og fremst på Sørarnøy og Våg/Sandhornøya.

Prognoser for befolkningsutvikling i Gildeskål kommune viser en vekst i folketallet frem mot 2050:

	Hovedalternativet (MMMM)		
	2035	2040	2050
1838 Gildeskål	2 061	2 102	2 137

Tabell 3 Fremskiving av folketall i Gildeskål kommune. Kilde SSB

Det er heftet stor grad av usikkerhet til prognosen, men den viser likevel at kommunen bør ha en aktiv rolle i boligpolitikken fremover.

Følgende planer og tiltak er iverksatt/gjennomført for å komme utfordringen med boliger i møte:

- Revidert reguleringsplan for Solvikhaugen (Inndyr) ble vedtatt i mars 2022. Formålet med planen er å legge til rette for kombinasjon av boliger og fritidsboliger, samt småbåthavn og molo. Det er Solvikhaugen AS SUS, et selskap eid av Tord Kolstad som står som eier og utbygger av Solvikhaugen.
- Revidering av reguleringsplan for Skeineshaugen (Inndyr) er startet opp. Formålet er å legge til rette for flere boliger innenfor planområdet. Forventet vedtak av planen er våren 2024.
- Det planlegges bygging av 2 tomannsboliger på Våg i kommunal regi. Det er forventet byggestart i løpet av 2023
- Gildeskål har vedtatt retningslinjer for tilskudd hvis private bygger nye boliger i Gildeskål kommune. Tilskudd kan også gis hvis det etableres utleieenheter i boligen. Det er også under utvikling retningslinjer for boligtilskudd når næringslivet etablerer flere utleieenheter, samt hvis det etableres nye utleieenheter i eksisterende boliger.
- I kommunen er det noen boligtomter for salg, noen byggeklare, både kommunale og private.
- Kommuneplanens arealdel vektlegger at ny boligbygging fortrinnsvis skal skje med fokus på fortetting og nærhet til eksisterende infrastruktur, men det er også lagt til rette for spredt

² Bygningstype er fastlagt etter hvilken funksjon bygningen skal ha. Kombinerte bygninger, for eksempel kombinerte bolig- og forretningsbygninger, lager- og produksjonsbygninger o.a. er gruppert etter den funksjonen som har størst del av bruksarealet i bygningen. Andre bygningstyper inkluderer i hovedsak boliger i garasjer, næringsbygninger og andre bygningstyper som ikke er boligbygninger (SSB).

boligbygging i alle kretsene i kommunen. Dette prinsippet videreføres i utkast til revidert arealdel som er på høring til 30.06.23.

- Det er under oppføring hybelhus på Sørarnøy i regi av N950.

Gildeskål boligstiftelse skal opphøre innen utgangen av 2023. Deretter skal det gjøres en vurdering av boligporteføljen; gjennomgang av bygningsmassen med tiltaksplan. Dette vil tas inn i revidert boligpolitisk plan.

For å stimulere til privat boligbygging er det viktig at Gildeskål kommune også ser andre muligheter enn det rent kommunale tilbudet. Det er derfor sentralt at kommunen har en dialog med private aktører inkludert Husbanken på dette området. Det vises forøvrig til Boligpolitisk plan 2016-2027.

1.6. Arealer for bolig- og fritidsbebyggelse

I kommunens arealplan med bestemmelser er det satt av flere områder hvor det tillates spredt boligbebyggelse, spredt fritidsbebyggelse og næringsbebyggelse, med det antall som er presentert i tabellen under (oppdaterte tall 28.04.21). Revisjon av kommuneplanens arealdel er under arbeid, og ligger ute til offentlig ettersyn frem til 30.06.23. Arealtabeller vil endres, men det ligger an til at antall enheter for spredt bebyggelse ikke vil fravike mye fra tabellen nedenfor. Det vil fortsatt være potensial for spredt bebyggelse i alle bygdene i kommunen.

	Bolig	Hytte	Næring	Sum
Storvikbukta	23	20	8	51
Forstranda	7	16	2	25
Sørfinnset	15	7	6	28
Inndyr	13	7	9	29
Sundsfjord	4	18	0	22
Nordfjord	41	15	17	73
Sandhornøy	62	66	19	147
Arnøya	27	11	10	48
Fleina	0	3	0	3
Fugløy	0	3	0	3
Femris	0	15	0	15
Fleinvær	7	14	5	26
Sum Gildeskål	199	195	76	470

Tabell 4 Antall tomter, spredt utbygging; bolig, hytte og næring etter krets, jf. arealplanen 1.3.16

I tillegg til spredtbygdområder er det en rekke byggeområder for boliger i kommuneplanen, både med og uten plankrav. I boligområder uten plankrav er det i revidert plan pr. nå 54 ledige boligtomter.

1.6.1. Kommunale boligtomter til salgs

I kommunens kartløsning, kommunekart, publiseres kommunens ledige bolig- og næringsareal. Per 18.05.22 var status som følger:

Inndyr	1 boligtomt
Mevika	4 boligtomter
Nygårdsjøen	4 boligtomter

Tabell 5 Ledige kommunale boligtomter per krets

[Klikk her for å se ledig bolig og næringsareal i Gildeskål kommune.](#)

1.7. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler

Interne	<p>Styrker</p> <ul style="list-style-type: none"> Integrering av flyktninger og innvandrere Sjeldent at det er venteliste kommunale boliger Nærhet til Bodø Det skal utvikles nye byggeklare boligtomter i Solvikhaugen Videregående skole på Inndyr får gode skussmål/god omtale 	<p>Svakheter</p> <ul style="list-style-type: none"> Få byggeklare tomter, spesielt Inndyr Mangel på attraktive tomter Kostbar opparbeidelse av infrastruktur til attraktive tomter Nærhet til Bodø
	<p>Muligheter</p> <ul style="list-style-type: none"> Etterspørsel boligtomter Sysselsatte som pendler inn/ut av kommunen Stimulere til tilbakeflytting etter endt studie Rekruttering videregående elever Omgjøring av fritidsbolig til helårsbolig Bolystiltak Attraktiv hyttekommune 	<p>Trusler</p> <ul style="list-style-type: none"> Reduksjon i innbyggertall Sysselsatte som pendler inn/ut av kommunen Manglende tilbakeflytting etter endt studie Vanskelig å orientere seg på det private boligmarkedet Omgjøring helårsbolig til fritid Mer attraktivt med fritidsbolig enn bolig
Eksterne		

2. Folkehelse, oppvekst, kultur og levekår

2.1. Folkehelse

Folkehelseutfordringene er sentrale når det gjelder overordnet planlegging i alle sektorer. Gildeskål kommune har som overordnet mål å legge til rette for gode levevilkår for alle aldersgrupper, med et særlig fokus på barn og unge. For å lykkes i dette arbeidet må **folkehelseperspektivet** ivaretas i alle kommunenes tjenestevirksomheter. Dette innebærer at alle tjenestevirksomheter skal inkludere og vektlegge folkehelse og sosial bærekraft i sine planverk, samt ha kontinuerlig fokus på folkehelse og sosial bærekraft i tjenesteproduksjon og utviklingsarbeid.

Kommunestyret vedtok høsten 2019 at kommunen skulle søke medlemskap i WHO (World Health Organization) sitt norske nettverk «Sunne kommuner» fra 2020, for å tydeliggjøre kommunens folkehelsearbeid administrativt og politisk. Kommunen har siden 2020 vært medlem av Sunne kommuner. Kommunedelplanen for fysisk aktivitet og friluftsliv ble revidert i sin helhet i 2019, og gjelder for årene 2019-2023. Handlingsdelen rulleres årlig frem til ny revidering.

Folkehelselovens § 5 pålegger kommunene å ha oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer. Gildeskål kommunes oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer ble fullstendig revidert våren 2019, og skal revideres hvert andre år. Folkehelseprofilen for 2023 (s. 10), samt tidligere folkehelseprofiler og Ungdata-undersøkelsen gjennomført i 2019 og 2022 (s. 12) legges til grunn for flere av de identifiserte samfunnsflokene kommunen opplever. I arbeidet mot å løse de identifiserte samfunnsflokene vil det være nødvendig å utrede mulige årsaker og sammenhenger, før eventuelle tiltak iverksettes. På grunnlag av resultatene er det likevel utarbeidet forslag om tiltak og fokusområder som potensielt kan ha en positiv effekt på folkehelseutfordringene i Gildeskål kommune, både på kort og lang sikt:

Syssettingsproblematikk

- Tiltak
 - Tettere samarbeid mellom kommune og NAV innenfor «raskere tilbake i jobb» og MED ungdom i fokus.
 - Avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om trening i arbeidstiden i saker med lengre sykemeldingsperioder.
- Fokusområde
 - Gildeskål kommune er blant kommunene i Nordland med høyest sykefravær. Mulige årsaker til dette bør kartlegges for finne tiltak som kan å redusere sykefraværet.

Trivsel i skolen og barnehagen

- Fokusområder
 - Jobbe for et inkluderende skole- og barnehagemiljø på tvers av tettstedene med fokus på trivsel, samhold og forebygging av mobbing. Implementering av handlingsplan for trygt og godt barnehage- og skolemiljø
 - Jobbe for at alle barn og unge opplever mestring på skole og i barnehage.
 - Arbeide for å styrke identitetsfølelse og stolthet blant elever, ansatte og foresatte for sin skole/barnehage.
 - Økt fokus på framsnaking av hverandre der skole og foresatte drar i samme retning
 - Utvikle attraktive utearealer som innbyr til aktivitet, glede og mestring for alle, og som kan fungere som en møteplass for egenorganisert aktivitet på fritiden.

Overvekt og inaktivitet

- Tiltak
 - Krav om daglig aktivitet i barnehagen (90 minutter) og skolen (60 minutter). Folkehelsekoordinator følger dette opp jf. Samarbeidsavtale med Nordland Fylkeskommune angående helsefremmende skoler og barnehager.
 - Satsing på drift av kommunens Frisklivssentral og oppfordring til å bli medlem av kommunens treningssenter.
- Fokusområder
 - Tilrettelegge grøntarealer og møteplasser som innbyr til – og fremmer fysisk aktivitet, glede, mestring og sosial kontakt.
 - Stimulere til økt bruk av naturen. Fjelltrimmen og Telltur har vist seg å være viktige bidrag i dette arbeidet. Fremover vil merking, skilting, informasjon og universell utforming være sentrale fokusområder.
 - Planlegge og utvikle gang- og sykkelstier for å gjøre det enklere for folk å gå eller sykle framfor å kjøre bil.

- Ha fokus på en samfunnsutvikling som gjør det lettere for folk å ta sunne valg.
- Stimulere barn og unge til å fullføre videregående skole og å velge høyere utdanning.

Mangel på sosiale møteplasser, og informasjon om etablerte møteplasser

- Tiltak
 - Frivilligsentral som et ledd i å sikre flere og koordinere eksisterende sosiale møteplasser og aktiviteter. Et viktig ledd mot å forhindre ensomhet og psykisk uhelse.
 - Tilgjengeliggjøre utlån av tur, - fritids- og sportsutstyr (BUA) for å fremme fysisk aktivitet, inkludering, deltakelse og å stimulere til økt bruk av naturen i hele kommunen.
- Fokusområde
 - Planlegge og utvikle nye, attraktive møteplasser som fremmer sosial kontakt, opplevelse av tilhørighet og fellesskap, på tvers av alder, livssyn og etnisk bakgrunn.

Trygge skoleveier

- Tiltak
 - Øke fokus på trafikk sikkerhet i kommunen, i tillegg til Hjertesone-prosjektet hos Inndyr skole (samarbeid med FAU, rektor, folkehelsekoordinator og arealplanlegger).
 - Holdningsskapende trafikk sikkerhet arbeid i samarbeid med Trygg Trafikk og NFK.
 - Gildeskål kommune har siden 2017 vært sertifisert som Trafikk sikker kommune og ble i desember 2020 re-godkjent som trafikk sikker kommune. Kommunen skal igjen regodkjennes i 2023.
- Fokusområder
 - Planlegge og utvikle gang- og sykkelstier.

Trygge og gode oppvekstvilkår

- Tiltak
 - Sikre bolyst og trivsel i kommunen gjennom økt aktivitetstilbud og engasjement hos kommunenes innbyggere. Treningssenter og frivilligsentral er tiltak som kan ha god effekt på dette.
 - Styrking av foreldreferdigheter gjennom ICDP – foreldreveiledningsprogram.
 - Skape flere møteplasser for barn og unge i kommunen.
- Fokusområder
 - Sørge for at barn og unge utvikler ferdigheter til å håndtere morgendagens samfunn.
 - Styrke foreldres mulighet til å gi barn en trygg og god oppvekst.
 - Redusere barnefattigdom.
 - Sikre at barn og unge har fritidstilbud og møteplasser som fremmer glede, mestring, aktivitet og fellesskap.

Andelen eldre øker – sikre muligheter for å bo hjemme lengst mulig

- Demensfokus, besøkstjeneste og Frivilligsentralen er gode tiltak.
- Inngå samarbeidskontrakt med Nasjonalforeningen for folkehelse og kommunen for å få i gang aktivitetsvenn-tilbudet.
- Legge til rette for frivillighet, deltakelse og inkludering slik at eldre kan fortsette å være en ressurs for samfunnet også etter at de er ute av arbeidslivet.
- Sikre trygghet og forutsigbarhet i helsetjenestene og servicetilbud.
- Arbeide for mer tilgjengelige skyss – og transporttjenester.
- Sørge for møteplasser som fremmer aktivitet og sosial kontakt.
- Finne løsninger som sikrer eldre hjelp til å gjennomføre hverdagslige oppgaver som å handle, måke snø eller klippe gresset. Alarmberedskap.
- Stimulere til økt kunnskap innenfor digitale hjelpemidler, data og mobil.

Sosial ulikhet i helse

- Tiltak
 - Utarbeide et samarbeid med kulturskolen og eldreomsorgen, få i gang et gledeprosjekt med barnehagen og eldreomsorgen gjennom sang, musikk, lek (Livsglede for eldre/Livsgledebarnehage).
 - Samarbeid mellom NAV og Fresksenteret om gratis trening en gang i uken for å sikre de med svak økonomi en mulighet for å trene.
- Fokusområder
 - Inntekt skal ikke stoppe innbyggerne fra å være i fysisk aktivitet. Økt fokus på sosiale og kostnadsfrie aktiviteter, mål om å få folk ut og i bevegelse.
 - Samarbeid mellom frivillige lag og foreninger gjennom Frivilligsentralen for å øke aktiviteten i kommunen.
 - Tidlig innsats.
 - Sikre at barn og unge gjennomfører grunnskole, videregående og velger høyere utdanning.
 - Stimulere til økt kunnskap om folkehelse og folkehelsearbeid i politikken og kommuneorganisasjonen samt befolkningen.

2.1.1. Folkehelseprofilen 2023

Folkehelseprofilen er en unik rapport Folkehelseinstituttet (FHI) utarbeider årlig, for hver enkelt kommune. Profilene gir informasjon og oversikt over helsetilstanden i kommunen og viktige faktorer som påvirker denne. Tema for 2023 er bomiljø. Et bomiljø som gir mulighet for deltakelse og aktivitet, er viktig for alle og særlig for barn og eldre. Boligen skal være tilpasset den enkeltes behov og være i et bomiljø som gir mulighet for å delta i samfunnet, knytte kontakt med andre og å utvikle og utfolde seg. Gode boliger og bomiljøer kan bidra til en gunstig utvikling og måloppnåelse på flere av innsatsområdene for FNs bærekraftsmål, samt utjevning av sosiale helseforskjeller, økt livskvalitet og aldersvennlig samfunnsutvikling. Nedenfor følger folkehelseprofilen for Gildeskål kommune 2023.

FOLKEHELSEPROFIL 2023

Folkehelsebarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenliknes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulik alders- og kjønns sammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikatornavnene for å se utvikling over tid i kommunen. I Kommune helsa statistikkbank, <http://khs.fhi.no> finnes flere indikatorer samt mer informasjon om hver enkelt indikator.

Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en folkehelseutfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- ▬ Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket
- ▬ De ti beste kommunene i landet

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Gildeskål
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	16,1	19,1	20,4	prosent	○ ◆ ▬
	2 Andel over 80 år	7	5,5	4,4	prosent	◆ ○ ▬
	3 Andel 80 år+, framskrevet til 2040	13	10	8,2	prosent	◆ ○ ▬
	4 Personer som bor alene, 45 år +	30,1	27,2	26,3	prosent	◆ ○ ▬
	5 Befolkningsvekst	-1,4	-0,064	0,63	prosent	○ ◆ ▬
Oppvekst og levekår	6 VGS eller høyere utdanning, 30-39 år	72	76	81	prosent	● ◆ ▬
	7 Vedvarende lav inntekt, 0-17 år	9,7	9,1	12	prosent	● ◆ ▬
	8 Inntektsulikhet, P90/P10	2,4	2,6	2,8	-	◆ ○ ▬
	9 Barn av enslige forsørgere	17,8	16,5	14,7	prosent	● ◆ ▬
	10 Unge som står utenfor, 15-29 år	9,5	8,9	9,5	prosent (a,k)	● ◆ ▬
	11 Leier bolig, 45 år +	12,8	11,2	12,2	prosent	● ◆ ▬
	12 Bor trangt, 0-17 år	18	18	18	prosent	● ◆ ▬
	13 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. tr.	38	27	23	prosent (k)	● ◆ ▬
	14 Laveste mestringsnivå i regning, 5. tr.	43	29	24	prosent (k)	● ◆ ▬
	15 Gjennomføring i vdg. opplæring	73	75	79	prosent (k)	● ◆ ▬
16 Høy tilfredshet med livet, Ungd. 2022	**	50	50	prosent (a,k)	◆ ▬	
Miljø, skader og ulykker	17 Drikkevann, hygienisk og stabilt	73,3	86,7	90,7	prosent	● ◆ ▬
	18 Luftkvalitet, finkornet svevestøv	1,7	2,4	4,8	µg/m³	● ◆ ▬
	19 Trygt i nærmiljøet, Ungdata 2022	**	87	84	prosent (a,k)	◆ ▬
	20 Fritidsorganisasjon, Ungd. 2022	**	54	58	prosent (a,k)	◆ ▬
	21 Fornøyd m/ lokalmiljø, Ungd. 2022	**	63	67	prosent (a,k)	◆ ▬
	22 Fornøyd m/ treffsteder, Ungd. 2022	**	48	55	prosent (a,k)	◆ ▬
	23 Ensomhet, Ungdata 2022	**	24	23	prosent (a,k)	◆ ▬
Helse- og livsstil	24 Trener sjeldnere enn ukentlig, 17 år	55	29	27	prosent (k)	● ◆ ▬
	25 Skjermtid over 4 timer, Ungd. 2022	**	51	45	prosent (a,k)	◆ ▬
	26 Røyking, kvinner	-	3,4	2,8	prosent (a)	◆ ▬
Helsestatus	27 Forventet levealder, menn	78,0	79,7	80,1	år	● ◆ ▬
	28 Forventet levealder, kvinner	82,0	83,7	83,9	år	● ◆ ▬
	29 Utd.forskjeller i forventet levealder	-	4,5	5,1	år	● ◆ ▬
	30 Psykiske sympt./lidelser, 0-74 år	171	167	160	per 1000 (a,k)	● ◆ ▬
	31 Overvekt og fedme, 17 år	44	28	22	prosent (k)	● ◆ ▬
	32 Hjerte- og karsykdom	21,5	18,7	17,2	per 1000 (a,k)	○ ◆ ▬
	33 Antibiotikabruk, resepter	240	244	262	per 1000 (a,k)	● ◆ ▬
	34 Vaksinasjonsdekning, meslinger, 9 år	-	96,9	97,3	prosent	◆ ▬

Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor):

* = standardiserte verdier, a = aldersstandardisert, k = kjønnsstandardisert og ** = tall fra Ungdataundersøkelsen mangler. Les mer om mulige årsaker til at tall fra Ungdataundersøkelsen mangler og om endringer i tall for 2021 [her](#).

Figur 11 Folkehelseprofil, Folkehelseinstituttet (2023)

Sammendrag fra folkehelseprofilen:

Gildeskål ligger bedre an enn landet som helhet på disse indikatorene:

- Luftkvalitet, finkornet svevestøv

Gildeskål ligger omtrent på samme nivå som landet som helhet på disse indikatorene:

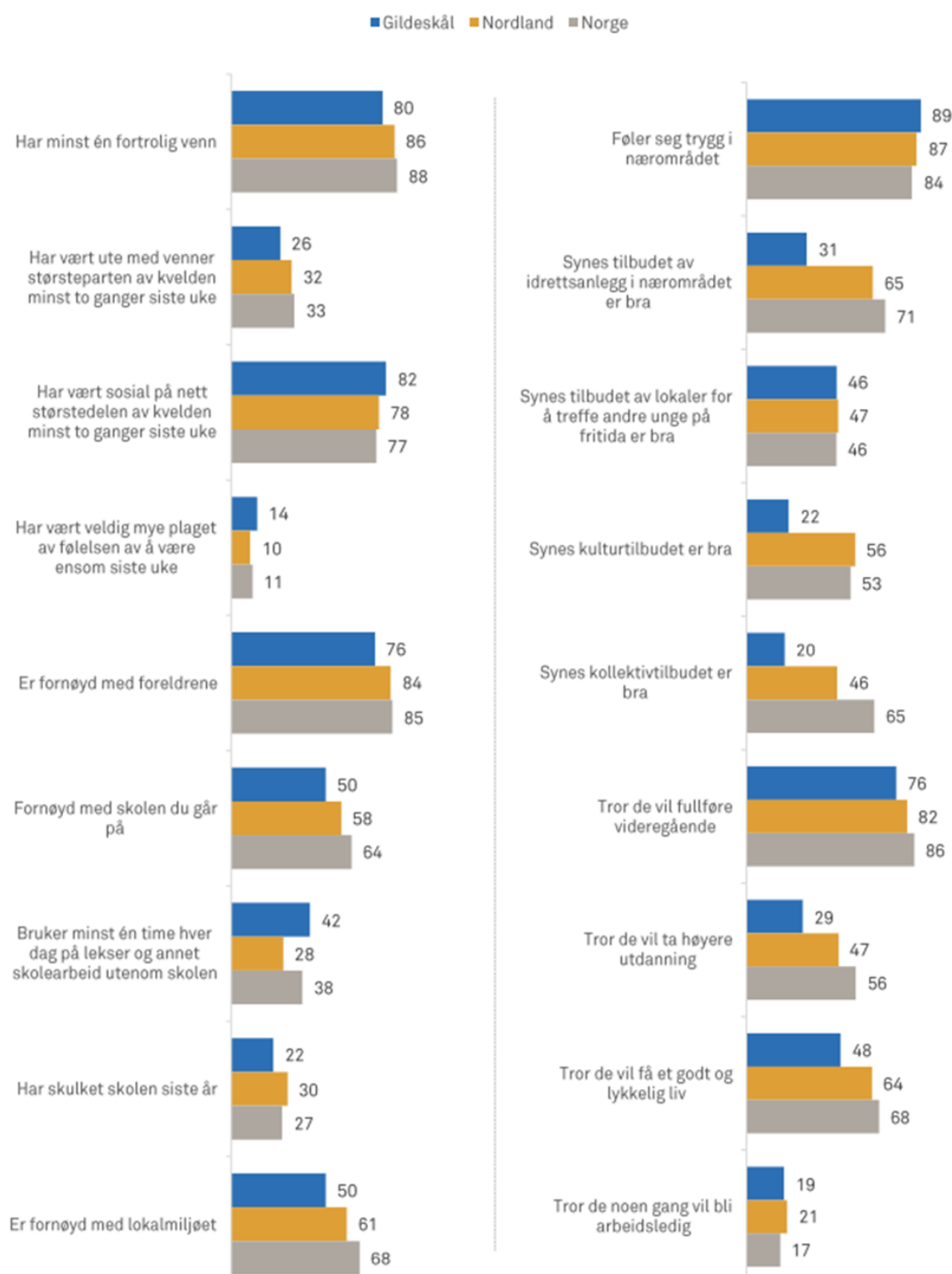
- Vedvarende lavinntekt, 0-17 år
- Unge som står utenfor, 15-29 år
- Leier bolig, 45 år +
- Gjennomføring i videregående opplæring
- Bor trangt 0-17 år
- Forventet levealder, menn
- Forventet levealder, kvinner
- Psykiske symptom/lidelser 0-72 år

Gildeskål ligger dårligere an enn landet (og fylket) som helhet på disse indikatorene:

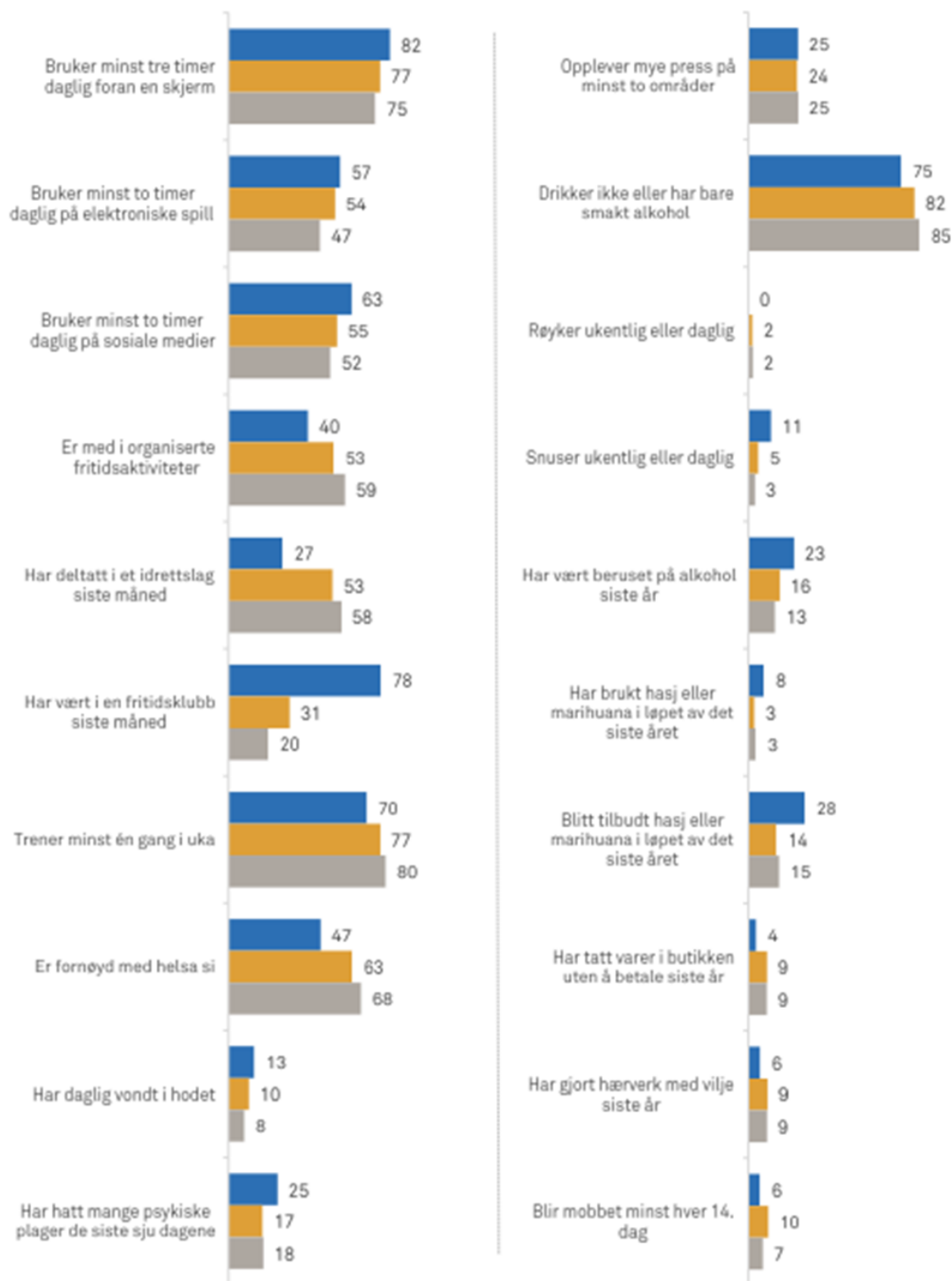
- VGS eller høyere utdanning, 30-39 år
- Barn av enslige forsørgere
- Laveste mestringsnivå i lesing, 5. klasse
- Laveste mestringsnivå i regning, 5. klasse
- Drikkevann, hygienisk og stabilt
- Trener sjeldnere enn ukentlig, 17 år
- Overvekt og fedme, 17 år

2.1.2. Ung-Data nøkkeltall (2022)

Basert på nøkkeltall fra Ungdata-undersøkelsen (2022) er det blant annet forhold som fornøydhetsnivå med idrettsanlegg i nærområdet, kulturtilbud, kollektivtilbud og troen på at de vil få et godt og lykkelig liv som har en signifikant differanse i forhold til Nordland og Norge som en helhet. Det er en betydelig andel flere i Gildeskål som har rapportert at de har deltatt på fritidsklubb sammenlignet med Nordland og Norge som helhet. Dette viser at ungdomsklubbene er attraktive og viktige, og at disse må ivaretas og videreutvikles.

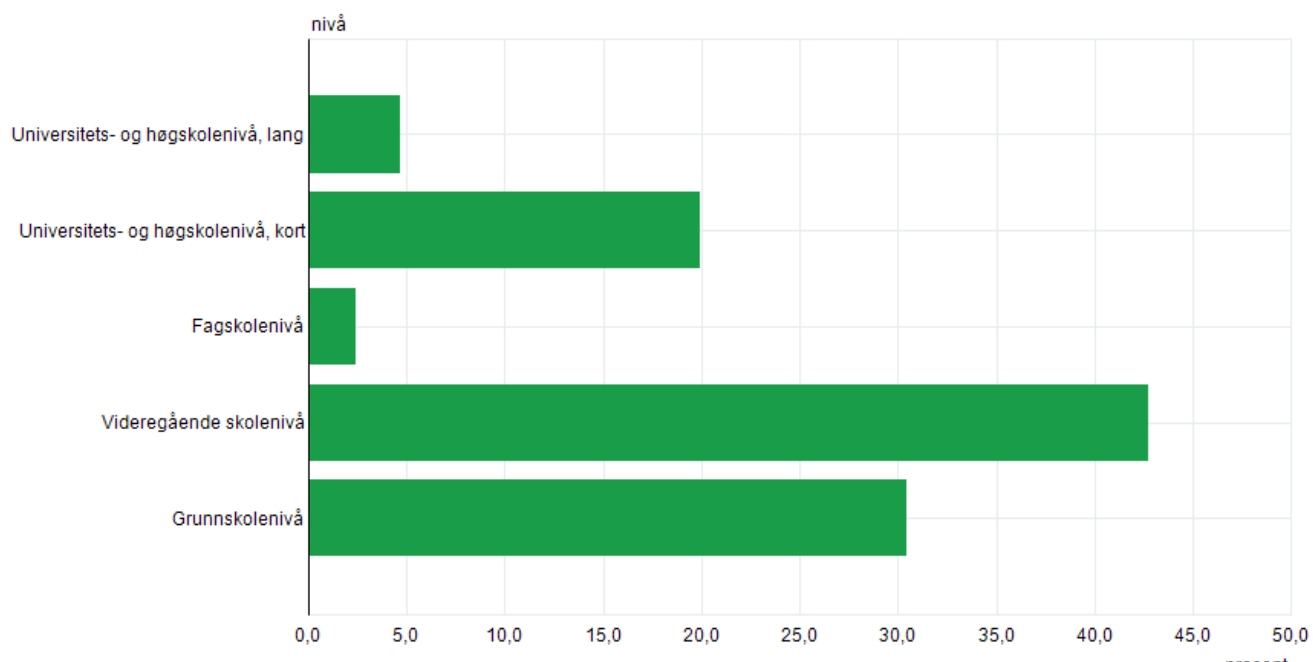

■ Gildeskål ■ Nordland ■ Norge

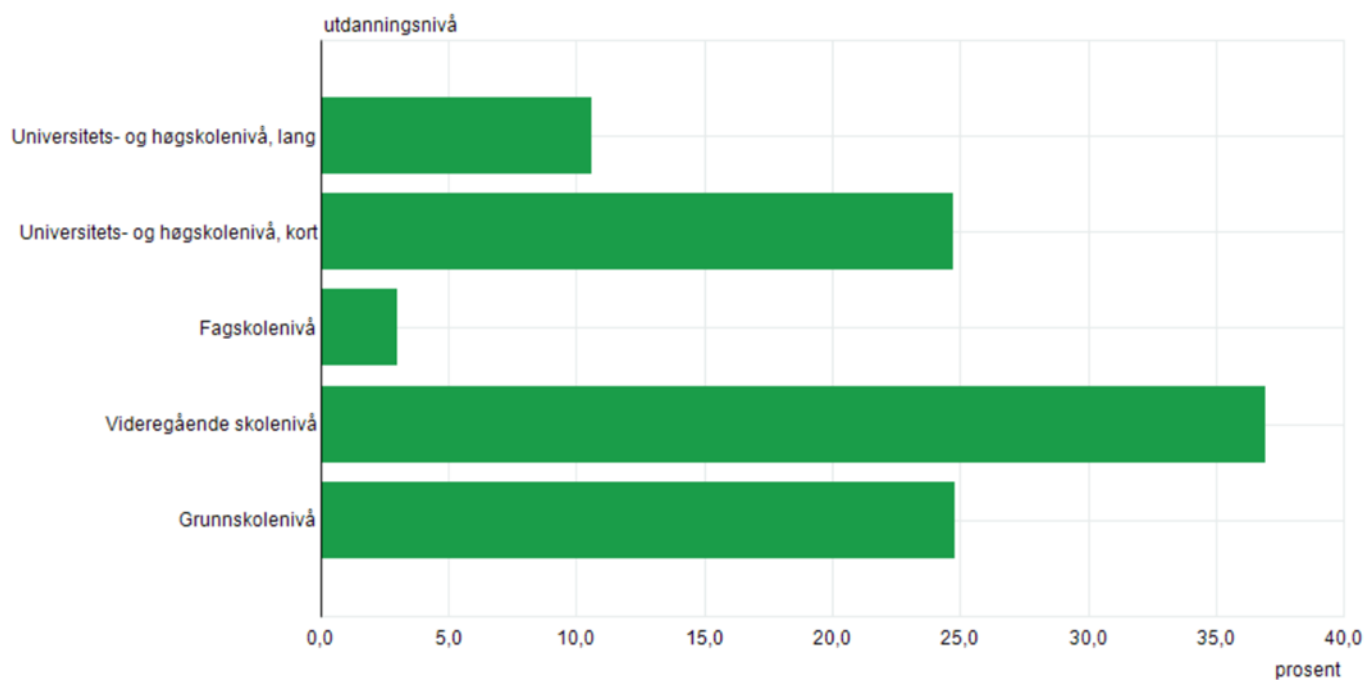

Figur 12 Ungdata-nøkkeltall, hentet fra rapport for Gildeskål kommune, 2022

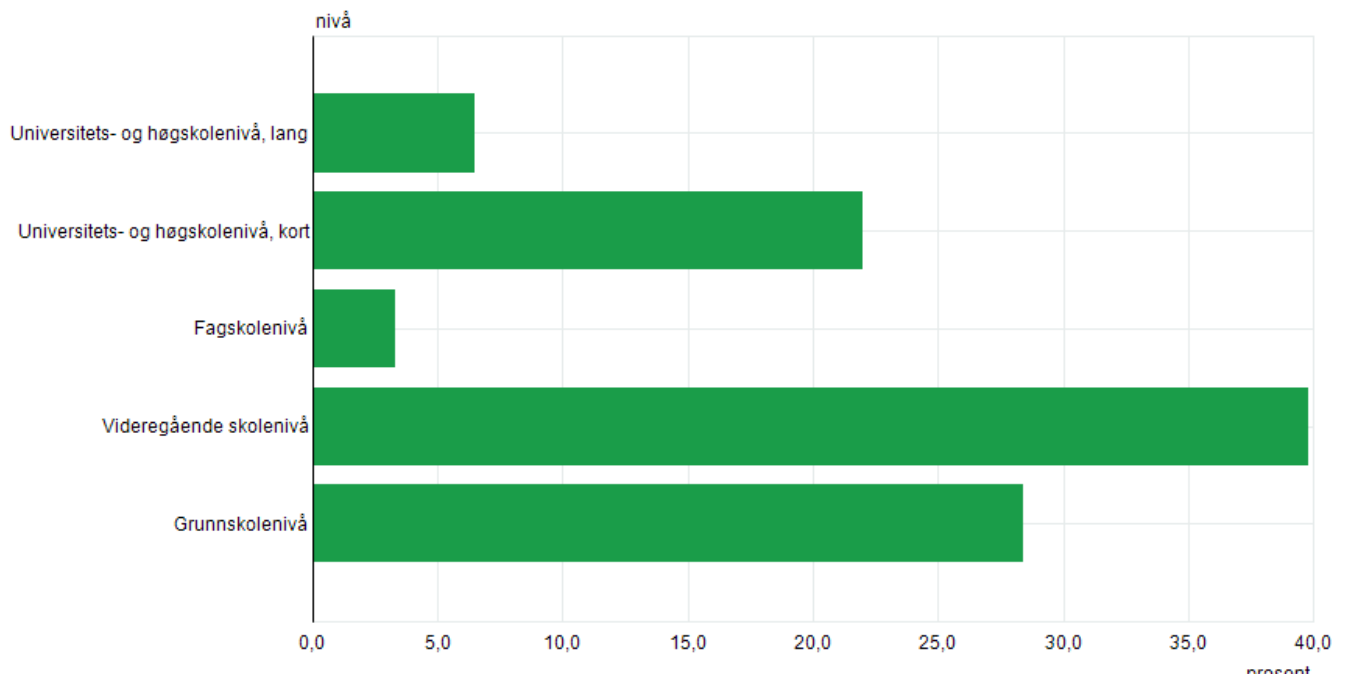
2.1.3. Utdanningsnivå

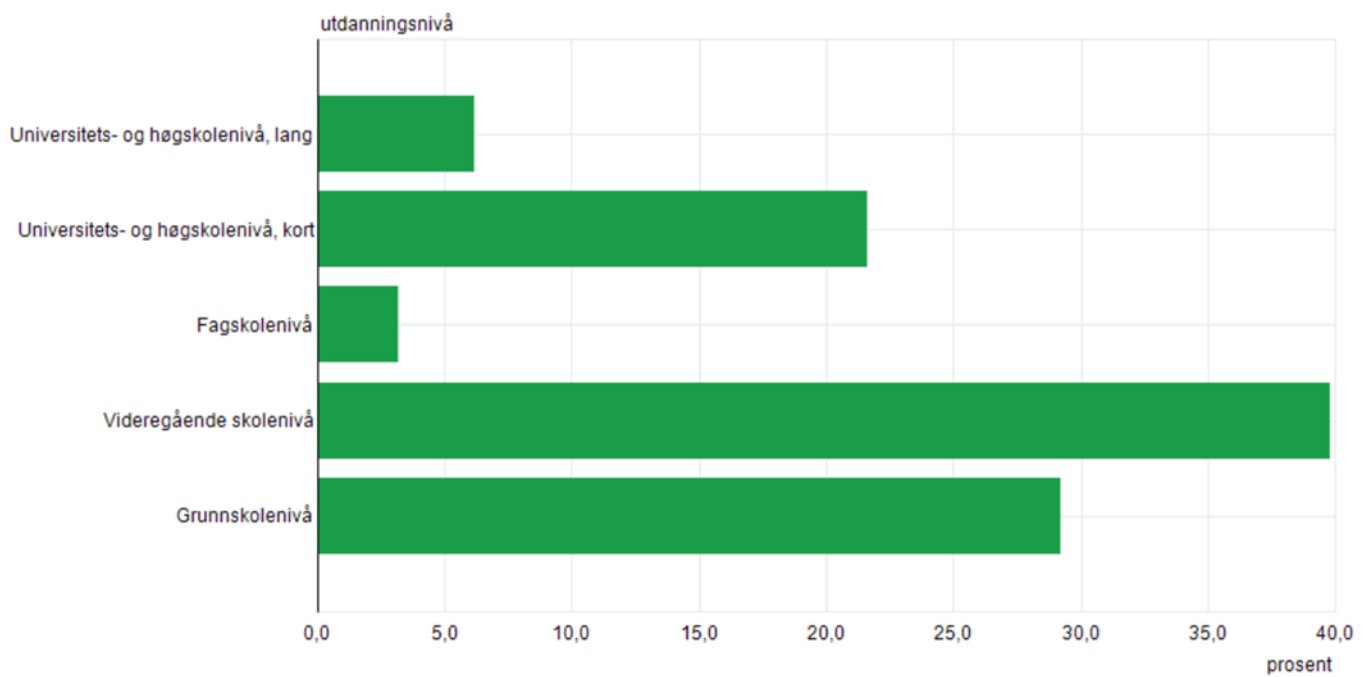
Figur 13 Utdanningsnivå, Gildeeskål, 16 år og over (prosent), 2021 (SSB)

Figur 14 Utdanningsnivå, Gildeeskål, 16 år og over (prosent), 2020 (SSB)

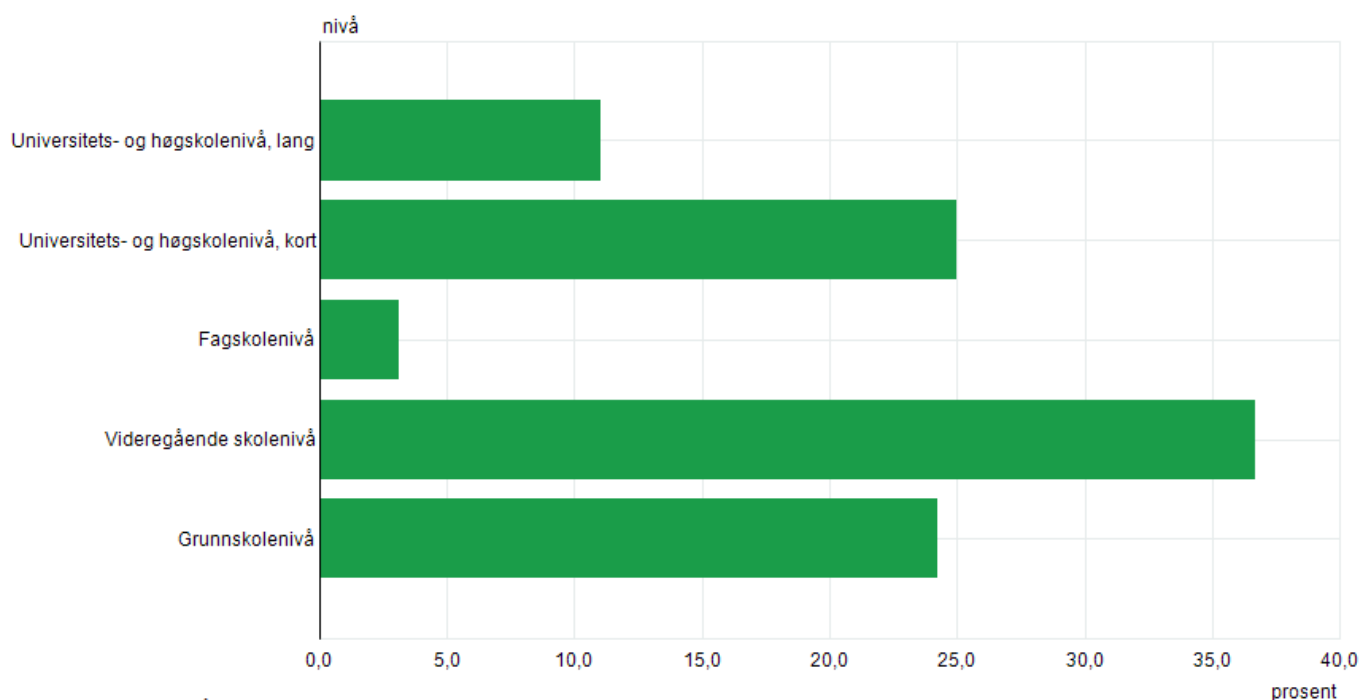

Figur 15 Utdanningsnivå, Nordland, 16 år og over (prosent), 2021 (SSB)

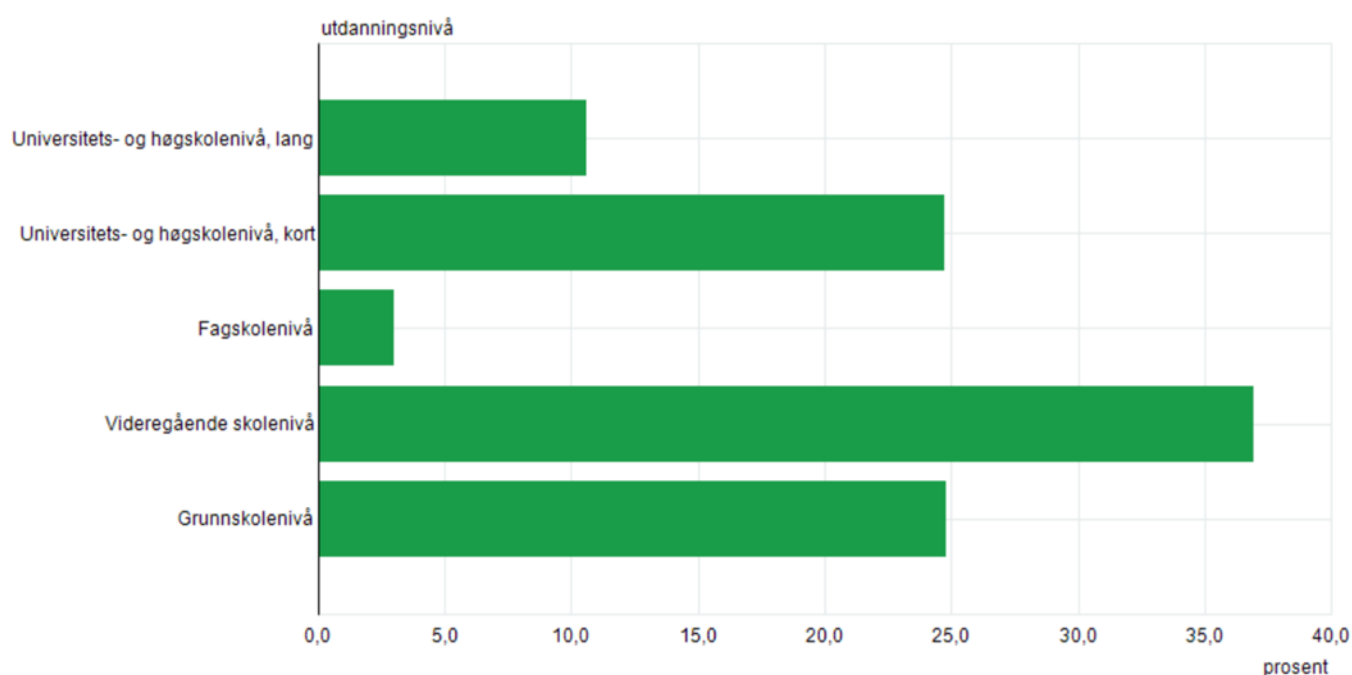
Figur 16 Utdanningsnivå, Nordland, 16 år og over (prosent), 2020 (SSB)

09429: Personer 16 år og over, etter nivå. Personer 16 år og over (prosent), Begge kjønn, 2021.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 17 Utdanningsnivå, hele landet, 16 år og over (prosent), 2021 (SSB)

Figur 18 Utdanningsnivå, hele landet, 16 år og over (prosent), 2020 (SSB)

De nyeste tallene for utdanningsnivå er fra 2021. Blant innbyggerne i Gildeskål er det færre (24,6%) som tar høyere utdanning enn i Nordland (28,5%) og Norge (36,0). Det er en større andel av befolkningen med grunnskolenivå (30,4%) enn Nordland (28,4%) og hele landet (24,2%). Det er også en større andel av befolkningen i Gildeskål med videregående skolenivå (42,7%) enn i Nordland (39,8%) og Norge som helhet (36,7%).

Frafall i videregående er høyt i hele landet (23%), Nordland (28%) og Gildeskål (29%). Dette er en stor folkehelseutfordring og det er tydelige sammenhenger mellom foreldrenes utdanningsnivå og frafall i videregående skole. Gildeskål kommune har ikke statistikk på dette.

Sosial ulikhet i helse er en av Norges største folkehelseutfordringer. Det er sterk sammenheng mellom utdanning og helse, og her blir tidlig innsats og forebygging svært viktige faktorer i årene fremover. Satsing på individene for å sikre de beste forutsetninger for god livskvalitet gjennom hele livet starter allerede før barnet blir født. Et fokus rettet mot «fra vugge til grav, en god barndom varer hele livet» bør bli sentral i Gildeskål kommunes plan for samfunnsutvikling.

Overvektsproblematikken (se folkehelseprofil) er ikke ensartet i Gildeskål (44%), men den er en god del høyere enn i Nordland (28%) og på landsbasis (22%) og andelen har økt med ett prosentpoeng fra forrige måling. Overvekt må sees i sammenheng med psykisk uhelse, da psykiske helseutfordringer blant ungdom har økt fra 10% i 2015, 18% i 2019 til 25% i 2022 (se Ung-Data nøkkeltal). Vanskene gjenspeiler seg i opplevde fysiske plager, hvor 27% anvender reseptfrie smertestillende ukentlig eller daglig. Dette er en økning fra 12 % i 2015 og 22 % i 2019. Tidlig innsats og forebyggende arbeid rettet mot denne gruppen blir sentralt for kommunen fremover, både for å skape en tjeneste som fungerer og for å legge grunnlag for gode levevaner senere i livet.

Gildeskål kommune hadde i 4. kvartal 2020 det tredje høyeste sykefraværet av alle kommunene i Nordland, med et totalt sykefravær på 8,5 %. Dette tilsvarer 4068 tapte dagsverk. I nabokommunene Meløy og Rødøy lå det totale sykefraværet på henholdsvis 7,3% og 5,1%. Nordland har i flere år vært, og er fortsatt, fylket i Norge med høyest sykefravær (6,9%). Den vanligste årsaken til sykemeldingene er muskel – og skjelettlidelser, det høyeste sykefraværet er blant kvinner og det er i helse- og omsorgstjenester de fleste jobber. Siden 2019 har det vært en økning i sykefraværet i alle kommunene i Nordland, men den største økningen kan ses i Gildeskål. I Gildeskål har det totale sykefraværet økt fra 6,2% i 2019 til 8,5% i 2020. Det høye sykefraværet anses som et alvorlig folkehelseproblem, ettersom sykefravær øker risiko for utenforskap og andre negative helsekonsekvenser. Det kreves mer kunnskap om årsakene bak disse tallene, men i fremtiden bør det arbeides med å finne strategier for å redusere sykefraværet.

2.1.4. Frisklivssentral, fresksenteret og frivilligsentral

I 2017 etablerte Gildeskål egen **Frisklivssentral** og har siden åpningen hatt jevnt med henvisninger gjennom året. Frisklivssentralen tilbyr individuell veiledning for endring av livsstilsvaner og har vært i drift med faste gruppetimer to ganger i uken. Gruppetimene holdes på tirsdager og torsdager, og inkluderer både inne – og utetrening. Frisklivssentralen samarbeider med frivillige lag og foreninger, og kan henvise sine deltagere til bassentrening sammen med revmatikerforeningen eller trening for eldre gjennom LHL. I 2020 og 2021 har det vært lite aktivitet på grunn av pandemien. Nytilsatt kommunal fysioterapeut har startet opp aktivitet i frisklivssentralen fra januar 2022. Hvis man ønsker å benytte seg av tilbudet kan deltakere selv ta direkte kontakt med frisklivssentralen. Men kan også henvises fra eksempelvis lege, NAV, rus - og psykiatritjeneste, spesialisthelsetjenesten eller fysioterapeut. Frisklivssentralen har kontinuerlig inntak av deltakere gjennom året.

Fresksenteret, Gildeskål sitt kommunale treningscenter, åpnet dørene september 2019 og har på kort tid blitt et sosialt samlingssted for mennesker i alle aldre. I nye og lyse lokaler med mange kondisjons- og styrkeapparater har dette vært et løft for folkehelsearbeidet i kommunen. Innbyggerne har nå et sted å aktivisere seg på egenhånd når mørketiden og snøen gjør det utfordrende å få til noe utendørs. Med over 100 medlemmer de første to månedene viser det et stort behov, spesielt for å sikre bedre forutsetninger for at innbyggerne skal øke sin livskvalitet og ta ansvar for egen helse.

Og fra 2020 kunne ungdom under 16 år trene på Fresksenteret sammen med en foresatt, men det ble satt en aldersgrense på trening med foresatt til 13 år.

Fresksenteret har åpent fra 06:00 – 23:00 alle dager. Senteret er ubetjent.

En stor andel av beboere i Gildeskål kommune er av den eldre garde og i årene fremover vil kommunen ha nærmere 500 innbyggere som er 66 år eller eldre. Økt fokus på muligheten til å bo hjemme lengst mulig sees i sammenheng med kommunens etablering av **Frivilligsentral**, som ble vedtatt av Kommunestyret i sak 32/19 den 26.06.19. Frivilligsentralen åpnet dørene i mars 2020 og sikter mot å være et kraftsenter og knutepunkt for mennesker i alle aldre og fra ulike kulturer. Hensikten med å se den i sammenheng med den høye andelen pensjonister er å sikre at alle innbyggere får anvendt sine ressurser og føler seg til nytte, selv når de slutter å arbeide, samt for å kunne etablere og levere gode tjenester og aktiviteter til og fra befolkningen. Herunder alt i fra besøksvenner, en-til-en- tjenester som å måke snø eller klippe gresset, til strikkekafé eller andre sosiale møteplasser.

I 2020 stod Frivilligsentralen ansvarlig for etablering av **BUA Gildeskål**, som åpnet dørene i november 2020 på Inndyr. I 2022/23 utvidet BUA Gildeskål med tre nye satellitter, lokalisert på Arnøyene, Sandhornøy og Nygårdsjøen. BUA er en nasjonal ideell organisasjon, som ved å låne ut tur-, fritids – og sportsutstyr gratis, jobber for at barn og unge skal få mulighet til å prøve flere og mer varierte aktiviteter. BUA Gildeskål kan ses som et viktig bidrag i arbeidet med å fremme inkludering, deltakelse og fysisk aktivitet, stimulere til økt bruk av naturen og for å redusere sosiale forskjeller blant innbyggerne.

Daglig leder av Frivilligsentralen er ansvarlig for BUA. På Inndyr er det ansatt en person til daglig drift, og det er rekruttert frivillige som bidrar med bemanning. Nærbutikken på Arnøyene og Coop på Nygårdsjøen har ansvar for daglig drift for BUA-satellitter lokalisert hos seg. BUA på Inndyr har siden oppstart hatt åpningstider to ganger i uken, med utvidete åpningstider i feriene. BUA opplever særlig stor pågang i sommer- og vintersesongene. For å sørge for forutsigbarhet i tilbudet etterstreber BUA å holde faste åpningstider gjennom hele året, med utvidede åpningstider i ferier. Det arbeides kontinuerlig med å rekruttere flere frivillige som kan bidra med bemanning i åpningstidene. Likevel, ses det et behov for opprettelse av en deltidsstilling med et overordnet ansvar for organisering, innkjøp og generell drift av BUA Gildeskål.

2.2. Oppvekst og kultur

Gildeskålskolene- og barnehagene har "Sammen om mestring og livsglede" som visjon. Overordnet mål er å legge til rette for et trygt, godt og inkluderende oppvekstmiljø. Gildeskål kommune skal være en god kommune å vokse opp i.

Barnehage/oppvekstsenter	Antall avdelinger	Antall barn/plasser
Inndyr barnehage	3 avdelinger	44 barn/61 plasser
Nygårdsjøen oppvekstsenter	1 avdelinger	7 barn/9 plasser
Sandhornøy skole og barnehage	1 avdeling	8 barn/12 plasser
Sørarnøy skole og barnehage	1 avdeling	4 barn/7 plasser
Storvik barnehage	1 avdeling	9 barn/11 plasser
Sum		72 barn/100 plasser

Tabell 6 Barnehager i Gildeskål, enkeltstående og i oppvekstsentre (per 8. mai 2023)

Skole/oppvekstsenter	Trinn	Antall elever
Inndyr skole	1.-10.trinn	91 elever
Sørarnøy skole og barnehage	1.-10.trinn	25 elever
Nygårdsjøen oppvekstsenter	1.-10.trinn	43 elever
Sandhornøy skole og barnehage	1.-10.trinn	30 elever
Sum		189 elever
Voksenopplæringen	Introduksjonsprogrammet	? elever
Voksenopplæringen	Grunnskole	0 elever

Tabell 6 Skoler med elevtall i Gildeskål (per 8. mai 2023)

2.2.1. Utvikling elevtall

Antall elever i skolepliktig alder er redusert betydelig i perioden 2016-2022. Statistikken viser en utvikling framover der barnetallet er synkende selv om fødselstallet for 2021 var stort i vår målestokk. Fødselstallet for 2020 var det laveste på flere år.

Elevtallet i 1. klasse vil med nevnte utviklingstrekk reduseres for alle skolene i kommunen i tidsrommet 2021- 2024. Kostnadene ved den desentraliserte skolestrukturen er dermed høye per elev i Gildeskålskolen.

2.2.2. Resultatvurdering

Som følge av korona-pandemien og endringer i rapporteringssystemet, foreligger det få tilgjengelige resultater fra eksamen og nasjonale prøver siste år. På nasjonal prøve i engelsk og lesing presterte innværende års 5. klasse i snitt 5 skalapoeng svakere enn nasjonalt snitt, mens 8. trinn i gjennomsnitt lå 4,3 poeng under i engelsk, regning og lesing. For 9. klassetrinn var snittet i lesing og regning 1 poeng lavere enn nasjonalt nivå. Skoleåret 2021-22 hadde avgangselevne i Gildeskål i gjennomsnitt 43,1 grunnskolepoeng mot 43,4 på landsbasis.

Gildeskål kommunes deltakelse i Oppfølgingsordningen avsluttes sommeren 2023. Som en del av denne utarbeides det en kommunal plan for begynneropplæringen, av en ressursperson i 40 % stilling. Vertskommunesamarbeidet med Meløy om pedagogisk-psykologisk tjeneste er sagt opp med virkning fra sommeren 2023. Gildeskål kommune er nå i prosess for å ansette i egen tjeneste.

2.2.3. Overordnet plan og tiltak

Skoler og barnehager i Gildeskål er godkjente som helsefremmende skoler og barnehager.

Ved hjelp av analyseverktøy har skoleeier og skolene/barnehagene kartlagt hvilke områder som bør utvikles i Gildeskålskolen for å heve kvaliteten på elevenes læring, øke det faglige utbyttet og bedre praksisen i skole og barnehage.

Som et resultat av dette arbeidet er det utarbeidet en kommunal utviklingsplan for Gildeskålskolene og barnehagene. Den bygger på Overordnet del av læreplanen, og er forankret i prinsippet om brukermedvirkning, eierskap og bred forankring.

Den nasjonale satsningen “Kompetanse for kvalitet i skolen” gir kommunen mulighet til å tilby videreutdanning til lærere slik at de får oppfylt kompetansekravene i forhold til de nye statlige retningslinjene for undervisning. Gildeskål har i gjennomsnitt hatt 4-5 lærere per år på videreutdanning fordelt på de ulike skolene. Valg av videreutdanning skjer i samarbeid mellom skoleeier, skole/barnehage-leder og den ansatte.

Det har også vært en satsing for å gi ansatte en skolering i overordnet del av ny læreplan og fagfornyelsen. Dette arbeidet har skjedd i samarbeid med fylkesmannen i Nordland, RKK, samt egne kommunale fagdager. Skolene og barnehagene er også med i nasjonal satsning og kompetanseutvikling for inkluderende praksis og inkluderende læringsmiljø.

Kommunen har startet opp en større satsning på digitalisering av undervisningen gjennom digitalt utstyr, gode digitale verktøy og digitale læringsplattformer.

2.2.4. Ungdata-undersøkelse

Ungdata er lokale barn- og ungdomsundersøkelser der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med på fritiden. Undersøkelsene er tilpasset barn og ungdom på mellomtrinnet, ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Formålet med undersøkelsen er å skaffe et kunnskapsgrunnlag for kommunalt og fylkeskommunalt plan-, styrings- og utviklingsarbeid, knyttet til folkehelse og forebyggende arbeid rettet mot barn og ungdom. Ungdata-undersøkelsen gjennomføres hvert tredje år og Gildeskål kommune har gjennomført undersøkelsen i 2015, 2019 og 2022.

Den siste Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført i februar 2022. Da ble den gjennomført både på ungdomskolene (8.-10. klasse) med en svarprosent på 83 (55 elever deltok), og mellomtrinnene (5.-7. klasse) med en svarprosent på 83 (53 elever deltok). I 2022 var første gang Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført for 5.-7. klasse, Ungdata-junior.

Nedenfor presenteres nøkkeltall fra trendrapporten (ungdomsskole) som sammenligner resultatene fra 2022 med resultatene fra 2019 og 2015. Nøkkeltall fra Ungdata Junior presenteres deretter.

Nøkkeltall trendrapport (ungdomsskole)

Tallene fra 2022 viser at det er flere elever som ikke trives på skolen og andelen som trives har gått ned fra 2015 og 2019. I 2022 rapporterer nesten halvparten at de ofte gruer seg til å gå på skolen, en økning fra 18% i 2015 til 43% i 2022. De fleste føler at de passer inn blant elevene på skolen, men andelen som føler at de passer inn har gått ned fra 84% i 2015 til 63% i 2022. Andelen som sier de kjeder seg på skolen har gått opp fra 67% i 2015, 75 % i 2019 til 95% i 2022.

På spørsmålet om hva som er viktig for å få status i vennemiljøet er det å være til å stole på det viktigste både i 2022, 2019 og 2015.

De fleste svarer at de aldri eller nesten aldri (93%) blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysning av andre unge på skolen eller på fritiden. Dette er en forbedring sammenlignet med 2015 (84%) og 2019 (73%). Det

er samtidig vært en nedgang i antall unge som blir utsatt for plager, trusler eller utfrysning av andre unge på skolen eller på fritiden.

Kun 27% sier at de spiser frokost hver dag før første skoletime, og hele 40% sier at de sjeldnere enn 1 dag i uka spiser frokost før første skoletime. 68% sier at de spiser matpakke på skolen hver dag, mens 13% sier at de sjeldnere enn 1 dag i uka spiser matpakke på skolen. 15% sier de spiser grønnsaker, frukt eller bær i løpet av skoledagen, mens halvparten sier de sjeldnere enn 1 dag i uka spiser grønnsaker, frukt eller bær i løpet av skoledagen. Når det gjelder frokost, lunsj og grønnsaker, frukt og bær oppgir guttene at de spiser dette oftere enn jentene.

Antall som den siste måneden rapporterer de har vært med på ungdomsklubb (38 stk.), idrettslag (14 stk.), kulturskole/musikkskole (9 stk.), annen organisasjon, lag eller forening (8 stk.). Deltakelse på ungdomsklubb og kulturskole har økt, mens deltakelse i idrettslag har gått ned.

Mange unge tilbringer tiden hjemme om kveldene både i 2015, 2019 og 2022. De fleste synes tilbudet er mangelfullt når det gjelder idrettsanlegg, kulturanlegg og kollektivtransport. Fritidstilbudet oppleves som dårligere for hver gjennomføring.

Det har vært en økning i andelen som bruker mer enn tre timer daglig foran en skjerm (67% i 2015, 71% i 2019 og 82% i 2022). Det er tid på sosiale medier som har økt mest. 27% sier at de bruker mer enn 6 timer og 35% sier det bruker 4-6 timer, utenom skoletid, foran en skjerm i løpet av en vanlig dag. Guttene bruker mest tid på elektroniske spill, mens jentene bruker mest tid på sosiale medier. Ungdommene i Gildeskål bruker mer tid foran skjerm sammenlignet med ungdommer i Norge generelt.

De fleste opplever det som trygt å være ute om kvelden i nærmiljøet der de bor i 2015, 2019 og 2022.

Det har vært en nedgang i antall ungdommer om kunne tenke seg å bo i kommunen som voksen. Kun 8 i 2022 mot 18 i 2019 og 11 i 2015.

Det har vært en nedgang i andelen som tror de kommer til å fullføre videregående og ta høyere utdanning.

Under halvparten (48%) tror de kommer til å få et godt å lykkelig liv i 2022. Dette er en nedgang fra 68% i 2015 og 56% i 2019.

Det har vært en økning i antall som opplever press i hverdagen når det gjelder å se bra ut eller ha fin kropp, gjøre det bra på skolen og gjøre det bra i idrett. Få opplever press på å ha mange likes/følgere i sosiale medier.

Sammenlignet med 2015 og 2019 har det vært en økning i andelen som siste uke har følt at alt er et slit (56%), hatt søvnproblemer (42%), følt håpløshet med tanke på fremtiden og følt seg ensom. Sammenlignet med 2019 har det vært en liten nedgang i andelen som siste uke har følt seg ulykkelig, trist eller deprimert (34%), følt seg stiv eller anspent (29%) og bekymret seg mye for ting (40%) (sammenlignet med 2015 har det vært en økning).

13% sier de daglig har ulike type plager som hodepine. Dette er en økning fra 0 i 2015 og 11% i 2019. Det har samtidig vært en økning i bruk av reseptfrie medikamenter.

Det har vært en nedgang i andelen som sier de er fornøyd med foreldrene sine, vennene sine, helsa si og utseende sitt. Det har vært en liten økning i andelen som sier de er fornøyd med skolen og lokalmiljøet sitt. Det har vært en økning i antall som sier de ofte krangler med foreldrene sine og som sier det ofte er krangling mellom de voksne i familien.

Andelen som av og til drikker alkohol har gått opp. Andelen som sier de ikke får lov av foreldrene sine å drikke alkohol har gått ned. Andelen som sier de har drukket så mye at de føler seg tydelig beruset har gått opp.

På spørsmålet om å bli tilbudt hasj og bruk av hasj var det ingen som hadde det i 2015. I 2019 var svaret henholdsvis 11 og 2% og i 2022 var det en økning til 17% og 8%.

Oppsummert viser rapporten at jentene opplever livet som mer utfordrende enn guttene. Jentene rapporterer om mer fysiske og psykiske helseplager. Flere gutter enn jenter opplever å være tilfreds med livet, har tro på fremtiden og tro på et godt og lykkelig liv. Ungdomsrådet mener Ungdata-resultatene for 2022 gjenspeiler virkeligheten, men er overrasket over hvor stor forskjell det er mellom kjønn. Ungdomsrådet lurer på om guttene kanskje ikke har det så bra som de oppgir.

Nøkkeltall Ungdata Junior (2022):

De fleste er fornøyd med skolen de går på, men barna i Gildeskål er ikke like fornøyd sammenlignet med Norge som helhet. Guttene oppgir at de er mer fornøyd enn jentene.

De fleste trives på skolen, men 14% sier at de ikke trives.

Mange sier at de kjeder seg i skoletimene og 16 % sier at de ofte gruer seg til å gå på skolen.

De fleste føler at de passer inn blant elevene i klassen, men 24% føler ikke at de passer inn.

Cirka halvparten sier at de alltid har det bra i frimuttene.

10% sier at de opplever å bli stengt ute, plaget eller truet av andre barn på skolen eller i fritiden omtrent hver 14. dag eller oftere. 8% omtrent en gang i måneden, mens 82% aldri eller nesten aldri opplever å bli stengt ute, plaget eller truet. En betydelig høyere andel opplever likevel negative hendelser på nettet eller mobilen. 41% sier de har opplevd negative hendelser på nett eller mobil den siste måneden. 27 % sier at noen via nettet eller mobil har skrevet sårende ting om dem eller til dem. 18 % har opplevd å bli stengt ute fra sosiale ting på nettet. 10% har opplevd å ha blitt truet via nettet eller mobil og 8 % har opplevd at noen har delt sårende bilder eller videoer av dem på nettet eller mobil.

De fleste er veldig fornøyd eller ganske fornøyd med nabolaget de bor i, men sammenlignet med Norge som helhet er de mindre fornøyd.

Kun 4% sier at de ikke føler seg trygge i nabolaget de bor i, det betyr at de aller fleste er trygge når de er ute i området der de bor.

10% sier de ikke føler seg trygge på vei til og fra skolen.

De fleste bruker mer enn 1-2 timer foran en skjerm utenom skolearbeid og flest gutter oppgir at de bruker mer enn 4 timer foran skjerm. Barna bruker mest tid på å se på youtube/film/serier, spille dataspill/TV-spill, spille på telefon/nettbrett og sosiale medier.

Litt over halvparten sier at de driver med faste fritidsaktiviteter på fritiden, det er lavere sammenlignet med Norge som helhet. 12 % sier de aldri har vært med på noen faste fritidsaktiviteter og det er høyere enn Norge som helhet.

Nesten halvparten av både gutter og jenter sier de vanligvis slapper av for seg selv størsteparten av kvelden 5 dager i uka eller mer.

Mange driver ikke med sport eller annen trening ukentlig.

Mange sier at de har hatt følgende helseplager i løpet av den siste måneden; vondt i nakken eller skuldre, vondt i magen, hodepine og kvalme.

2.2.5. Tverrfaglig ressursteam for barn og unge

Tverrfaglig ressursteam for barn og unge består av representanter fra barnevern, skole og barnehage, PPT, skolehelsetjenesten og flyktingetjenesten. De har som oppgave å være en forebyggende ressurs for alle enheter som jobber med barn og unge, komme tidlig inn med tiltak gjennom et tverrfaglig samarbeid, og gi råd og innspill til koordinerende enhet. Møtefrekvens er 5 ganger hvert år. Kommunen er tildelt skjønnsmidler til økt satsing på tverrfaglig arbeid for barn og unge. Midlene går blant annet til koordinatorstilling for tverrfaglig ressursteam. Overordnet mål for teamet er etablering av oppvekstplan for Gildeskål kommune samt være en operativ ressurs for alle som jobber med barn og unge i kommunen.

2.2.6. Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak

SLT står for Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak. SLT er en samarbeidsform mellom politiet og kommunene. Hensikten med SLT er at lokale offentlige og frivillige ressurser arbeider etter en felles og vedtatt strategi mot felles mål. I samarbeidsavtalen mellom Gildeskål kommune og Politiet står det at alle kommuner bør ha ansatt en egen (eller i samarbeid med andre kommuner) SLT-koordinator. I Gildeskål er denne funksjonen lagt til en eksisterende stilling, ruskonsulent. SLT skal være forankret i Politirådet som består av ordførere og representanter for politiet.

Dette skal være en tverrfaglig sammensatt gruppe med representanter fra psykisk helse og rusomsorg, kultur, barnevern, politi, helsestasjon, ungdomsarbeid og skoleadministrasjon. Det er foreløpig ikke laget en strategi for dette arbeidet i Gildeskål og SLT-gruppens arbeid har begrenset seg til å arrangere det årlige 16. mai-arrangementet, som er et rusfritt tilbud til ungdommer fra 8. trinn og oppover. Dette tiltaket finansieres gjennom kulturbudsjettet og sponsormidler, og har vært et tiltak som har vist seg å ha effekt.

2.2.7. Kultur og fritid

Innenfor kultur- og fritidsområdet har kommunen som overordnet mål å gi gode kultur- og fritidstilbud for alle innbyggere. Dette ved å stimulere til økt bruk av naturen og tilrettelegge for uteområder, grøntarealer og sosiale møteplasser som fremmer glede, mestring, aktivitet og fellesskap. Resultatene fra Ungdata-undersøkelsen (2022) understreker behovet kommunen har for å arbeide målrettet mot dette. De nevnte undersøkelsene må brukes aktivt i arbeidet innenfor dette området.

Støtte til frivilligheten er et viktig virkemiddel som brukes for å engasjere innbyggernes ressurser og å skape aktiviteter, deltakelse og møteplasser. Selv om det allerede foregår flere aktiviteter i de ulike lokalområdene, kommer ikke dette alle til gode blant annet på grunn av den desentraliserte kommunestrukturen og manglende logistikk mellom stedene. Intern kommunikasjon er et viktig element for å kunne ha et likt tilbud til alle.

Begrepet «Bolyst» har blitt tatt frem i lyset og man har nå et økt fokus på utviklingsmulighetene i kommunen og hva som må til for å gjøre Gildeskål til en attraktiv kommune å bosette seg i.

Det er etablert en kulturgruppe som skal se på hvordan man på en god måte kan løfte det kulturelle mangfoldet i Gildeskål. Samarbeid med kirkestedprosjektet er etablert og det er en målsetting at det etter en lang koronaperiode med redusert tilbud, skal gjennomføres et arrangement på kirkestedet til høsten.

Et nytt prosjekt som den kommunale kultursektoren arbeider med, er “Gildeskål som europeisk kulturforstad 2024”. Arbeidsgruppen arbeider mot å realisere flere arrangementer i 2024 som skal løfte frem Gildeskål som en attraktiv kulturkommune. Arrangementene i Gildeskål vil bli registrert i Bodø2024's egen kulturkalender, og dermed synliggjøres for hele Nordland.

Det er etablert en tverrsektoriell arbeidsgruppe for Ung inkludering, bestående av kommunalsjef familie, oppvekst og kultur, kulturkonsulent, folkehelsekoordinator og psykisk helserådgiver. Basert på medvirkning fra ungdommene arrangerte Ung Inkludering i løpet av 2022/23 ungdomsarrangement for alle elevene på ungdomstrinnet. Det var et ønske fra ungdommene å møtes på tvers av skolene. Flere arrangement er planlagt.

Flere dialogbaserte møter med ungdommen avdekker hva barn og unge savner i lokalmiljøet sitt. Møteplasser etterlyses mest, etterfulgt av behovet om tilstedeværende foreldre som kan kjøre dem til og fra ulike sosiale aktiviteter.

2.2.8. Foreldremedvirkning til aktiviteter

Ungdommene i Gildeskål ønsker seg steder å være hvor de bare kan «henge», uten mye aktiviteter og organisering rundt. For at dette skal la seg gjøre er man avhengig av engasjement fra foreldrene. Kommunen er villig til å låne ut offentlige lokaler gratis til sosiale møteplasser og aktiviteter for barn og ungdom.

2.2.9. Videregående skole

Meløy Videregående skole har egen avdeling på Inndyr med linjene naturbruk (VG1), akvakultur (VG2) og fiske og fangst (VG2) med 93 elevplasser. Elevtallet har hatt en økning de siste årene, og mange ungdommer flytter eller pendler inn til kommunen.

Samarbeidet mellom grunnskole og videregående skoler er styrket ved at det er inngått samarbeidsavtaler mellom partene for å gjøre overgangen lettere for elevene, og for å tilrettelegge for en god sammenheng og økt gjennomføring av videregående opplæring.

Det er etablert en ordning med hybelhus – hvor det også er satt inn kommunale ressurser for å følge opp elevene.

2.3. Integrering av flyktninger

Nyankomne flyktninger mellom 18-55 år er pliktig til å delta i introduksjonsprogram der de får opplæring i norsk språk og samfunnskunnskap. Formålet er å styrke nyankomne innvandreres deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, fremme rask overgang til arbeid eller videregående skole og sikre økonomisk selvstendighet. Etter den nye Integreringsloven, skal introduksjonsprogrammet tilpasses den enkelte deltaker. Deltakere som har videregående skole fra hjemlandet, følger introduksjonsprogrammet i 3-6 måneder med mulighet til forlengelse i 6 måneder. Deltakerne uten videregående skole blir tilbudt introduksjonsprogram med varighet fra 3 måneder til 3 år med mulig forlengelse inntil ett år.

Kommunen mottar integreringstilskudd som skal dekke boustgifter, utgifter til livsopphold og introduksjonsstønads mens de er i introduksjonsprogrammet. Kommunen mottar også tilskudd for opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Kommunale innsatsområder er kvalifisert kompetanseheving, individuelt tilpasset introduksjons-program og særskilt fokus på faglig kvalifisert grunnskoleopplæring. Innsatsen har gitt positiv måloppnåelse og tilnærmet samtlige som har avsluttet grunnskole eller introduksjonsnorsk på Gildeskål Voksenopplæring har fått studieplass og har fullført yrkesfaglig utdanning med fagbrev som sluttkompetanse.

For noen få deltakere i introduksjonsprogrammet tilsier alder og øvrige utfordringer at et fullverdig utdanningsløp gjennom oppstart av grunnskole og videregående opplæring er mindre aktuelt. De aller fleste er likevel kommet i jobb eller innehar deltidsstillinger. Kvalifisering til yrker hvor kommunen har behov er av betydning for at flyktningene skal sikres jobb og bli selvforsørget. Et resultat er at flere innvandrere har fullført utdanning innen oppdrett ved Meløy videregående skole avd. Inndyr.

Et annet vellykket innsatsområde er integrering, inkludering og deltakelse i lokalsamfunnet, og det viser seg at familier som etablerer seg i Gildeskål har blitt boende i kommunen i flere år. Barnefamilier er blitt en naturlig del av lokalsamfunnets tjeneste- og kulturliv og aktive deltakere og bidragsytere i frivillig sektor.

Gildeskål kommune har erfaringskompetanse innen flere tiltaksområder som setter oss i stand til ytterligere mottak og kvalifisert oppfølging av flyktninger og innvandrere. Kommunalt virksomhetsteam bestående av flyktningkontor, NAV, helsetjeneste og frivilligsentral er operativ med faglig kompetanse og kapasitet for ivaretagelse av aktuell målgruppe.

Minoritetsspråklige barn i skolepliktig alder ivaretas og følges opp av kvalifisert personell i barnehage og skole. Språkinnlæring og yrkeskvalifisering for deltakere i introduksjonsprogrammet er tidvis utfordrende, men samtlige deltakere med kompetansebehov for denne type praksis er ivarettatt av kommunal tjenesteyting og lokalt næringsliv. Voksenopplæringen består av kvalifisert, godkjent utdanningspersonell som gir individuell målrettet grunnskoleutdanning.

I 2022 har Gildeskål kommune blitt anmodet om å ta imot 40 ukrainske flyktninger. Dette er første gang kommunen mottar flyktninger siden 2017, og både Voksenopplæringen og Flyktningetjenesten blir derfor skalert opp med nødvendig personale.

2.3.1. Nåværende status flyktninger og innvandrere

Gildeskål kommune fikk i mars 2022 anmodning fra IMDI (Integrerings- og mangfolddirektoratet) om å bosette 40 ukrainske flyktninger, dette tallet ble senere samme år oppjustert til 70. Ved utgangen av 2022 var dette tallet nådd.

Dette er første gang kommunen mottar flyktninger siden 2017, og både Voksenopplæringen og Flyktningetjenesten blir derfor skalert opp med nødvendig personale.

2.4. Helse og omsorg

- Helse og omsorg har som overordnet mål å tilby velferdstjenester av høy kvalitet. Tjenestene skal være tilpasset behovet til den enkelte, være kostnadseffektive og bidra til trygghet og livskvalitet for innbyggerne i kommunen.
- Helsefremmende og forebyggende tjenester, herunder helsetjeneste i skoler og helsestasjonstjeneste
- Svangerskaps- og barselomsorgstjenester
- Hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner, herunder legevakt, heldøgn medisinsk akuttberedskap, medisinsk nødmeldetjeneste og psykososial beredskap og oppfølging
- Utredning, diagnostisering og behandling, herunder fastlegeordning
- Sosial, psykososial og medisinsk habilitering og rehabilitering
- Andre helse- og omsorgstjenester, herunder helsetjenester i hjemmet, personlig assistanse (BPA, praktisk bistand og opplæring, støttekontakt), omsorgsstønad
- Plass i institusjon, herunder sykehjem
- Akutt døgnopphold for øyeblikkelig hjelp
- Avlastningstiltak

- Koordinerende enhet

2.4.1. Legekontor, fysioterapi, helsestasjon og skolehelsetjeneste

Legetjenesten har 3 legehjemler og en LIS1. Rekruttering av leger har blitt mer krevende, og flere leger uttrykker ønske om tilrettelagte stillinger.

Fysioterapitjenesten har 3 fysioterapeuter i til sammen 1,6 avtalehjemler. I tillegg er kommunal 100 % fysioterapeut godt i gang med arbeidet innen friskliv, et viktig tiltak i det langsiktige forebyggende arbeidet.

Helsestasjon og skolehelsetjenesten drives i henhold til krav i nasjonale faglige retningslinjer. Tjenesten har de siste årene hatt store ekstrabelastninger grunnet koronapandemi, og det har vært brukt mye ressurser på koronavaksinasjonsprogrammet.

I 2021 ble det opprettet en ny stilling for å styrke tilbudet innen psykisk helse for barn og unge. Det er et økende antall barn og unge med utfordringer i forhold til psykisk helse som trenger ekstra oppfølging. Etterspørsel på skolehelsetjenesten i grunnskolen er økende. I 2023 økes stillingene på helsestasjonen med ytterligere 0,5 årsverk. Det er et stort behov for oppfølging av barn og deres familier.

Meløy videregående skole har hatt en stor økning av antall elever de siste årene og presset på skolehelsetjenesten er økende.

Tjenesten deltar i ressursteam for barn og unge. Ressursteamet er nå oppe og går igjen etter opphold på grunn av koronapandemien.

Jordmor har fast oppfølging av elever i videregående skole og ivaretar svangerskapsoppfølging, samt helsestasjon for ungdom. Flere oppgaver som seksualundervisning har vært nedprioritert på grunn av koronapandemien, men er nå startet opp igjen.

2.4.2. Pleie og Omsorg

Hovedvekten av brukerne i ordinær hjemmetjeneste er eldre, men en ser også at flere yngre utskrives fra sykehuset og til hjemmet med omfattende og komplekse diagnoser med behov for spesialisert medisinsk oppfølging. Liggetiden i sykehus blir stadig kortere og pasienter med komplekse behov skrives ut for videre behandling i kommunehelsetjenesten, enten i hjemmet eller på korttidsopphold i institusjonen. Antall brukere innenfor disse tjenestene er relativt stabilt, mellom 140 og 150 brukere.

Planen Leve hele ble vedtatt i kommunestyret i 2022, og den skal bidra til et mer aldersvennlig samfunn samt finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene knyttet til aktivitet, felleskap, mat, måltider, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. Det er i 2023 startet opp et arbeid med å se på om Gildeskål skal være en demensvennlig kommune.

Det er tilsatt en egen kommunal ergoterapeut som i tillegg til å ha ansvar for hjelpemidler, har ansvar for forebyggende hjembesøk med oppstart i 2023. Dette er et viktig tiltak i det forebyggende arbeidet.

Kommunen har koordinerende enhet som koordinerer tjenester til brukere med sammensatte hjelpebehov og som har behov for bistand fra ulike tjenester i kommunen. Funksjonen til koordinerende enhet må sees på, og det er kommet et nytt lovkrav om barnekoordinator som gir familier som har barn med sammensatte og alvorlige diagnoser rett til en barnekoordinator.

Innen psykisk helse og rustjenesten er det økende antall brukere og flere yngre med et stort oppfølging- og bistandsbehov, og flere brukere har sammensatte og komplekse diagnoser. Tjenesten har slitt med rekruttering, men i juni 2023 vil alle stillingene være besatt.

Gildeskål kommune er en attraktiv fritidskommune og har mange hytter og fritidsboliger som brukes aktivt. Dette medfører økt behov for helse- og omsorgstjenester. Flere med omfattende behov for medisinsk oppfølging og stort omsorgsbehov benytter hytter og fritidshus gjennom hele året, med ekstra trykk om sommeren.

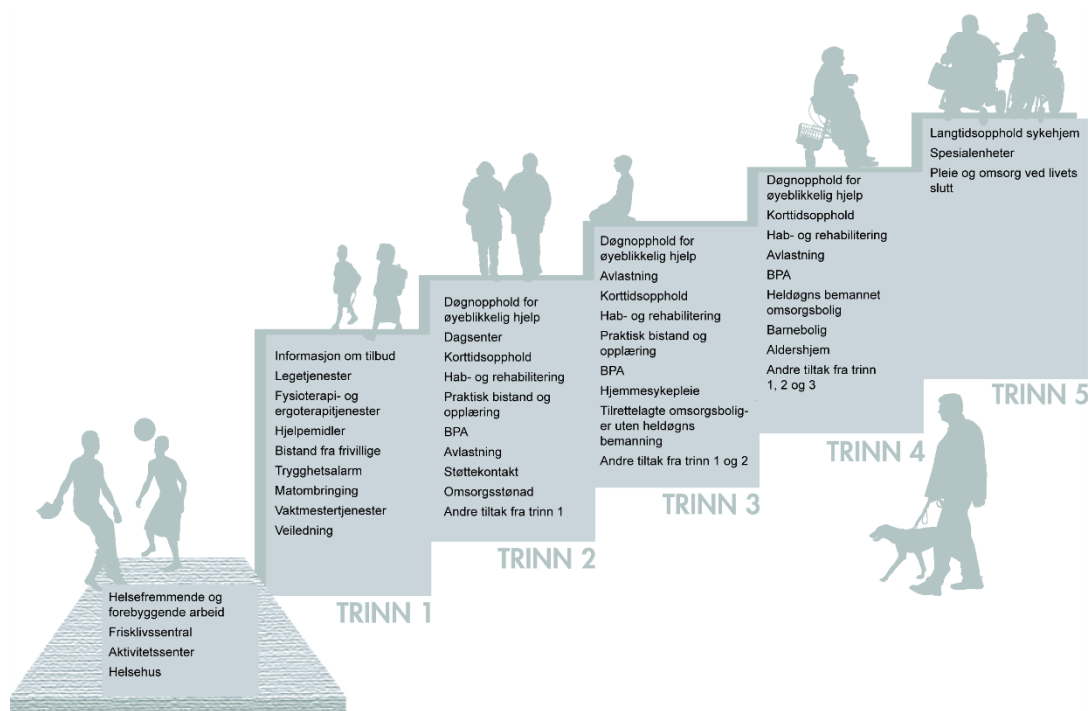
Vanntunet har 7 omsorgsboliger forbeholdt personer med funksjonsnedsettelse og alle er utleide.

Av statistikk fra SSB kommer det frem større demografiske endringer. Aldersgruppen 80+ vil øke mye fra 2026, samtidig er det nedgang i gruppen unge og yrkesaktive. Dette skaper større rekrutteringsutfordringer i årene framover, og for å imøtekomme denne utfordringen må omstilling og endring i funksjon og oppgavedeling være en prioritert oppgave.

2.4.3. Omsorgstrappen

Omsorgstjenestene kan illustreres som en trapp, hvor de ulike nivåene av helsetjenester representeres av et trappetrinn. Dette er en forenklet fremstilling, og brukere/pasienter kan befinne seg på flere trinn samtidig, med mulighet til å gå både oppover og nedover. Med forbehold om lovpålagte tjenester, er innholdet på hvert trappetrinn opp til hver enkelt kommune å definere selv. Institusjonsomsorg er høyeste nivå i omsorgstrappen.

Tildeling av tjenester må profesjonaliseres, og kommunens innbyggere må venne seg til en strengere tildelingspraksis. Omfanget i tjenestetilbudet må ned hvis kommunen fortsatt skal levere tjenester av god kvalitet til et økende antall brukere. Tildeling av tjenester lavere ned i omsorgstrappa kan utsette behovet for tjenester i det høyeste trinnet.

Figur 19 Omsorgstrappen fra Veilederen.no

2.4.4. Pleie og omsorgsplasser

Sandhornøy Eldresenter	10 plasser
Omsorgsboliger	16 leiligheter
GIBOS institusjon	28 langtidsplasser, 4 korttidsplasser og 1 KAD-plass ³ .
Vanntunet omsorgsboliger	7 leiligheter

³ Kommunalt akutt døgnopphold

Det er økt press både på omsorgsplasser på institusjonen og i hjemmebaserte tjenester. Kommunen har de siste årene ikke hatt overliggerdøgn på sykehuset.

I tillegg til omsorgsplassene er det 4 eldreboliger ved GIBOS med til sammen 8 leiligheter. Eldreboligene er under renovering, og alle eldreboligene har fått nytt tak.

Ved eldresenteret på Sandhornøy gjennomføres det en rehabilitering, innvendig oppgradering og nye verandaer ute.

2.4.5. Velferdsteknologi

Velferdsteknologiske løsninger kan bidra til at enkeltindividet gis mulighet til å mestre eget liv og helse bedre, basert på egne premisser. Dette bidrar til at personer med behov for helse og omsorgstjenester kan bo lengre hjemme og dermed utsette tidspunktet de ellers ville måtte flytte til sykehjem for kortere eller lengre tid. Teknologien kan bedre kvaliteten på tjenester, øke fleksibiliteten og gjennom dette bidra til bedre arbeidsmiljø. Velferdsteknologiske løsninger kan bli et viktig verktøy i møtet med fremtidens demografiske utfordringer.

Gildeskål kommune har rammeavtale for innkjøp av velferdsteknologiske løsninger. Det er gjennomført utbedring med utvidet kapasitet opp mot norsk helsenett og nettverket på Gibos er nå klargjort for velferdsteknologiske løsninger. Det vil være behov for nytt sykesignalanlegg på Gildeskål bo-og servicesenter (Inkl leilighetene). Modernisering av sykesignalanlegget vil gi muligheter for bruk av nødvendig velferdsteknologi også på Gibos.

Av utstyr som er kjøpt inn er trykksentraler med fallalarm og branddetektor. Gildeskål kommune har eget responssenter for mottak av alarmer. Annet utstyr som er innkjøpt er elektroniske dørlås, GPS varslings, hjemmemålingsutstyr for måling av blodtrykk, blodsukker og vekt. Det er lagt til rette for videosamtaler/konsultasjoner mellom spesialisthelsetjeneste, lege, bruker, pårørende og tjenestene.

2.4.6. Rekruttering i helse- og omsorgssektoren

Rekruttering er en av hovedutfordringene i helse- og omsorgssektoren. Mangel på kvalifisert personell kan påvirke tjenestetilbudet negativt. Rekrutteringsutfordringene fører til stort press på ledere og ansatte, ledere bruker mye tid på å skaffe kvalifisert personell, og ansatte får økt press når det er mange vakante stillinger. Det blir også mer bruk av overtid, og økt press på ansatte kan påvirke sykefraværet.

Tidligere har hovedfokus vært sykepleiermangel, men nå er det mangel på alle yrkesgrupper i helse- og omsorgssektoren. Det å jobbe mer strategisk med rekruttering, og se på ulike tiltak for å tiltrekke seg søkere må prioriteres. Tiltak rettet mot arbeidsmiljø og beholde egne ansatte må også prioriteres.

Oversikt viser at det er vil være mange som går av med pensjon de nærmeste årene, noe som vil gjøre utfordringene større og i tillegg kommer den demografiske utviklingen med økt andel eldre og større press på primærhelsetjenesten.

Gildeskål kommune deltar sammen med andre kommuner i Salten med rekruttering, kompetanse og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Home to Salten er et rekrutteringsprosjekt som eies av Salten kommunene og som tester ut nye digitale måter å tiltrekke seg søkere på. Gildeskål sitter i styringsgruppa for dette prosjektet.

2.5. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler

Interne	<p>Styrker</p> <ul style="list-style-type: none"> Godt samarbeid mellom tjenestene Gode tjenester Kompetente arbeidstakere Allsidighet Hjemmebasert omsorg Kvalitetssystem Tilbud for veiledning ift. endring av livsstilsvaner Forebyggende hjembesøk Fresksenteret (treningscenter) Frivilligsentral BUA (utlån av tur- og aktivitetsutstyr) Ungdomsklubber Skolene har fokus på forbedring av resultater på nasjonale prøver Skolene har fokus på læringsmiljø; begynneropplæring, tilpasset opplæring Attraktive studietilbud på Meløy vgs. Avd. Inndyr Samarbeid mellom grunnskole og videregående Integrering av flyktninger, blir boende i kommunen Etablering av egen PP-tjeneste 	<p>Svakheter</p> <ul style="list-style-type: none"> Rekruttere/beholde kvalifisert arbeidskraft Sykefravær/arbeidsmiljø Overtid Arbeidsstokk med relativt høy alder Lite spesialisering Manglende aktivitets og møteplasser Integrering og tilbud til elever på Meløy vgs. Avd. Inndyr Tilrettelegging for variert næringsstruktur og attraktive arbeidsplasser Manglende formell kompetanse ansatte Manglende helhetlig oppvekstplan
Eksterne	<p>Muligheter</p> <ul style="list-style-type: none"> Godt interkommunalt samarbeid Utnytte bo-muligheter, herunder, tilgang på boliger/attraktive tomter Lokalt engasjement for utvikling Dugnadsånd Attraktive bedrifter Fokus på forebygging barn og unge, voksne og eldre Elever på videregående skole 	<p>Trusler</p> <ul style="list-style-type: none"> Reduksjon i innbyggertallet Reduksjon antall elever i skolen Reduksjon i fødselstall Utilstrekkelig tilbud på offentlig transport og drosje Mistrivsel på skolen Få og lite variert fritidstilbud Mobbing Nedadgående dugnadsånd Manglende foreldremedvirkning Manglende voksenkontakt Frafall i videregående Stor andel uføre, også unge Økende overvekt og inaktivitet Sosial ulikhet Ufrivillig ensomhet Avstand Desentralisert kommunestruktur og manglende logistikk mellom steder Økning i antall barn i fosterhjem

3. Bærekraft, klima og miljø

3.1. Bærekraftig utvikling

En bærekraftig utvikling defineres som «en utvikling som tilfredsstillers dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstillere sine behov»⁴.

I 2015 vedtok FNs generalforsamling 2030-agendaen for bærekraftig utvikling. Denne består av 17 mål for å fremme sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft både på kort og lang sikt. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for blant annet å sikre sosial rettferdighet, god helse, og stanse tap av naturmangfold og klimaendringer.

Regjeringen har bestemt at bærekraftmålene skal utgjøre det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer, og må derfor innarbeides og legges til grunn for samfunns- og arealplanleggingen i kommunen⁵.

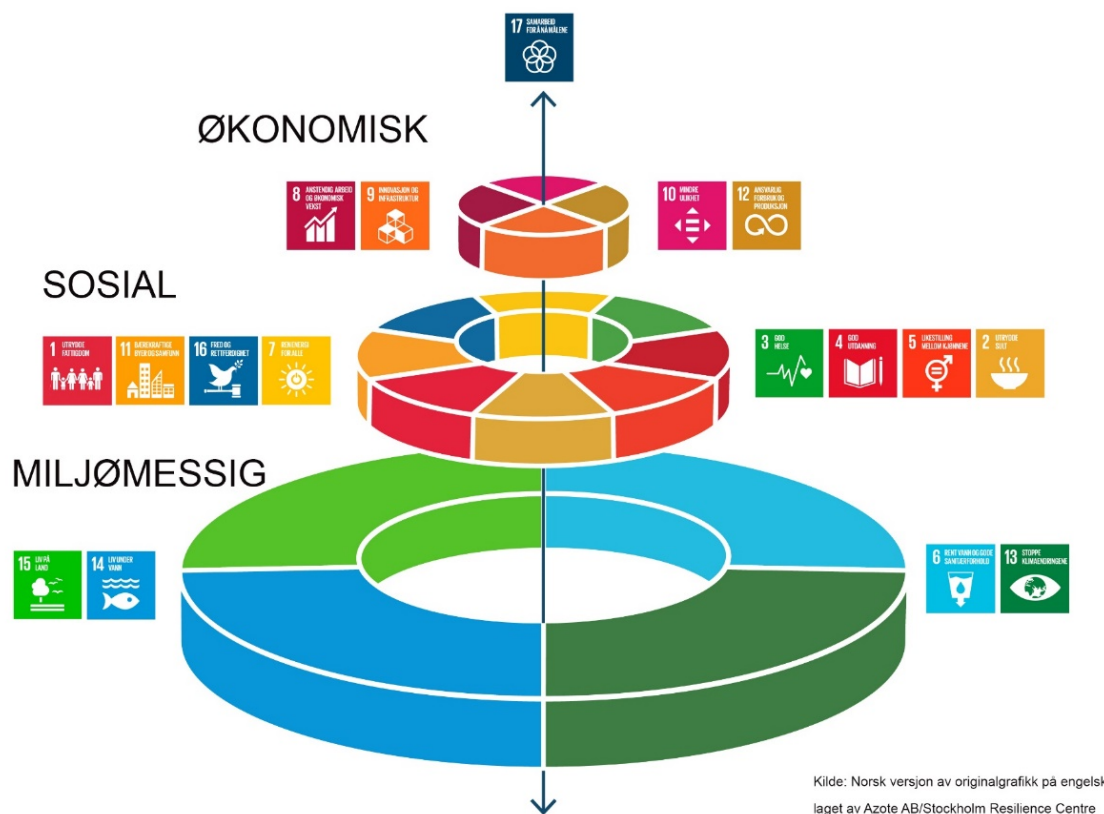
Bærekraftmålene må tilpasses utfordringene kommunen har, og det kan velges ut relevante delmål.

Figur 20 FNs 17 bærekraftsmål

⁴ <https://www.fn.no/Tema/Fattigdom/Baerekraftig-utvikling>

⁵ https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/bkm_agenda2030/id2510974/

Figur 21 FNs bærekraftsmål kategorisert etter økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft

3.2. Vannforsyning

Tjenestene vann og avløp omfatter alle ledd i vann- og avløpsforvaltningen, og omhandler følgende funksjoner:

- Produksjon av vann
- Distribusjon av vann
- Distribusjon av avløp
- Avløpsrensing
- Septik-/slamtømming

Et godt fungerende vann- og avløpssystem er en av de mest grunnleggende tjenestene for å sikre god folkehelse og et rent vannmiljø. Tjenesten leveres til befolkningen og næringsliv 24 timer i døgnet. Det er stort fokus på forebyggende arbeid, sikkerhet og beredskap. Gildeskål kommune har tre kommunale vannverk, Inndyr, Kjøpstad og Tøa vannverk. Øvrige er private. I tillegg hadde kommunen et reserveanlegg, Stjernåga vannverk, som nå er ute av funksjon. Leveranse av vann frem til forbruker, samt transportering av avløp fra forbruker, er en tjeneste som leveres av kommunen.

Rensing av avløpsvann skjer ved hjelp av slamavskillere og utslipp av gråvann.

Det er begrenset tilsyn med septiktanker/slamavskillere tilknyttet små (ikke kommunale) avløpsanlegg.

Tømming av private septiktanker ivaretas av kommunen, via entreprenør.

Dammer	Inndyr	Tøa	Kjøpstad	Stjernåga
Vann – lengde ledningsnett	22300 m	5500 m	9000 m	7000m
1941-1970	700 m		700 m	5000 m
1971-2000	15300 m	5500 m	8300 m	
Etter 2000	6300 m			2000 m
Renseanlegg	UV, membran	UV	UV	UV

Avløp – lengde avløpsnett	20483 m
Pumpestasjoner	15

Tabell 7 Oversikt vann-nett og avløpsnett i kommunen

3.2.1. Finansiering og gebyrer

Vann- og avløpstjenestene er 100 % gebyrfinansiert. Kommunen har foreløpig fast vann- og avløpsgebyr. Gebyrene kommer fra eksisterende abonnenter, men det må også betales tilknytningsavgift for nye bygg.

3.3. Fjernvarmeanlegg

I 2008/2009 bygget Gildeskål kommune et sjøvannsbasert varmepumpeanlegg til oppvarming av et lite nærvarmeanlegg til kommunale bygninger på Inndyr. Etter hvert er flere bygninger koplet til nærvarmeanlegget i forhold til det anlegget var planlagt for. I 2021 / 2022 er det utført en utvidelse av anlegget for å ha fått inntatt nye tilkommende bygg og for å ha ekstra kapasitet for flere nye bygg i tiden fremover.

Sjøvannssystem

Sjøvannsanlegget har en inntaksledning fra 38 m dybde i fjorden til en pumpekum med nedsenket sjøvannspumpe i sjøkanten. Sjøvannet pumpes herfra gjennom en ca. 1,5 km lang trykkledning til varmepumpen i varmepumpesentralen. Sjøvarmen avgis direkte til varmepumpens fordamper før det avkjølte sjøvannet dreneres ut via overvannsledning.

Beskrivelse av energianlegget

Figuren under viser en planskisse av kommunale bygninger på Inndyr med plassering av hovedkomponentene i energianlegget og traséer for sjøvannsledning og fjernvarmeledninger.

Figur 22 Planskisse av energianlegg for nærvarme til kommunale bygninger

Varmesentral

Varmepumpen, som henter sin energi ut av sjøvann, er av god kvalitet. Potensialet for å levere varme er stort, dette har man nå i 2021/2022 ved utvidelse av varmeanlegget lagt til rette for å unytte til både eksisterende og evt nye kommunale bygg i fremtiden. Beregninger viser at varmpumpen kan levere varme til ca 3000 m² i tillegg til dagens leveranser. Det er et krav at 60% av vårt energibehov skal være miljøvennlig og fornybar. Dette er godt på vei ivare tatt med energiløsning som kommunen har i dag. Kapasiteten på 3300 m² utover det kommunen selv benytter i dag, gjør at vi i tillegg kan tilby private aktører miljøvennlig og fornybar energi til deres bygg, noe som vi allerede gjør med leveranse av varme til Vidsyn.

Oljekjelen er reserveanlegg ved strømbrudd er plassert varmpumpehuset. Nødstrømsaggregatet, som står i eget rom i varmpumpesentralen, er for lite til å dekke varmpumpe eller elektrokjelen, men det dekker sirkulasjonspumper og oljebrenner med god margin. Flere av byggene har egne lokale el-kjeler tilpasset byggenes størrelse og behov. Dette setter en bedre beredskap både ved lokale strømutfall og ved evt nødvendig tilkobling av aggregat mot de enkelte bygg. Frem i tid må man se på mulighet for at alle bygg som er tilknyttet kommunalt fjernvarmeanlegget har lokale El-kjeler.

I dagens nærvarmesystem dekker varmpumpen ca. 50% av det maksimale effektbehovet til oppvarming. Man bør ha målsetning i årene fremover å utvide nærvarmeanlegget sprednett/kurser til å medta eksisterende og fremtidige nye kommunale bygninger som ikke pr. dato er tilknyttet varmeanlegget. Med dette vil nærvarmesystem dekke en større andel av det effektbehovet kommunen har til oppvarming.

Eksempelvis vil tilknytting av det nye VA-bygget og bygget til Gildeskål vekst AS kunne bli tilknyttet dagens varmpumpeanlegg ved at man legger frem varmpumpeledning fra varmesentralen til industriområdet. Det kan også tenkes at det i en slik setting kan klargjøres fjernvarme til Strømstabygget.

3.4. Klima

Klimaendringer er sannsynligvis den største utfordringen verden står overfor i dag. Det er stor enighet om at det er menneskeskapte utslipp av klimagasser som er hovedårsaken til de store klimaendringene de siste 50 årene. Klimaendringer har alvorlige konsekvenser. Økt nedbør, stormflo, vind, skred og flom kan gjøre skader på bolighus, næringsbygg og infrastruktur. Klimaendringene kan medføre endrede rammevilkår for reindrift, jordbruk, skogbruk og fiske. Befolkningens helse kan påvirkes direkte og indirekte av temperaturendringer. Økte temperaturer kan føre til endringer i naturen ved økt innvandring av arter fra sør, og ved at arter beveger seg fra lavereliggende til høyereliggende områder.

Økt temperatur og lavere pH i verdenshavene endrer livsbetingelsene for mange arter; på sikt kan dette ha alvorlige konsekvenser; ikke bare for den enkelte art, men for hele økosystemer og verdens fiskerier.

Norge har et nasjonalt mål om at samfunnet skal forberedes på og tilpasses klimaendringene. Klimatilpasning er del av en helhetlig samfunnsutvikling hvor planlegging, arealdisponering og øvrig virksomhet setter natur og samfunn i stand til å begrense eller unngå ulemper og dra nytte av fordeler som følge av klima.

3.4.1. Klimarelaterte utfordringer i Nordland

Nettstedet klimaservicesenter.no er et samarbeid mellom Meteorologisk institutt, NVE, NORCE og Bjerknessenteret. Det er de som leverer det nasjonale kunnskapsgrunnlaget om klimaendringer for

klimatilpasning. Det er blant annet utarbeidet klimaprofiler for hvert fylke. Klimaprofilen for Nordland er sist oppdatert i januar 2021.

Klimaprofilen gir et kortfattet sammendrag av klimaet, forventede klimaendringer og klimautfordringer. Den er ment som kunnskapsgrunnlag og hjelpemiddel i overordnet planlegging, samt som supplement til Klimahjelperen. Klimaprofilen gir en oversikt over klimarelaterte problemstillinger og opplysninger om hvor en kan få mer detaljert informasjon om disse. Klimaprofilen kan brukes som kunnskapsgrunnlag for klimatilpasning på ulike måter, for eksempel til dimensjonering, som kunnskapsgrunnlag i kommuneplaner, og i ROS-analyser. Hvis en sak krever detaljert kunnskap på lokalt nivå for å oppfylle kommunens arbeid, må man hente inn mer lokal informasjon enn klimaprofilen gir.

For å være «føre var» skal en legge til grunn høye alternativer fra nasjonale klimafremskrivninger når konsekvensene av klimaendringer vurderes. I klimaprofilen foreslås det ulike klimapåslag for ulike tiltak. For Nordland er det anbefalt tre klimapåslag: klimapåslag for kraftig nedbør, klimapåslag for flom og klimapåslag for stormflo.

Klimaendringene vil for Nordland særlig føre til behov for tilpasning til kraftig nedbør og økte problemer med overvann; endringer i flomforhold og flomstørrelser; jordskred og flomskred, samt havnivåstigning og stormflo.

Gjennomsnittlig årstemperatur i Nordland er beregnet å øke med cirka 5,0 °C. Vekstsesongen vil øke med 1–3 måneder, og mest i ytre kyststrøk. Vinterstid vil dagene med svært lav temperatur bli sjeldnere. Det beregnes en betydelig reduksjon i snømengdene og antall dager med snø, med opptil 3–4 måneder kortere snøsesong.

Årsnedbøren i Nordland er beregnet å øke med ca. 20 %; med størst økning sommer og høst. De største skadene på bebyggelse og infrastruktur oppstår ofte i forbindelse med overvann. Episoder med kraftig nedbør ventes å øke vesentlig både i intensitet og hyppighet, og dette vil stille større krav til overvannshåndteringen i fremtiden.

Klimamodellene gir liten eller ingen endring i midlere vindforhold i dette århundret, men usikkerheten i fremskrivningene for vind er stor. Vinterstid kan polare lavtrykk gi rask vindøkning og kraftig nedbør i form av snø i ytre strøk.

I ytre strøk av Nordland skapes de fleste flommene av regn eller av en kombinasjon av regn og snøsmelting. Sideelver som bryter ut av sitt normale løp kan være en viktig skadeårsak i flomsituasjoner. Økt nedbør fører til at det i Nordland forventes at gjennomsnittlig årlig vannføring vil øke med ca. 10 % på årsbasis.

Skredfaren er sterkt knyttet til lokale terrengforhold, men været er en av de viktigste utløsningsfaktorene for skred. I bratt terreng vil klimautviklingen kunne gi økt hyppighet av skred som er knyttet til regnskyll/ flom, snøfall og snøsmelting. Dette gjelder først og fremst jordskred, flomskred og sørpeskred. Det er derfor grunn til økt aktsomhet mot disse skredtypene. Ved utredning og kartlegging av skredfare i forbindelse med arealplanlegging og utbygging, er det viktig at alle typer skred vurderes nøye i tråd med gjeldende krav.

Det er særlig grunn til økt aktsomhet mot skredtypene jord-, og flomskred fordi disse skredtypene kan bli både vanligere og mer skadelige. Det trengs likevel ingen ekstra sikkerhetsmargin (klimapåslag) på de nasjonale aktsomhetskartene for jord- og flomskred. Sørpeskred som har høyt vanninnhold og kan gå i svært slakt terreng, vil i enkelte tilfeller kunne rekke utenfor disse aktsomhetsområdene.

Anbefalt klimapåslag for beregning av stormflonivåer er 40–82 centimeter for Nordland (avhengig av kommune). Kommunen benytter oppdaterte tabeller i saksbehandling av byggetiltak.

3.4.2. Vær og værtyper

Norsk Klimaservicesenter⁶ har laget en oppsummering av konkrete utslag klimaendringene kan føre til i Nordland dersom de globale klimagassutslippene fortsetter i samme takt som de har gjort de siste tiårene. Tabellen viser forventede endringer i klima, hydrologiske forhold og naturfarer som kan ha betydning for samfunnssikkerheten. Forventningene gjelder endringer fra perioden 1971-2000 til 2071-2100⁷.

ØKT SANNSYNLIGHET		MULIG ØKT SANNSYNLIGHET	
 Kraftig nedbør	Det er forventet at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann	 Tørke	Til tross for vesentlig mer sommernedbør, kan høyere temperaturer og økt fordampning gi noe økt fare for tørke
 Regnflom	Det forventes flere og større regnflommer	 Isgang	Kortere isleggings sesong, hyppigere vinterisganger samt isganger høyere opp i vassdragene
 Jord-, flom- og sørpeskred	Økt fare som følge av økte nedbørmengder	 Snøskred	Med et varmere og våtere klima vil det oftere falle regn på snødekket underlag. Dette kan redusere faren for tørrsnøskred og øke faren for våtsnøskred i skredutsatte områder
 Stormflo	Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke	USIKKERT	
UENDRET ELLER MINDRE SANNSYNLIGHET		 Stærk vind	Trolig liten endring
 Snøsmelteflom	Snøsmelteflommene vil komme stadig tidligere på året og bli mindre mot slutten av århundret	 Steinsprang og steinskred	Hyppigere episoder med kraftig nedbør vil kunne øke hyppigheten av disse skredtypene, men hovedsaklig for mindre steinspranghendelser
		 Fjellskred	Det er ikke forventet at klimaendringene vil gi vesentlig økt fare for fjellskred
		 Kvikkleireskred	Økt erosjon som følge av kraftig nedbør og økt flom i elver og bekker kan utløse flere kvikkleireskred

Figur 23 Klimaendringer Nordland

3.4.3. Kommunale vedtak

Kommunen vedtok en Energi- og klimaplan i 2011. Planen hadde fokus på det som kan gjennomføres innenfor kommunens handlingsrom, særlig innenfor kommunal virksomhet. Planen gjaldt for årene 2011 – 2014, og har ikke blitt oppdatert.

I kommunens planstrategi fra 2021 er det vedtatt at arbeidet med ny Klima- og miljøplan skal starte opp i 2022. Kommunens planstrategi er omfattende, og det har dessverre ikke vært kapasitet til å gjennomføre hele strategien innenfor de vedtatt tidslinjene.

I den nye samfunnsplanen er et av fokusområdene På lag med naturen- Denne delen viser hvordan vi skal jobbe med natur og miljø. Her er det satt fokus på utfordringer knyttet til klimaendringer og miljø, og hvordan vi skal jobbe for møte disse.

3.4.4. Transport

Gildeskål kommune er en spredtbygd kommune med flere lokale sentra og bosetting også på øyer. Offentlig transport er begrenset, og mange er derfor helt avhengig av å bruke bil i det daglige.

Kommunen som organisasjon har skiftet ut store deler av den kommunale bilparken fra biler som går på fossilt brensel til elbiler. Kommunen har satt opp ladestasjoner på Inndyr, på Sandhornøy og på Nygård; primært til bruk for kommunalt ansatte.

⁶ <https://klimarisiko.kommunalbanken.no/kommuner/gildeskaal/>

⁷ <https://klimaservicesenter.no/faces/desktop/article.xhtml?uri=klimaservicesenteret/klimaprofiler/klimaprofil-nordland>

Andre aktører har sørget for at det nå er elbillader ved bensinstasjonen i Ertenvåg, i havna i Våg og det planlegges en stasjon ved Prix-butikken på Inndyr.

Gang- og sykkelveier vil bidra til at flere går og sykler og lar bilen stå. Kommunen vil i år ferdigstille/vedta reguleringsplan for gang-/sykkelvei gjennom Inndyr sentrum. Jf planstrategien skal det også utarbeides reguleringsplaner for g/s-vei fra Mårnes til Sandhornøy skole.

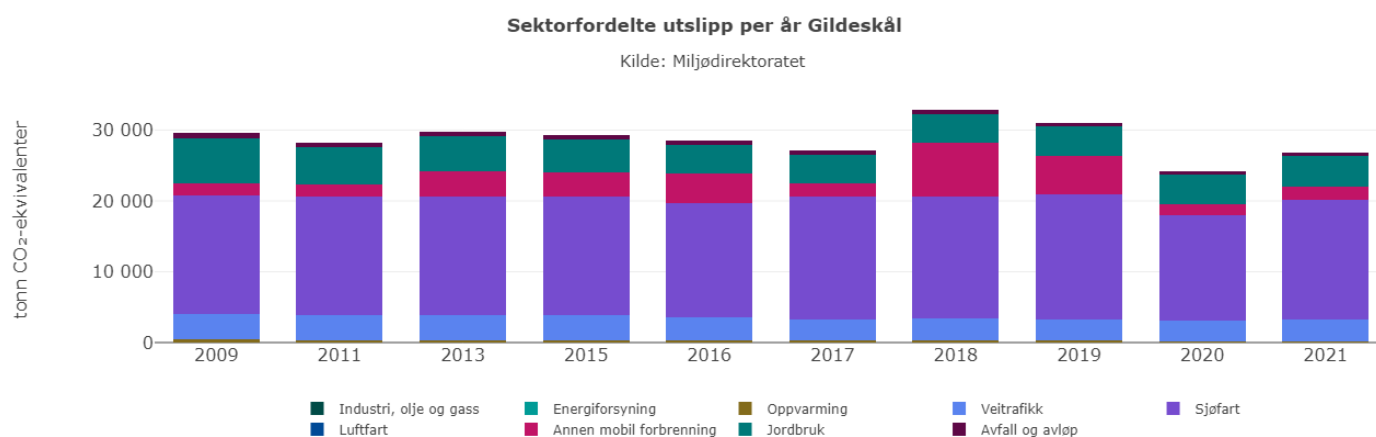
Et viktig tiltak for å redusere transportbehovet er i større grad å bruke videokonferanser/webinarer og møter på Teams/Zoom/Skype.. I tiden med koronapandemi ble «alle» bedre på å bruke nettet til å avholde møter, delta på konferanser, kurs og seminarer; også Gildeskål kommune. Dette reduserer utslipp ved reiser, er tidsbesparende og er også gunstig rent økonomisk.

Jf statistikk kommer de største utslippene fra transportsektoren i Gildeskål fra båttrafikk. Kommunen har ingen direkte påvirkning her, men er kjent med at det pågår en prosess med å skifte ut både ferger og hurtigbåter med fartøy som har andre energikilder enn fossilt brensel.

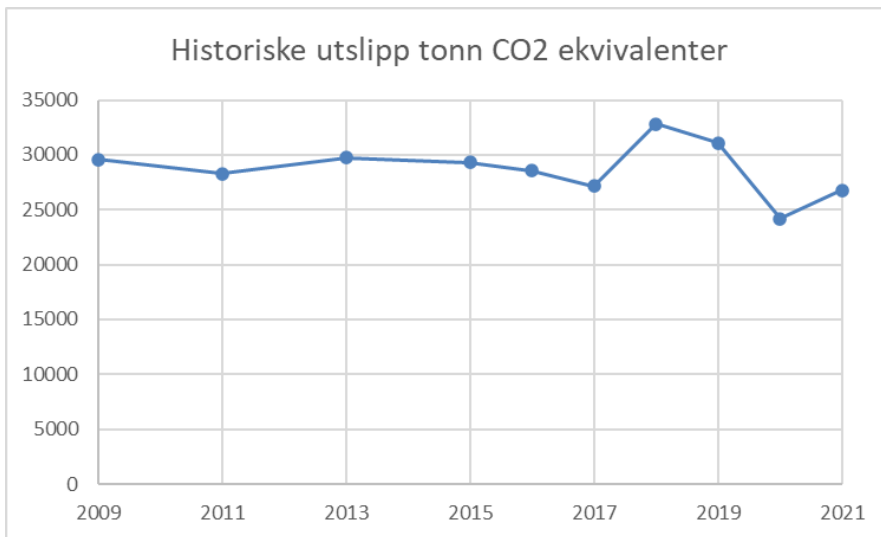
3.4.5. Utslipp til luft

CO₂-ekvivalenter er et samlebegrep for ulike klimagasser som påvirker atmosfæren. CO₂, metan, lystgass og f-gasser er de viktigste, der CO₂ står for størstedelen av utslippene. Klimagassutslipp pr. innbygger i Gildeskål er 14 tonn CO₂-ekv.

Utslipp av CO₂-ekvivalenter i Gildeskål var i 2021 26787 tonn, en økning på 10,7 % fra året før.

Figur 24 Fordeling av klimautslipp

Figur 25 Historiske utslipp

Data hentet fra [Utslipp av klimagasser i Norges kommuner og fylker - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no) 22 mai 2023.

Kommunen har hatt to prosjekter som har fått finansiering gjennom grønne lån i KBN; nye omsorgsboliger i massivtre og bygging av ladestasjoner for elbiler. Grønne lån med rabatterte rente tilbys kommunale prosjekter med tydelige miljø- og klimaambisjoner.

3.4.6. Forurensning

Når det gjelder forurensning av grunn omfatter dette både land og havbunn. I den nasjonale databasen over forurenset grunn har vi registrert de to gamle avfallsdeponiene på Inndyr og på Dal, samt den nå nedlagte slipen på Sørarnøy. På Dal ligger også kommunens deponi/slamlaguner for tømning av septik. På Inndyr har vi en slip som en må anta over år har forårsaket forurensning av havbunnen.

Havbunnen i havnene i Gildeskål er ikke kartlagt i tilstrekkelig grad, men man kan forvente forurensning i sedimentene. Ved nye tiltak som omfatter mudring eller graving i havbunnen, kreves det prøvetaking for å kartlegge om grunnen er forurenset.

Det er ikke kjent at vi har mye forurensning i små vassdrag, men noe kan det være. Dette kan ha mange forskjellige kilder, men skyldes som regel dårlige avløpsanlegg eller avrenning fra jordbruk. I Gildeskål er det registrert 633 husstander med private avløpsanlegg. Vi har imidlertid ikke oversikt over hvor mange av disse som ikke er forskriftsmessige og kan forårsake forurensning. Av kommunale avløpsanlegg har vi to som ikke fungerer optimalt og hvor det til tider skjer forurensning; da til sjø.

Når det gjelder avrenning fra jordbruket antar vi at det ikke er et stort problem, da det generelt er små arealer med åpen åker. Det er normalt lite avrenning fra eng, og bøndene har gjødslingsplaner som er utarbeidet for å sikre at jorda ikke tilføres mer gjødsel enn det er behov for. Det er videre et krav at jordbruksarealer mot vassdrag skal ha en vegetasjonssone på minst to meter, og at denne sonen skal være tilstrekkelig bred til å motvirke avrenning til åpent vann under normal vannføring. Vegetasjonssonen skal verken jordarbeides eller sprøytes.

Vi er ikke kjent med at det i dag forekommer lekkasjer fra husdyrgjødsellagre. Det har vært fokus på dette siden 1990-tallet, da kommunen foretok kartlegging på samtlige bruk.

De siste årene har det blitt stadig større fokus på plast og mikroplast. I en studie av Geyer⁸ om plastproduksjon og bruk av plast er det anslått at det er produsert 8,3 milliarder tonn plast i verden siden plastproduksjonen startet på 1950-tallet. Rundt 30 % av plasten som har blitt produsert er fortsatt i bruk, men rundt 6 milliarder tonn plast har blitt kastet eller fjernet på annen måte. 79 % av denne plasten ligger i dag på søppeldynger eller i naturen rundt omkring i verden og er i ferd med å bli et av verdens største miljøproblemer

FNs miljøprogram anslår at mellom 9–14 millioner tonn plast havner i havet hvert år. Dette er et enormt problem som i dag har fått stort fokus og det utarbeides planer på både globalt og nasjonalt nivå for å begrense utslippene og gjøre tiltak for å få plast ut av sjøen og bort fra strendene.

Også langs strendene i Gildeskål er det mye plast og avfall. Det gjennomføres strandrydding hvert år, og store mengder plast er plukket opp og levert til Iris. Dette er et viktig tiltak som må videreføres i årene framover. Kommunen støtter foreningen In The Same Boat med et tilskudd på kr 50.000 over 3 år (2021-2023) for å samle inn plast/avfall fra strendene i Gildeskål. De henter primært søppel fra øyer og holmer.

I Gildeskål er det ikke foretatt systematisk kartlegging av miljøgifter; verken på land eller i vassdrag. Det er imidlertid liten grunn til å tro at vi har store forekomster. Det er likevel viktig at det tas prøver når mistanken er der. Mange miljøgifter er ikke nødvendigvis akutt giftige, men over tid kan de ha for eksempel hormonforstyrrende effekter. Langtidseffektene av å bli eksponert for slike potensielle miljøgifter vet vi foreløpig lite om.

Når det gjelder forurensning av havet og de nære sjøområdene, er det grunn til å følge med utviklingen. Kommunen er en stor oppdrettskommune og med anleggene følger det forurensning; særlig av havbunnen rett ved lokaliteten; men fôrrester, fekaler, rester av medisin mm kan føres til andre områder med strømmen. Nå har det skjedd mye positivt i næringen de siste årene og bruken av medisiner og farlige lusemidler er redusert. Det er likevel grunn til å følge med tilstanden; særlig inne i fjordene der utskiftingen av vann er dårligere enn lenger ut fra kysten. Resultatet av undersøkelser ved lokalitetene legges ut på Vann Nett Portal.

Kunnskap om forurensningskilder, antatt forurenset grunn, mulige helseeffekter, potensielle miljøgifter med mer vil være viktig for å kunne håndtere dette fagområdet framover. Håndtering av forurensningsutfordringene vil være avgjørende for å sikre rent drikkevann, god luftkvalitet og et godt livsmiljø for land- og vannlevende organismer.

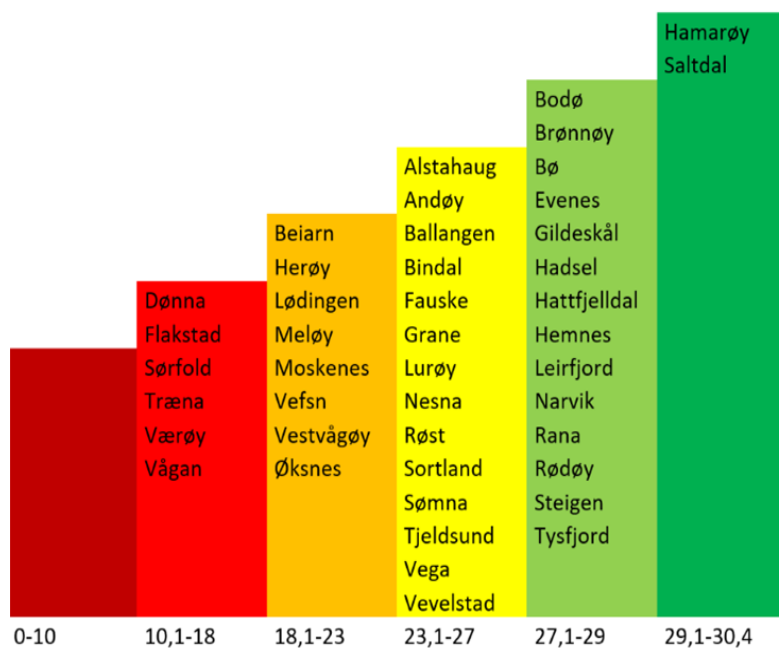
Kommunen er forurensningsmyndighet og sitter på mange av virkemidlene innenfor forurensningsproblematikken. Når det gjelder forurensning fra næringslivet (inkludert oppdrettsnæringen) er det Statsforvalteren som er myndighet.

3.5. Beredskap

På bakgrunn av kommunens helhetlige ROS-analyse (2013-17) og vurderinger som er gjort i Plan for oppfølging av samfunnssikkerhet og beredskap (2014-18), anser kommunen at følgende scenarier og uønskede hendelser har størst risiko som kan medføre behov for befolkningsvarsling og evakuering, samt videre oppfølging og tiltaksarbeid:

- Tap av kommunikasjon, i form av telefoni eller internett
- Svikt i vanntilførsel
- Ekstremvær

⁸ <https://advances.sciencemag.org/content/3/7/e1700782>

Hver kommune er tildelt poeng ut fra hvor mange av kravene i lov om kommunal beredskapsplikt som er oppfylt i undersøkelsen. Ut fra antall oppnådde poeng er kommunen plassert inn i en av de seks fargelagte søylene.

- **Rødt og oransje:** Mange lovkrav er ikke er oppfylt
- **Gult:** De aller fleste lovkrav er oppfylt
- **Lysegrønt:** Alle minimumskrav i loven er oppfylt
- **Mørkegrønt:** Kommunen oppfyller intensjonene /forventningene i loven

Figur 26 Kommunal beredskapsplikt

I Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) sin kommuneundersøkelse i 2018 oppfylte Gildeskål kommune alle minimumskrav i lov om kommunal beredskapsplikt⁹.

Vi er kjent med at vi har en utfordring i elveløpet som renner ut i Solvika. Vi har i tidligere undersøkelser kartlagt at kapasiteten i tunnel/rørlegg er redusert. Dette grunnet forskyvninger av rør i rørskjøt, som sannsynligvis vil forverres ved gjentatte flomsituasjoner. Dette bør utredes nærmere.

Det generelle risikobildet i verden er i endring, både globalt, nasjonalt og lokalt. Kommunen opplever en øktende grad av trusler mot IKT systemene, og jobber løpende med informasjons- og datasikkerheten i kommunen. En ny helhetlig ROS for Gildeskål kommune skal jobbes frem i 2023/2024, og vil ta inn over seg de nye risikoene kommunen kan bli utsatt for som følge av endringene som skjer globalt og nasjonalt.

⁹ <https://www.fylkesmannen.no/nn/Nordland/Samfunnstryggleik-og-beredskap/Beredskap/store-variasjoner-i-kommunal-beredskap/>

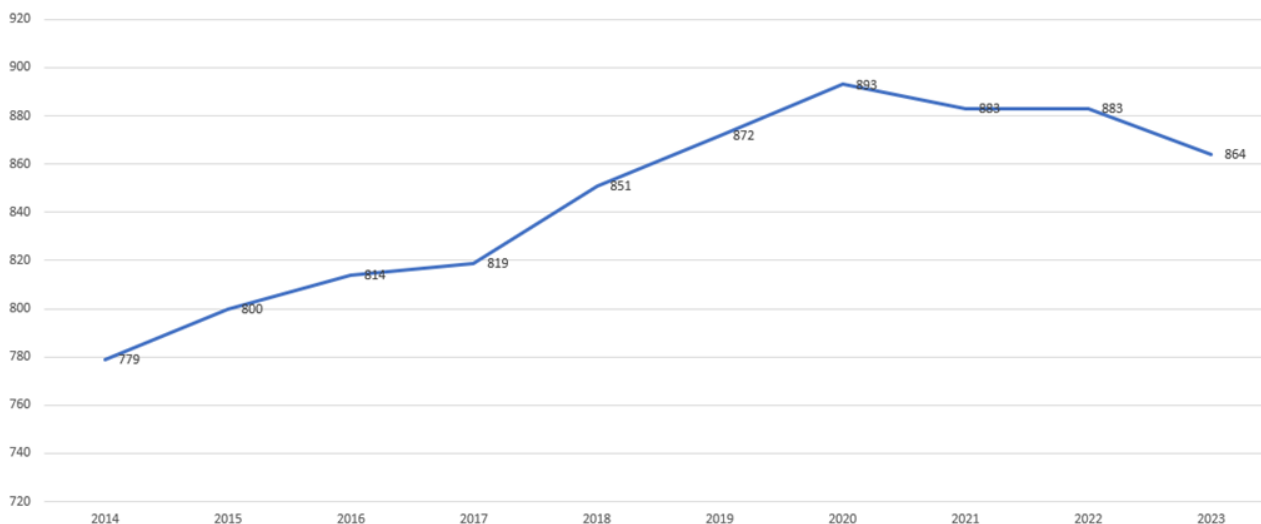
3.6. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler

Interne	<p>Styrker</p> <p>Fokus på forebyggende arbeid, sikkerhet og beredskap</p> <p>Grønt skifte i renoveringsprosesser (energisparing)</p> <p>Utskifting av bilpark til elbil, etablering av ladestasjoner</p> <p>Oppfyller minimumskrav i Lov om kommunal beredskapsplikt</p> <p>Mål om å bli Miljøsertifisert/fyrtårn</p> <p>Kapasitet fjernvarmeanlegg</p>	<p>Svakheter</p> <p>Oppfølging av små ikke-kommunale avløpsanlegg</p> <p>For lite gang- og sykkelveier</p> <p>Søppelsortering</p>
Eksterne	<p>Muligheter</p> <p>Lokalt engasjement for miljøet, strandrydding</p> <p>Klimagassutslipp reduksjon</p> <p>Offentlig transport</p> <p>Fokus på bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål</p> <p>Fjernvarme til flere bygninger, også private utbyggere</p>	<p>Trusler</p> <p>Svikt i vanntilførsel</p> <p>Strømbrudd, tap av kommunikasjon (tlf/internett)</p> <p>Klimaendringer og ekstremvær</p> <p>Forsøpling, også plast</p> <p>Forurensning oppdrett i hav, spesielt i fjordene</p> <p>Mye bruk av bil</p> <p>Offentlig transport</p>

4. Verdiskaping og næringsutvikling

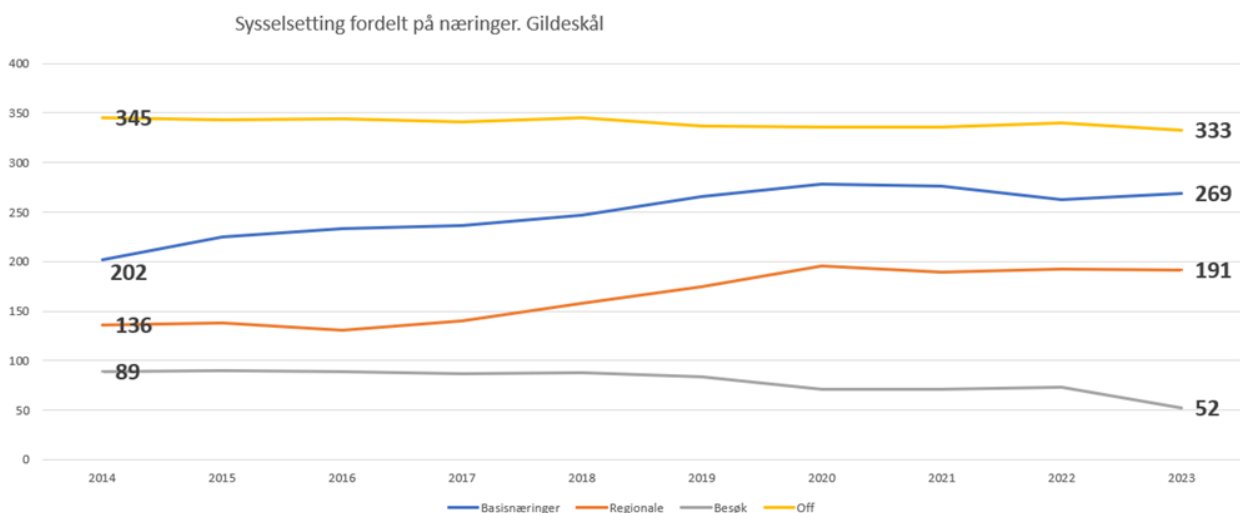
4.1. Sysselsetting

Antall sysselsatte med arbeidssted Gildeskål. Pr. 1.1

Figur 27 Antall sysselsatte med arbeidssted Gildeskål

Sysselsatte fordelt på næringer. Antall pr. 1.1.2023. Gildeskål

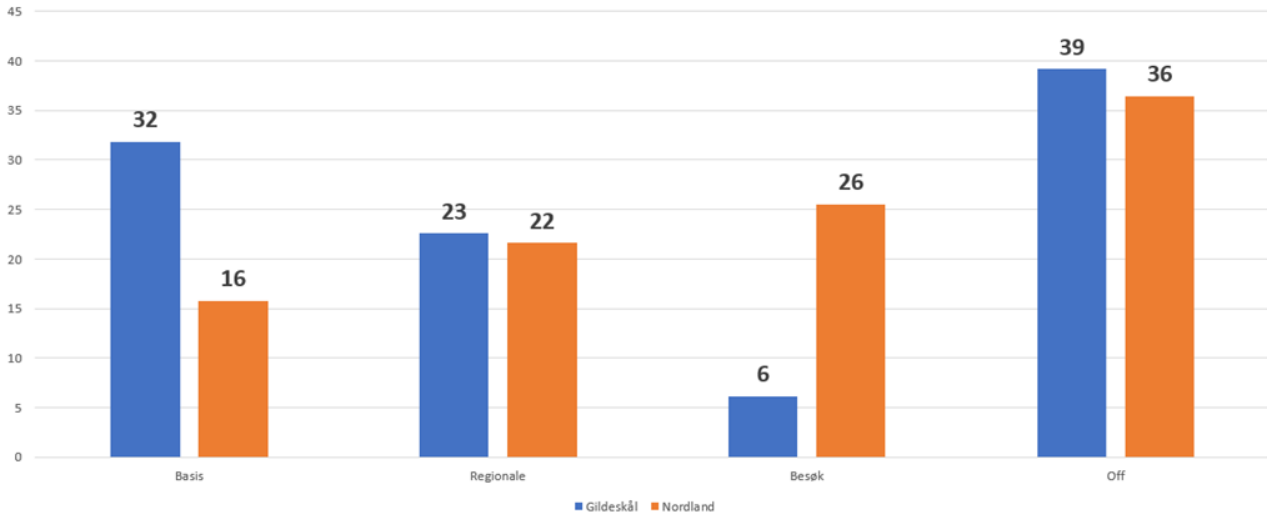
Figur 28 Sysselsatte fordelt på næringer

Basisnæringer: Jordbruk, fiskeri, skogbruk, industri, elektrisitet (tidligere definert som primær og sekundærnæringer)

Regionale næringer: bygg/anlegg, transport, info/IKT, finans, teknisk tjenesteyting, forretningsmessig tjenesteyting. (Næringer som leverer varer og tjenester til et regionalt marked)

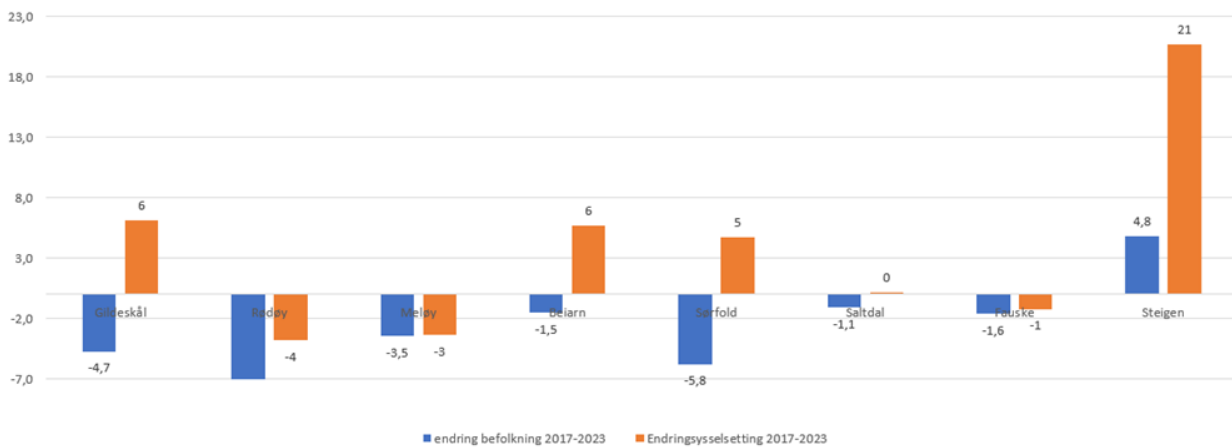

% vis fordeling av næringer. 1.1. 2023

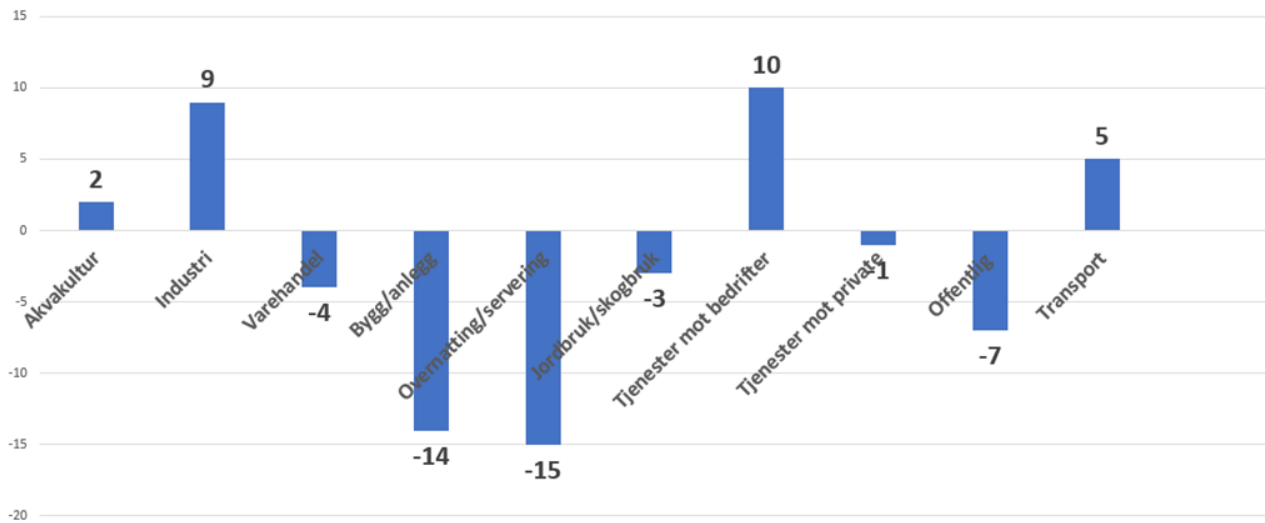
Figur 29 Fordeling av næringer %

Endring befolkning og sysselsetting 2016-2023. % vis

Figur 30 Endring befolkning og sysselsetting

Endring antall sysselsatte 2022

Figur 31 Endring antall sysselsatte

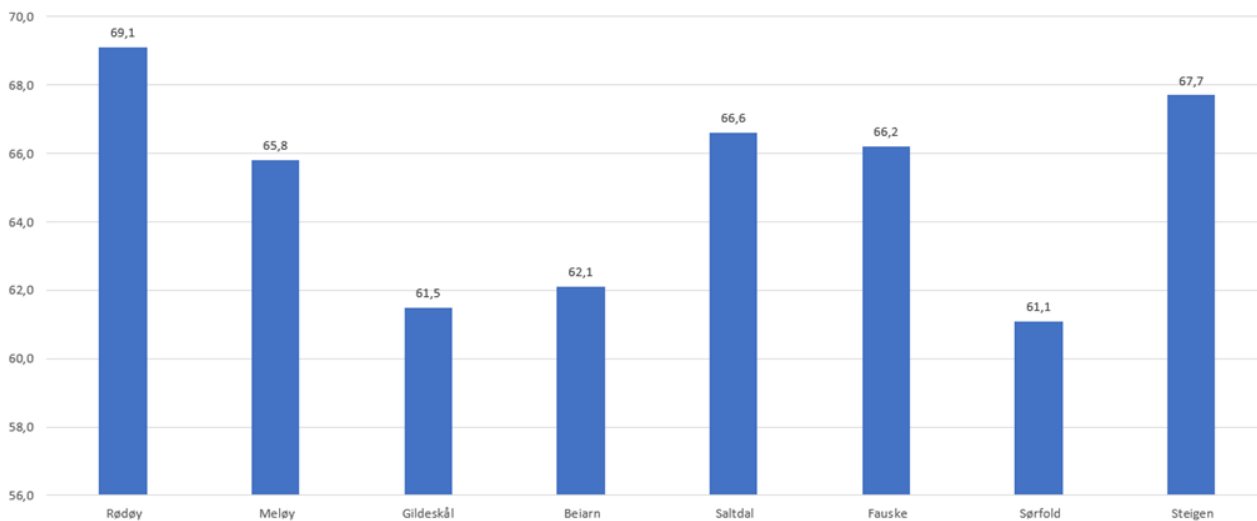
Sysselsettingsandel

Figur 32 Sysselsettingsandel

Sysseisseting i prosent av befolkningen

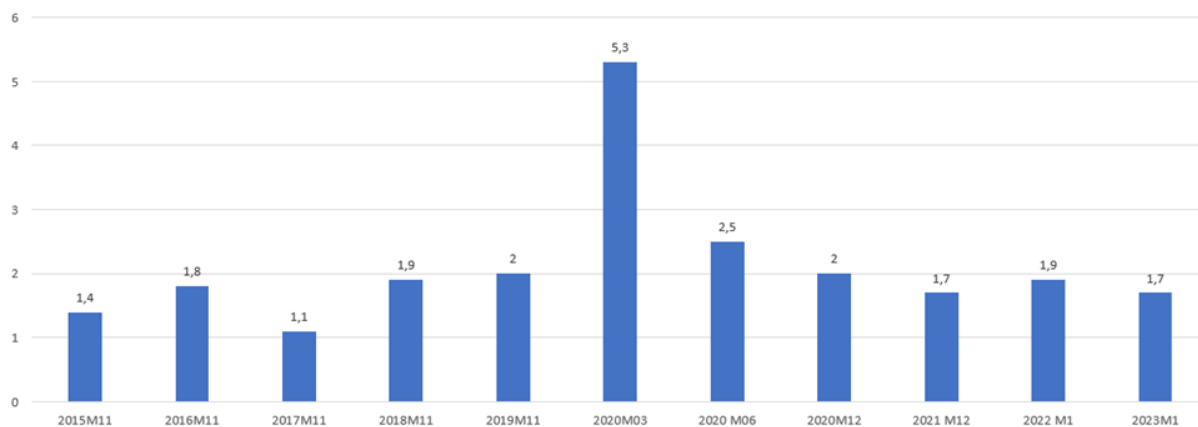
I Salten 15 – 74 år. 2022

Figur 33 Sysseissete i % av befolkningen

4.2. Arbeidsledighet

Arbeidsledighet Gildeskål %

Figur 34 Arbeidsledighet i Gildeskål

4.3. Arealer for næringsformål

Arealformålene i arealplanen som i hovedsak plasseres i kategorien næring er næringsbebyggelse, forretninger, kombinert bebyggelse og anleggsformål, råstoffutvinning, og akvakultur. Til sist vises kommunens ledige næringsareal som er til salgs.

I forslag til revidert arealplan, er det lagt til rette for flere nye næringsområder. Det er også gjort endringer for akvakulturområdene i sjø. Planen er nå på høring, og forventet vedtak er høsten 2023. Tabellene nedenfor vil derfor oppdateres i kunnskapgrunnlaget for 2024.

4.3.1. Næringsbebyggelse

Kommuneplanens arealdel for perioden 2015-2027 har 8 områder for næringsbebyggelse. Herav er 6 videreført som næringsbebyggelse fra gammel plan, og 2 områder ble lagt inn som fremtidig næringsbebyggelse. Det ene av disse områdene er et område på Sund hvor GIFAS har eksisterende industribebyggelse, og det andre er på Våg der det etter innspill var planlagt for lager/verksted.

Næringsbebyggelse- nåværende

Arnøya	E108	Reguleringsplankrav	Deler av området regulert (2021)
Nordfjord	E64	Reguleringsplankrav	Ikke utnyttet
Nordfjord, Industriområde Ertenvåg sør	E73	Reguleringsplankrav	Ikke utnyttet
Storvikbukta, Grimstad	E1	Reguleringsplankrav, NB flyttlei for rein	Ikke utnyttet
Inndyr, Gifas Nordvågen	E45	2 næringsbygg	Ett nytt bygg
Inndyr, sentrum industri	E32		Ikke utnyttet

Tabell 3 Næringsbebyggelse nåværende

Næringsbebyggelse- fremtidig

Solheim, Sandhornøya	E86	Avsatt til lagring/verksted	Ikke utnyttet
Inndyr/Gifas Sund	E53		Benyttet

Tabell 9 Næringsbebyggelse fremtidig

4.3.2. Forretninger

I kommuneplanens arealdel for perioden 2015-2027 ligger 3 områder som nåværende forretning, og 2 områder som fremtidige forretninger.

Forretninger- nåværende

Nordfjord, Ertenvåg	F72	Reguleringsplankrav, butikk/forretning	Ikke regulert
Nordfjord, Ertenvågkrysset forretning	F76	Forslag om kombinert bolig og forretning i revidert plan	En enhet bygget.

			Tillatt med en til
Storvikbukta, Storvikstrand	E12	3 næringsenheter; kiosk og utleie	Ikke utnyttet

Tabell 10 Forretninger nåværende

Forretninger- fremtidige

Inndyr Øya/Myra	F39	Reguleringsplankrav, begrenset forretningsarealet til maksimalt 3.000 m2 BRA	Ikke utnyttet
Arnøya, Nordhamna forretning	F101	Kontor/forretning	Ikke utnyttet

Tabell 11 Forretninger fremtidig

4.3.3. Kombinert bebyggelse og anleggsformål

Kommuneplanens arealdel har totalt 16 områder for kombinert bebyggelse og anleggsformål, herav er 8 nåværende, og 8 fremtidige.

Kombinert bebyggelse og anleggsformål- nåværende

Grimstad, Stranda Nord	BHE3	Reguleringsplankrav, kombinert formål	Ikke utnyttet
Storvikbukta, Storvik v/fjellfoten	BH9	Reguleringsplankrav, bolig- og fritidsbebyggelse	Ikke utnyttet. Foreslått tatt ut i revidert plan
Storvikbukta, mellom stranda og fv (sør)	BH10	2 boliger/fritid	Ikke utnyttet
Storvikbukta, mellom stranda og fv (nord)	BH11	1 bolig/fritid	1 fritidshus bygd
Sundsford, Hamn	BE60	Bolig- og næringsbebyggelse	
Arnøya, Nordhamna	BHE101, delt i 3 områder	Bolig/fritid/næring/sjøhus med overnatting	Området er bebygd

Tabell 12 Kombinert bebyggelse og anleggsformål nåværende

Kombinert bebyggelse og anleggsformål- fremtidige

Sørfugløy	HE116	Reguleringsplankrav, fritids- og næringsbebyggelse	Ikke utnyttet
Sørfinnset	KB21	Reguleringsplankrav, Sjøhus/forretning/tjenester	Ikke utnyttet
Storvikbukta, Storvikkrysset	ET5	Reguleringsplankrav, turistformål, utleie og næringsbebyggelse	Delvis utnyttet bobilcamp
Arnøya, Sørarnøy	ER110	Næringsbebyggelse- råstoffutvinning	Delvis benyttet

Tabell 13 Kombinert bebyggelse og anleggsformål fremtidig

4.3.4. Råstoffutvinning

3 områder ligger inne i kommuneplanens arealdel som rene råstoffutvinningsområder, 2 nåværende og 1 fremtidig.

Råstoffutvinning- nåværende

Nordfjord, Ertenvåg råstoffutvinning	R77	Reguleringsplankrav	
Sundsford	R54	Reguleringsplankrav	

Tabell 14 Råstoffutvinning nåværende

Råstoffutvinning- fremtidig

Sandhornøy, Andvegen	R78	Kun løsmasseuttak, ikke sprenging	
----------------------	-----	-----------------------------------	--

Tabell 15 Råstoffutvinning fremtidig

4.3.5. Akvakultur

I arealplanen ligger 26 områder inne som nåværende, og 1 område, A18 som fremtidig akvakulturområde. I de ulike områdene er det gitt ulike tillatelser.

Akvakulturområder Gildeskåls kommuneplan 2015-2027			
Tabellen viser en oversikt over akvakulturområder i kommuneplanen, med eksisterende akvakulturtilletelser. Opplysningene i kolonnen <i>akvakulturtilletelse</i> er hentet fra Fiskeridirektoratets register på www.fiskeridir.no den 29.04.2021. Denne oppdateres når ny arealplan er vedtatt høsten 23.			
	Sted	Akvakulturtilletelse: type og art	Bestemmelser
A01	Sørfugløy	Ingen	
A02	Fleinvær	Ingen	Området kan kun benyttes til algedyrking, og til bløtdyr, krepsdyr og pigghuder.
A03	Nordfugløy	N-BR-0002, N-DA-0005, N-SA-0005, N-DA-0004, N-BR-0003, N-L-0010, N-BR-0004, N-AH-0003, N-BR-0017, N-DA-0003 Kommersiell, matfisk: Laks, ørret, regnbueørret.	
A04	Sørarnøy, Skauholmen (fiskemottak)	N-G-0050 Slaktermerd, matfisk: Laks, regnbueørret, ørret.	
A05	Fleina nord, Langskjæran	N-BR-0002, N-DA-0005, N-SA-0005, N-DA-0004, N-BR-0003, N-L-0010, N-BR-0004, N-AH-0003, N-BR-0017, N-DA-0003 Kommersiell, matfisk: Laks, regnbueørret, ørret.	
A06	Fleina sør	N-BR-0002, N-DA-0005, N-SA-0005, N-DA-0004, N-BR-0003, N-L-0010, N-BR-0004, N-AH-0003, N-BR-0017, N-DA-0003 Kommersiell, matfisk: Laks, regnbueørret, ørret.	
A07	Røssøya N	N-G-0020, N-G-0016, N-VV-0004, N-G-0059, N-G-0015 Undervisning, forskning, visning, kommersiell; matfisk: laks, regnbueørret, ørret.	
A08	Femris	N-G-0020, N-G-0016, N-G-0057, N-G-0059, N-G-0015 Forskning, visning, kommersiell; matfisk: regnbueørret, ørret laks.	
A09	Femris- Sør Stavsundet	Ingen	
A10	Forstranda	Ingen	
A11	Skaugvoll	Ingen	
A12	Alten	Ingen	Området kan kun benyttes til algedyrking, og til bløtdyr, krepsdyr og pigghuder.
A13	Langholmen - Tennskjæran	N-G-0020, N-G-0016 Forskning, matfisk; laks, regnbueørret, ørret.	
A14	Hustadsundet, Vedskjæran	N-G-0978 Kommersiell, alger til fôr/konsum; butare, fingertare, fjærhinne uspes, sukkertare, søl.	
A15	Sandhornøy vest	Ingen	
A16	Arnøysundet	Ingen	
A17	Arnøya, Hestholmen	N-VS-0002, N-ME-0005, N-LF-0029, N-VA-0001, N-VS-0001, N-ME-0028, N-VS-0005, N-LF-0030 Kommersiell, matfisk: Laks, regnbueørret, ørret.	

A18	Morsdalsfjorden – Horsdal	Ingen. Fremtidig akvakulturområde.	
A19	Sund, Stigvika	N-G-0016, N-G-0020, N-G-0015 Undervisning, forskning: matfisk: Laks, regnbueørret, ørret.	
A20	Oldervik	N-G-0910, N-G-0918, N-G-0922, N-G-0919, N-G-0059, N-G-0903, N-G-0907, N-G-0914, N-G-0913, N-G-0909, N-G-0905, N-G-0917, N-G-0902, N-G-0920, N-G-0911, N-G-0908, N-G-0912, N-G-0015, N-G-0916, N-G-0921, N-G-0906, N-G-0923, N-G-0915, N-G-0901, N-G-0904 Undervisning, visning: matfisk: Regnbueørret, ørret, laks. Kommersiell: alger til fôr/konsum: Blæretang, Butare, Fagerving, Fingertare, Grisetang, Havsalat, Knapptang, Krusflik, Pollpryd, Pollris, Purpurfjærehinne, Sagtang, Sauetang, Sjørís, Smal fjærehinne, Stortare, Sukkertare, Svartkluft, Søl, Tarmgrønske, Vanlig fjærehinne, Vanlig grønndusk, Vorteflik	
A21	Grytvik	Ingen	
A22	Leirvik	N-G-0020, N-R-0002, N-G-0057, N-VV-0004, N-R-0013, N-G-0059, N-G-0015 Undervisning, forskning, kommersiell, visning: matfisk: Laks, regnbueørret, ørret.	
A23	Sunds fjord	Sunds fjord N G 0053, på land, kommersiell: settefisk: Laks, regnbueørret, ørret. Sunds fjord II N-G-0927, N-G-0932, N-G-0938, N-G-0925, N-G-0950, N-G-0948, N-G-0930, N-G-0951, N-G-0937, N-G-0933, N-G-0941, N-G-0924, N-G-0931, N-G-0935, N-G-0939, N-G-0943, N-G-0944, N-G-0945, N-G-0926, N-G-0942, N-G-0929, N-G-0936, N-G-0928, N-G-0940, N-G-0947, N-G-0949, N-G-0934, N-G-0946 Kommersiell: alger til fôr/konsum: Blæretang, Butare, Draughtare, Fagerving, Fingertare, Fjærehinne uspes, Grisetang, Havsalat, Kaurtang, Knapptang, Krusflik, Pollpryd, Pollris, Purpurfjærehinne, Rødsleipe, Sagtang, Sauetang, Sjørís, Smal agaralge, Smal fjærehinne, Stortare, Sukkertare, Svartkluft, Søl, Tarmgrønske, Vanlig fjærehinne, Vanlig grønndusk, Vorteflik	
A24	Kjerkvika	N G 0061, forskning: matfisk: laks, regnbueørret, ørret.	
A25	Hammarvika	N G 0061, forskning: matfisk: laks, regnbueørret, ørret.	
A26	Telnes, Mulnesodden	Mulnesodden N-BR-0002, N-DA-0005, N-SA-0005, N-DA-0004, N-BR-0003, N-L-0010, N-BR-0004, N-AH-0003, N-BR-0017, N-DA-0003 Kommersiell matfisk: laks, regnbueørret, ørret. Mulnesodden S N-BR-0002, N-DA-0005, N-SA-0005, N-DA-0004, N-L-0010, N-AH-0003, N-BR-0017, N-DA-0003 Kommersiell: matfisk: laks, regnbueørret, ørret.	
A27	Kjølsvika sør	N-G-0061 Forskning: matfisk: laks, regnbueørret, ørret.	

Tabell 16 Akvakulturområder kommuneplan

4.3.6. Kommunale næringsarealer til salg

I kommunens nye kartløsning, kommunekart, publiseres kommunens ledige bolig- og næringsareal. Per nå er status som følger:

Inndyr	1 område
Nygårdsjøen	2 områder

Tabell 17 Ledige kommunale næringsarealer

4.4. Sysselsetting og verdiskaping som bosettingskommune

Statlig integreringstilskudd dekker kvalifiseringstiltak, introduksjonslønn, drift av flyktingetjeneste, miljøtjeneste og voksenopplæring. Statlig overføring til bosettingskommuner gjelder inntil 5 år med gradvis årlig nedtrapping. Et betydelig antall kommunale kompetansearbeidsplasser utløses gjennom statlig finansiering av flyktingeordningen. Eksempelvis utgjorde sysselsetting direkte tilknyttet flyktingesektoren ca. 10 årsverk i 2015/16 og ved årsskifte 2019/20 var denne nede i 2,7 stillinger. Uten anmodning om fremtidig bosetting fases stillingene ut.

Med flyktninger og arbeidsinnvandring følger tiltrengt arbeidskraftressurs som igjen bidrar til verdiskaping, skatteinngang og verdiomsetning i form av boligleie, handelsvirksomhet etc. Kommunale merutgifter kan bli resultatet dersom kommunen i mindre grad lykkes i integreringsarbeidet. Statistikk og måltall viser at Gildeskål kommune har lykkes med riktig kvalifiseringstiltak, høy sysselsettingsgrad og tilførsel av tiltrengt arbeidskraftbehov.

4.4.1. Forutsetninger for reetablering som tildelings- og bosettingskommune

Variierende innspill og signaler omkring statlige tildelingskriterier har skapt usikkerhet omkring mindre kommuners fremtidige muligheter for mottak av flyktninger. I dialog med tildelingsmyndigheter presiseres det at samtlige kommuner er i posisjon for bosetting av flyktninger. I mindre kommuner er det likevel utslagsgivende at det foreligger omfattende dokumentasjon innen språkopplæring, klarlagt utdanning- og sysselsettingsmulighet og aktive integreringstiltak i forkant for vurdering om fremtidig tildeling. I tillegg må aktiv profilering, kontakt- og nettverksbygging fra politiske og administrativ kommunal ledelse foretas overfor KS, departement og fylkeskommunen. Sistnevnte har i forbindelse med regionreformen overtatt IMDI nord's tildelingsoppgave på regionalt nivå og i forbindelse med nødvendig kunnskaps- og erfaringshenting kan aktiv kommunekontakt gi mulighet for positiv innflytelse og påvirkning.

Kommunestyret har signalisert at en stiller seg positiv til ytterligere mottak av flyktninger. Det er neppe tilfredsstillende å vise til tidligere kommunestyrevedtak for å komme i posisjon for reetablering som bosettingskommune. Til det er kampen for betydelig og kreativ med hensyn til oppmerksomhet i tildeling av statlige tiltaks- og bosettingsmidler. Forsterket krav til språkopplæring, individuell tiltaksoppfølging og hurtigere kvalifisering til jobb og utdanning er skjerpet som bosettingskrav i ny integreringslov. Gildeskål kommune har erfaringsgrunnlag og et mulighetsrom for å lykkes her. Avgjørende innsatsfaktorer i innledende fase er felles, omforent tilslutning på alle nivå og at kommunen kan vise til konkret utfordrende og nyskapende arbeids- og tiltaksaktivitet.

En aktuell innfallsvinkel er å sammenfatte bosetting- og integrering av flyktninger, arbeidskraftrekruttering og attraktiv bosted- og næringsutvikling i en felles kommunal- og næringsrettet tiltaksstrategi. Eksempelvis kan en i forkant tilby kvalifisering, språkopplæring, jobb og tiltaksaktivitet i privat og kommunal sektor tilpasset fremtidig bosetting av flyktninger, arbeidssøkere og tilflyttere til kommunen. Utgangspunktet for en ekspansiv satsing er framskrivning av arbeidsmarkedsbehov og meget tilfredsstillende sysselsettingsgrad blant flyktninger og innvandrere. Tilsvarende innsats ble delvis foretatt av saltenkommune med fornyet tillitt som bosettingskommune som resultat.

Aktuelle innsatsområder er havbruk/oppdrett og kommunal helse- og omsorgstjeneste. Innen akvakultur og oppdrett er det senere år brutt en barriere år hvor flere flyktninger fullfører videregående opplæring innen akvakultur med fast jobb i næringen som resultat. Arbeidsinnvandring innen sektoren er allerede velkjent. I helse- og omsorgssektoren iverksettes modulbasert pilotprosjekt innen helsefagutdanning initiert av Kunnskapsdepartement og NAV Nordland. På landsbasis er det kun Meløy, Rødøy og Gildeskål som tilbys rekruttering av deltakere hvor det bla fravikes nåværende strenge fem års praksis- og utdanningskrav.

I dialog med KS, IMDI og fylkeskommunen er det gitt konstruktiv og positiv tilbakemelding på initiativ og tilnæringsmetode fra Gildeskål kommune som ber om å bli orientert om videre tiltaksprosess og framdriftsplaner.

4.5. Fokusområder for næringsrettet arbeid

Strategisk næringsplan for perioden 2022-2025 ble vedtatt i januar 2022, og gir mål og retning for arbeidet med å legge til rette for flere arbeidsplasser i Gildeskål.

Gildeskål kommune er rik på naturressurser. De sentrale næringene kjennetegnes ved at de har spesielle fortrinn i form av råstoff, naturressurser, arbeidskraft, teknologi, næringskompetanse og bedriftsnettverk på tvers av bransjer og kommunegrenser. Næringene som prioriteres i strategisk næringsplan er valgt med bakgrunn i at de gir vesentlige ringvirkninger til andre næringer i kommunen.

Målet i strategisk næringsplan 2022-2025 er at det skal skapes 35 nye arbeidsplasser i Gildeskål. Alle arbeidsplasser som kan skapes i Gildeskål er like viktige, uavhengig av bransje. I 2022 er det blitt 19 færre arbeidsplasser.

Aktivitet som bidrar til nye arbeidsplasser, er også like viktig uavhengig av om økt aktivitet skjer nye eller eksisterende bedrifter. I næringsarbeidet ligger FNs bærekraftsmål til grunn. Arbeidet med å øke verdiskapning og sysselsetting i Gildeskål skal skje med et bevisst forhold til både miljømessig og sosial bærekraft i tillegg til økonomisk bærekraft.

Strategisk næringsplan legger føringen for hvordan Gildeskål kommune systematisk skal arbeide for å legge til rette for at det skal bli arbeidsplassvekst i kommunen de kommende årene. Hver arbeidsplass som skapes i Gildeskål er viktig.

Næringer som i vil ha et spesielt fokus i næringsarbeidet de kommende årene er:

- Sjømatnæringen
- Reiselivsnæringen
- Kraftkrevende næringer

Strategisk næringsplan beskriver hovedtrekkene i utviklingen i næringslivet i Gildeskål. Videre setter strategisk næringsplan mål og gir retning for arbeidet som skal gjøres i årene fram mot 2025 for at bedriftene skal skape flere arbeidsplasser.

Gildeskål har ingen enkeltstående hjørnesteinsbedrifter som hele næringslivet er avhengig av. Vi har derimot en hjørnesteinsnæring, sjømatnæringen, som er den største driveren for at det skapes nye arbeidsplasser, både direkte i sjømatnæringen og i tilknyttet industri. Med de naturlige fortrinnene som ligger i Gildeskål er det en god forutsetning for fortsatt vekst i sjømatnæringen. Den er en av tre næringer som skal ha et ekstra fokus for å få til utvikling i antall arbeidsplasser de neste tre årene. Aktørene i næringen selv har ambisjoner om fortsatt vekst. For at dette skal bli mulig krever det tilgang på areal.

Reiselivsnæringen er et viktig satsingsområde for næringsutvikling i Gildeskål. Reiseliv i Gildeskål har i dag lave driftsmarginer, og tilrettelegging for at reiselivsaktørene i Gildeskål kan øke sin aktivitet er viktig både for besøkende og fastboende. For at reiselivsnæringen skal utvikles i Gildeskål kreves det enten koblinger til investorer (eksterne eller interne) som ønsker å investere lokalt, eller lokale aktører som oppnår suksess knyttet til sine etableringer.

Antall sysselsatte i varehandel i Gildeskål er i dag lavere enn andre kommuner rundt oss, og det kreves målrettet innsats over tid for å løfte Gildeskål som besøksområde. Gildeskål har satset på kirkestedprosjektet som fyrtårn for reiselivet.

Gildeskål er en kraftkommune. I kraften som produseres her ligger det også muligheter for å skape arbeidsplasser. Det er ulike kraftkrevende næringer som er aktuelle å arbeide opp mot for å lande etableringer i Gildeskål. Regulert og klargjort areal må være på plass for å være attraktiv for investeringer

for kraftkrevende aktører. Oppfølging av, og tilrettelegging for mulige etablerere er viktig for at våre lokaliteter skal vinne frem i konkurranse med andre.

En stor andel av de nye arbeidsplassene som er skapt de siste årene ligger ikke innen de tre nevnte områdene. Næringsutviklingsarbeidet i Gildeskål skal favne bredt utover sjømat, reiseliv og kraft. Særlig entreprenørbransjen har hatt vekst de siste årene i Gildeskål. Alle initiativ som kommer til, eller skapes i Gildeskål kommune skal ivaretas og følges opp profesjonelt og aktivt fra kommune og næringssselskap.

Strategisk næringsplan er en del av Gildeskål kommunes planverk. Strategisk næringsplan er avgrenset til å omhandle utvikling av arbeidsplasser og næringsaktører i Gildeskål.

For å nå målet om flere arbeidsplasser i Gildeskål må kommunen være en god tilrettelegger for bedrifter: Infrastruktur, kapasitet gjennom areal- og reguleringsplaner, tilgang på strøm, ei åpen dør for veiledning og hjelp til utvikling av bedrifter. Finansielt bidrag gjennom eierskap eller starthjelp gjennom næringsfond. Nettverksbygging mellom bedrifter for å styrke hverandre og se muligheter for nye ideer. Strategisk næringsplan skal legge til rette for at bedrifter i Gildeskål lykkes.

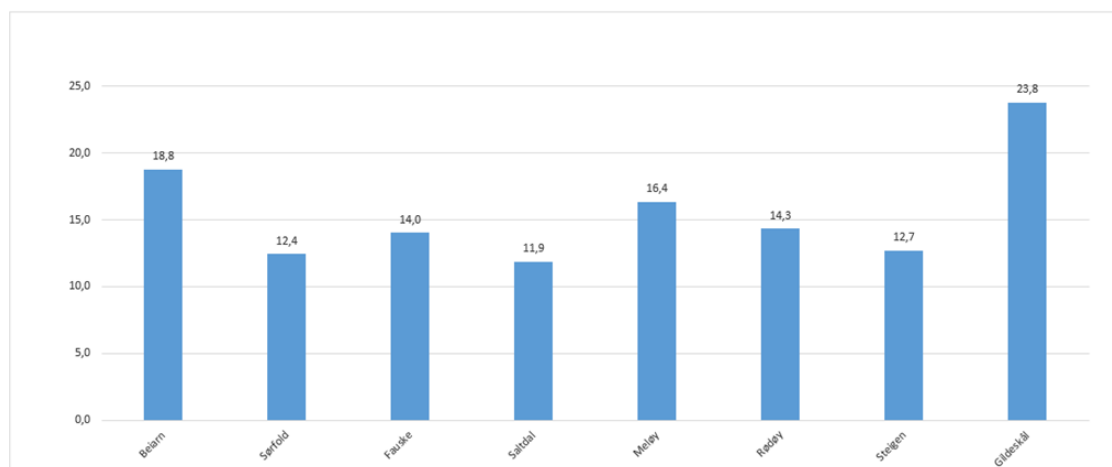
Næringsutviklingsarbeidet og annet arbeid med bostedsattraktivitet og stedsutviklingsarbeid er gjensidig avhengig av hverandre. For at Gildeskål skal lykkes må det både være attraktivt å arbeide og å bosette seg i kommunen, arbeidsplasser alene vil ikke sikre bosetting.

4.5.1. Utviklingstrekk

Sjøfossen Næringsutvikling utarbeider årlig indeks Gildeskål. Dette er statistikk som gir informasjon om utviklingstrekk innen næringsliv i Gildeskål, og er laget av samfunnsøkonom Bjørn Sleipnes. Et utdrag av relevant informasjon er tatt ut fra indeks Gildeskål som en del av kunnskapsgrunnlaget til Gildeskål kommune. Hele Indeks Gildeskål er tilgjengelig på nettsiden til Sjøfossen Næringsutvikling, www.sjofossen-snu.no

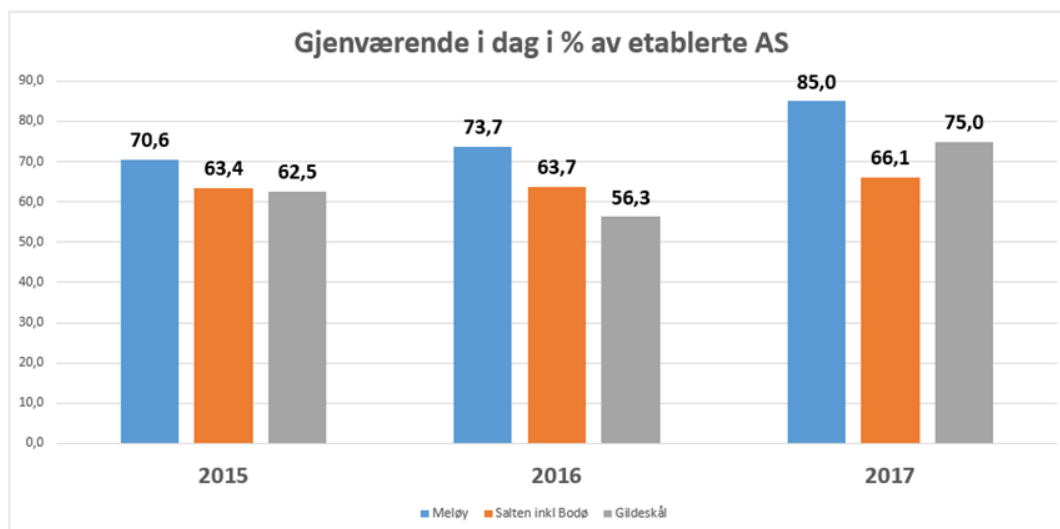
Sjømat er omtalt i eget kapittel: 4.5.2.

Nyetableringer AS og ENK 2022 pr.1000 innbygger (16-66 år). Salten

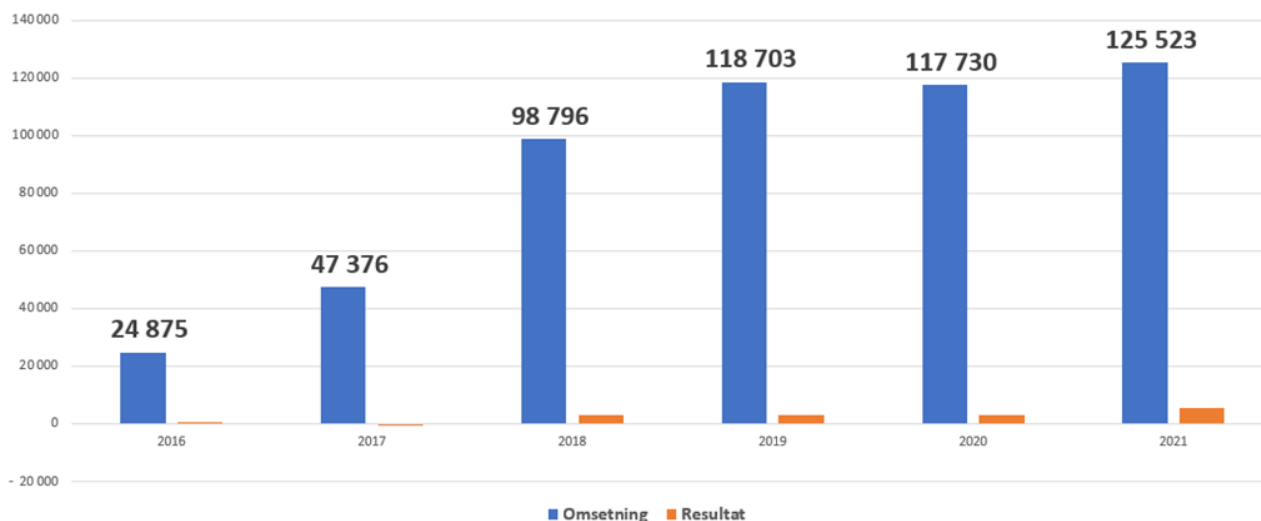
Figur 35 Nyetableringer

Nyetablelinger

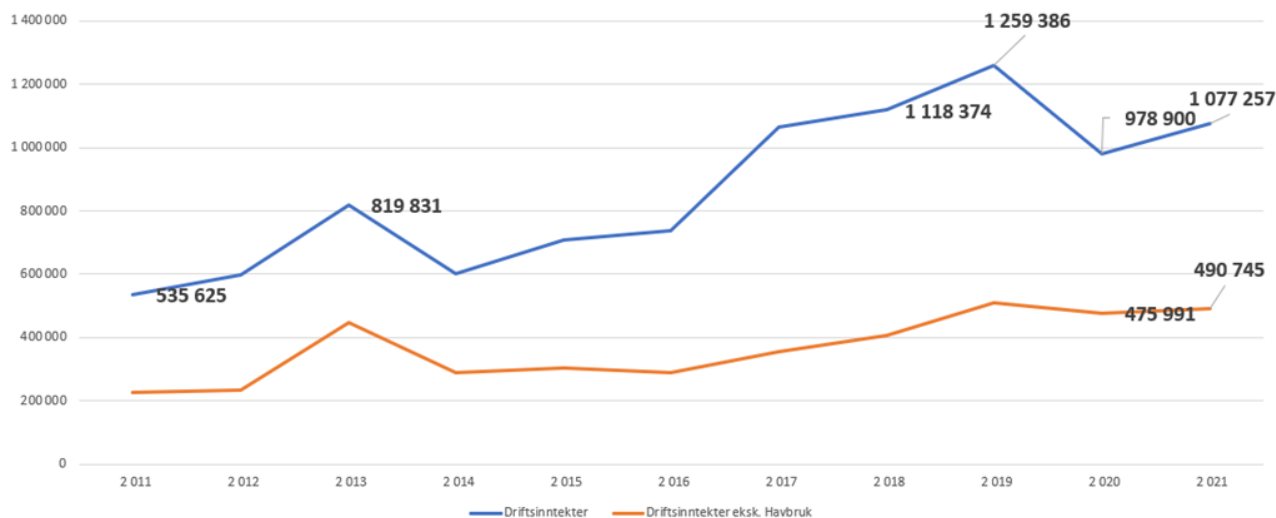
Figur 36 Nyetablelinger

Nyetablelerte aksjeselskaper 2016-2021. tall i 1000 kr

Figur 37 Nyetablelinger

Omsetning i lokalt eide aksjeselskaper i Gildeskål. 1000 NOK

Figur 38 Omsetning

Største aksjeselskaper med post/forretn.adresse Gildeskål. Omsetning 2021. Tall i 1000kr

GILDESKÅL FORSKNINGSSTASJON AS	417 858
HELGELAND SMOLT AS	311 082
ARNØYBYGG AS	61 851
POLARPLAST AS	49 430
ORGANIC SEAFARM AS	47 930
ENKON AS	41 374
SALTEN N950 AS	24 517
INDUSTRIVISUALISERING AS	15 353
VÅGSOSEN HANDEL AS	15 289
OMRÅDESIKRING AS	14 843
HARALD OLAUSSEN AS	13 139
SNEKKERJAN AS	12 074
STRANDA MASKIN AS	11 778
ARNØY BRYGGE AS	11 139
SANDHORNØY UTVIKLING AS	10 729
MYRVANG MASKIN AS	10 648
BO-TEKNIKK AS	10 425

Tabell 18 Omsetning

4.5.2. Sjømat

Gildeskål utmerker seg som havbrukskommune. Positiv sysselsettingsutvikling i Gildeskål knytter seg i stor grad til utvikling av havbruksrelatert virksomhet inkludert leverandører til næringen.

Sjømat er et av satsingsområdene i strategisk næringsplan. Gildeskål har et naturlig fortrinn for å få til vekst innen næringen, med de geografiske og historiske fortrinnene området har.

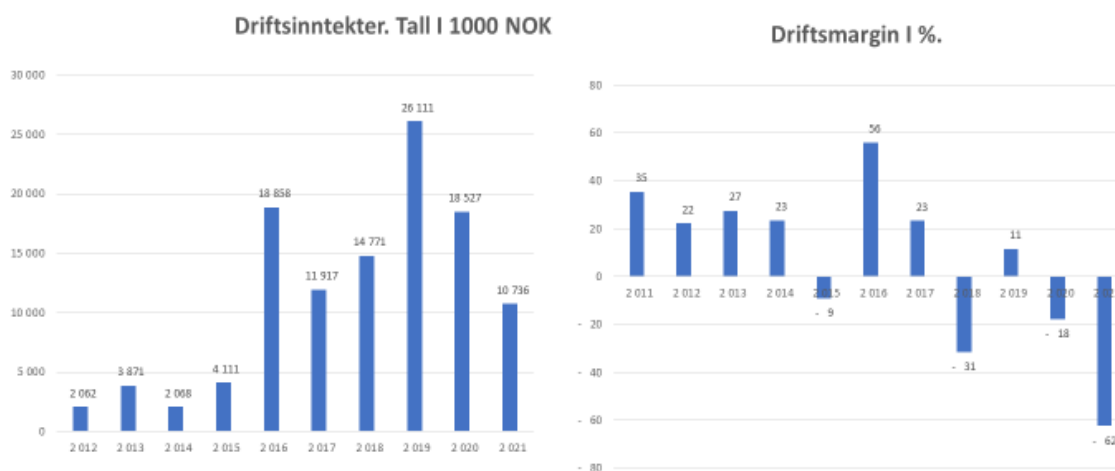
Rapporten «Lærdommer fra gode vertskommuner for næringsutvikling», utarbeidet av Samfunnsøkonomisk analyse AS og Vista Analyse AS i fellesskap for KS og NHO slår fast følgende: «For de aller fleste kommunene observerer vi at veksten i sysselsetting primært har kommet innenfor næringer hvor kommunene har historiske eller geografiske styrkepunkter».

En andel av registrert sysselsetting innenfor industri og bygg og anlegg er tilknyttet akvakultur, som leverandørtjenester til næringen. Innenfor bygg og anlegg er det større økning enn det som tilskrives akvakultur, og næringen har hatt en positiv utvikling de siste årene.

Gildeskål har en høy grad av bransjespesialisering, og hjørnesteinsfaktoren innen havbruksnæringen er til stede. Det kan gjøre Gildeskål sårbar for endringer i konjunkturer og rammebetingelser.

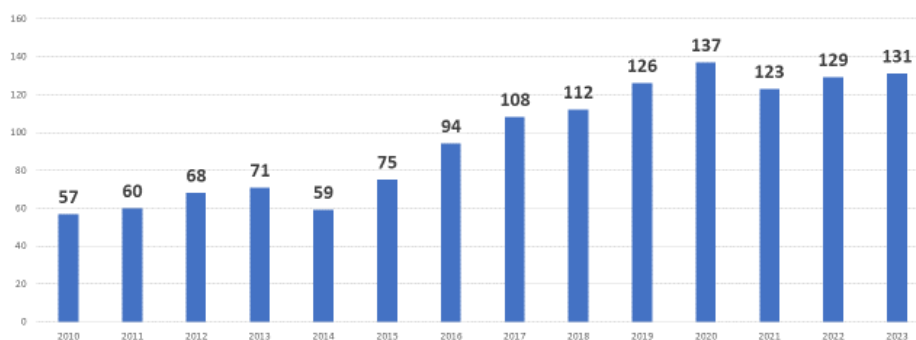
Høy arbeidsmarkedsintegrasjon (høy pendlerfrekvens) vil kunne absorbere endringer gjennom økt utpendling/lavere innpendling uten nedgang i befolkningen.

Fiskeri. 4 aksjeselskaper

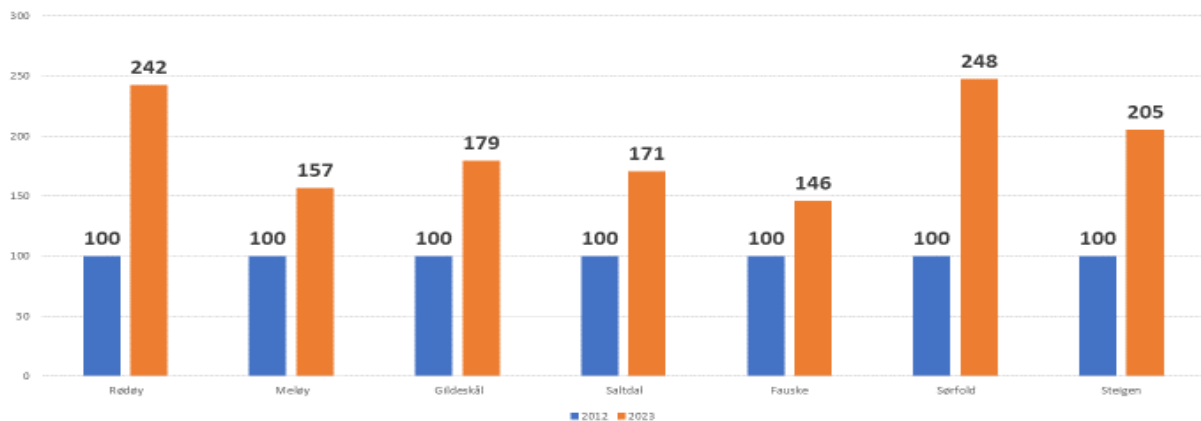
Figur 39 Driftsinntekter og driftsmargin innen fiskeri

Sysselsatte. Akvakultur. Gildeskål

Figur 40 Sysselsatte innen akvakultur

Indeksert utvikling i sysselsetting innen Akvakultur. Salten og Nordland (2012-2023)

Figur 41 Utvikling i sysselsetting innen akvakultur

4.5.2.1. Oversikt over aktører i Gildeskål knyttet til havbruk, inkludert leverandører (2021)

Aktør	Kontaktperson	Informasjon
KELPINOR AS	Hermann Schips	Kelpinor - Enabling the future through seaweed
POLARALGE AS	Gunnar Asle Thommesen Skjelvik	https://algenett.no/Deltakere/?Article=19
NORWEGIAN SEAWEED ASSOCIATION	Heidi Meland	Norwegian Seaweed Association (norseaweed.no)
SALTEN N950 AS	Roy Tore Rikardsen	https://www.saltenaqua.no/salten-n950
POLAR AKVA AS	Lasse Willumsen	
POLARPLAST AS	Lasse Willumsen	https://polarplast.no/
KAL MARINE AS	Kjell Arild Lorentsen	
ARCTIC SEAFOOD GROUP AS	Nicolaj Weiergang	
ORGANIC SEAFARM AS	Nicolaj Weiergang	
SALMATEK AS	Øyvind Jakobsen	https://salmatek.no/
NYGÅRDSJØEN MARINA AS	Tomas Nymo	http://marina.no/
GILDESKÅL SEAFOOD AS	Randi Busch Bøkestad	http://www.salmoncenter.info/Gildeskål/
GILDESKÅL FORSKNINGSSTASJON AS	Morten Lorentsen	https://gifas.no/
HELGELAND SMOLT AS	Tor-Arne Gransjøen	https://www.facebook.com/hsmolt.no/
GILDESKÅL MARINE CENTER AS	Edward Fitzgerald	https://sjofossen-snu.no/gmc/
ARKIMEDES AS	Ian Clough	
OPPLÆRINGSKONTORET FOR FISKERIFAG I MIDTRE NORDLAND	Camilla Høiby Kristensen	http://kigok.no/

STIFTELSEN KUNNSKAPSSENTERET I GILDESKÅL	Edward Fitzgerald	http://kigok.no/
NOVA SEA AS	Tom Eirik Aasjord	https://novasea.no/
MOWI ASA	Ivan Volle Vindheim	https://mowi.com/
MELØY VIDEREGÅENDE SKOLE	Kjetil Fagervik	https://meloy.vgs.no/

4.5.3. Reiseliv

Reiselivsnæringen defineres som «overnatting, transport, servering, reisebyrå- og reisearrangørtjenester, samt kultur- og underholdningstjenester».

I reiselivssammenheng er Gildeskål kommune liten, og få aktører er så store at det leveres tall og statistikk på overnatting og aktivitet.

Gildeskål kommune har samarbeid med Visit Bodø som markedskanal for reiseliv. Sjøfossen Næringsutvikling oppdaterer siden med informasjon om Gildeskål. For at bedrifter i Gildeskål skal markedsføres i Visit Bodøs kanaler må de være medlem av Visit Bodø, og dette medlemskapet tegnes av den enkelte bedrift. Det er i dag 10 medlemsbedrifter fra Gildeskål i Visit Bodø.

Rapporten «Lærdommer fra gode vertskommuner for næringsutvikling», utarbeidet av Samfunnsøkonomisk analyse AS og Vista Analyse AS i fellesskap for KS og NHO slår fast følgende:

«Flere kommuner har forsøkt å skape nye fortrinn og legge til rette for næringer som tidligere har vært lite til stede i kommunene. Begrunnelsen for denne tilnærmingen er ulike. Noen ser at dette er avgjørende for å motvirke en negativ markedsutvikling for næringer som er og har vært viktige for den enkelte kommune. Derimot er det krevende å legge til rette for nye næringer. Utvikling av nye næringer forutsetter gjerne koblinger til enten konkrete investorer (eksterne eller interne) som ønsker å investere i regionen, eller at lokale entreprenører oppnår suksess knyttet til opprinnelige små etableringer. Bevisstheten om at slike muligheter kan oppstå påvirker handling. For å realisere slike muligheter, er kommunene imidlertid både av informasjon om etableringsinitiativer og av å reagere både tilstrekkelig adekvat og raskt nok. I tillegg må kommunene være i forkant med planmessige rammebetingelser».

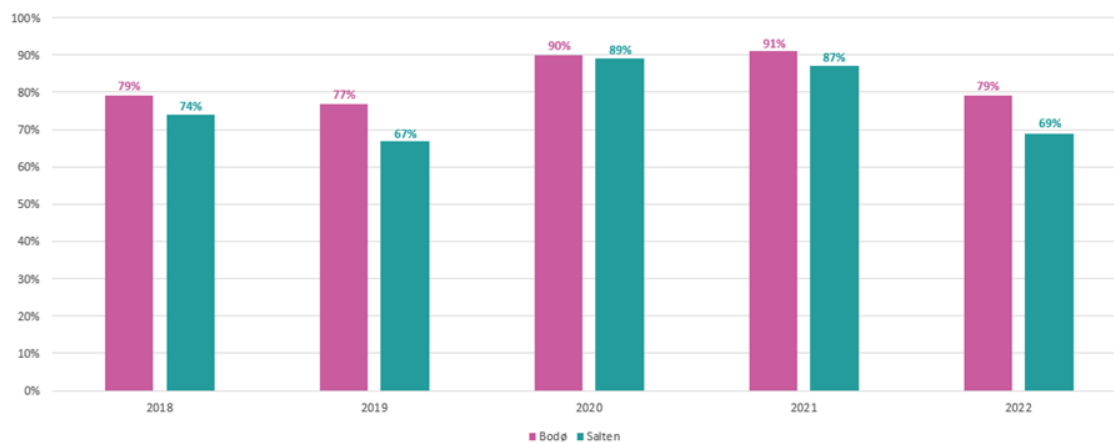
Gildeskål har satsset på Kirkestedsprosjektet som fyrtårn for reiselivet. Lønnsomheten i reiselivsbedriftene i Gildeskål kommune er lav. Besøksnæringens andel av antall sysselsatte i Gildeskål er lavere enn andre kommuner. I tillegg er handelslekkasjen fra Gildeskål stor.

Utvikling gjestedøgn Bodø og Salten 2018 - 2022

Figur 42 Utvikling i gjestedøgn. Kilde: Visit Bodø

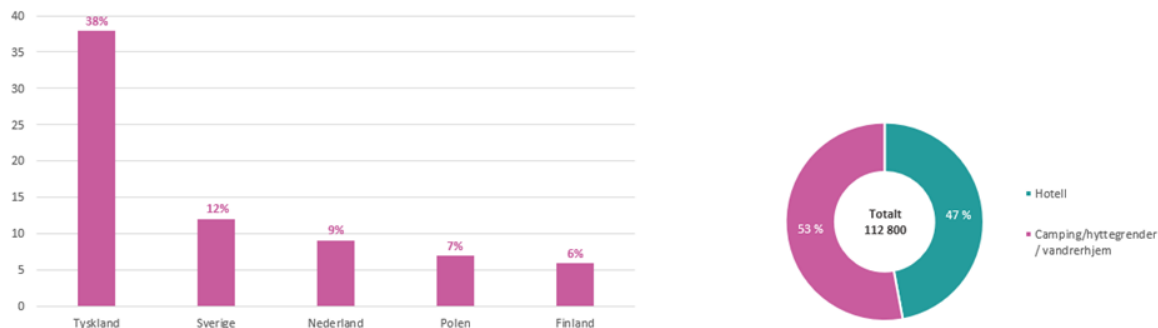
Andel norske gjester

Figur 43 Andel norske gjester

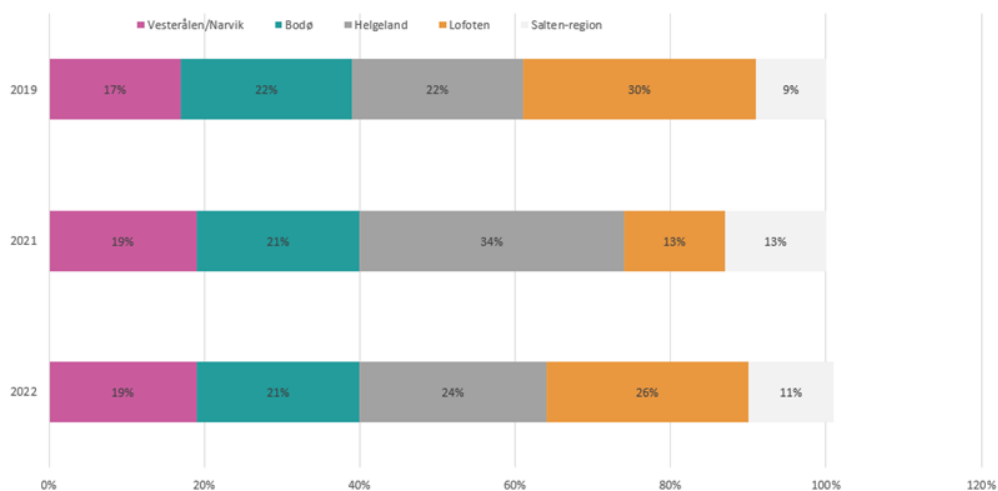
Fordeling av nasjonalitet 2022

Utenlandske gjester i Salten (alle typer overnatting)

Figur 44 Fordeling av nasjonalitet

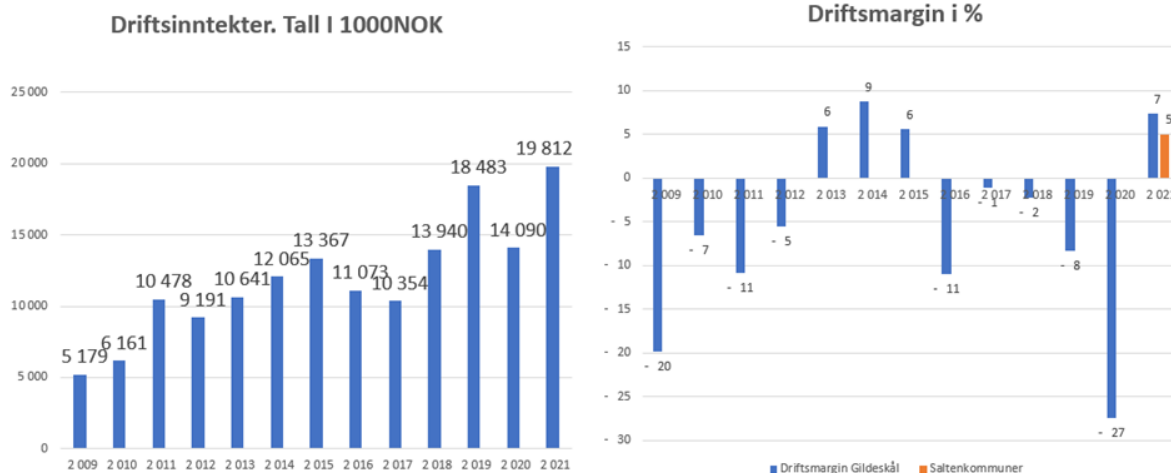
Markedsandeler Nordland 2019, 2021 og 2022

Figur 45 Markedsandeler Nordland

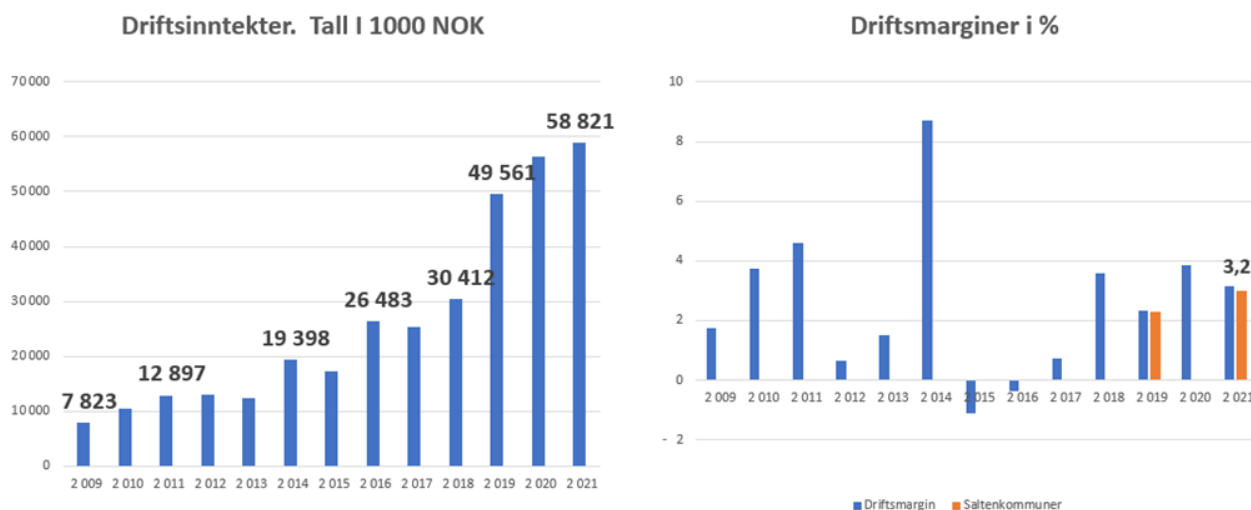
Overnattingsstatistikk for Gildeskål er fra 01.01.2020 slått sammen med Meløy, og det er ikke mulig å hente ut tall for Gildeskål alene.

Reiseliv, overnatting 9 aksjeselskaper

Figur 46 Driftsinntekter og driftsmargin reiseliv, overnatting

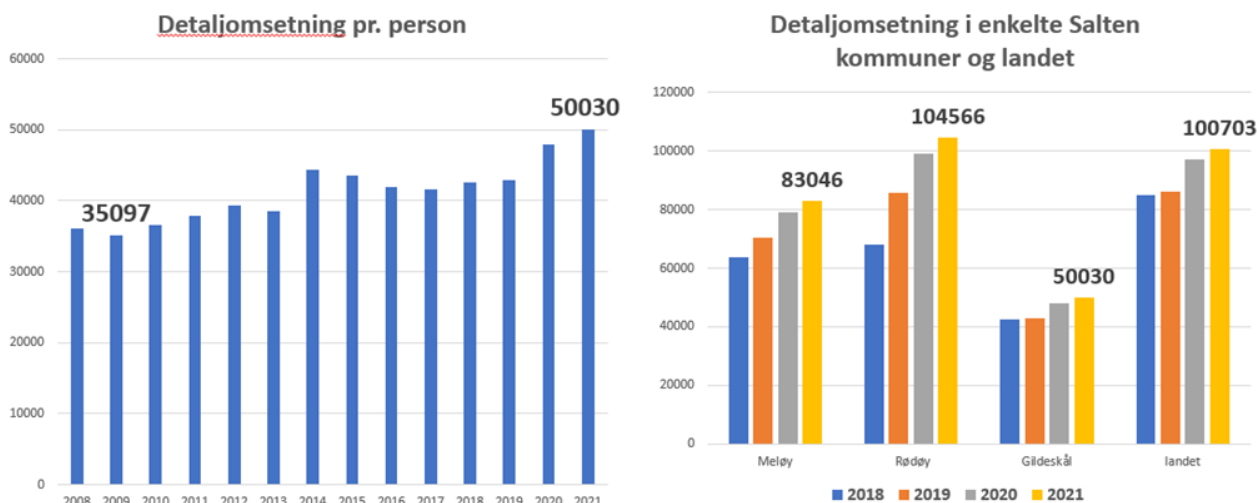
Varehandel. 10 selskaper

Figur 47 Driftsinntekter og driftsmargin varehandel

Varehandel. SSB tall

Figur 48 Detaljomsättning varehandel

4.5.4 Kraftkrevende industri

Gildeskål er en kraftkommune. I kraften som produseres her ligger det også muligheter for å skape arbeidsplasser. Det er ulike kraftkrevende næringer som er aktuelle å arbeide opp mot for å lande etableringer i Gildeskål. Regulert og klargjort areal må være på plass for å være attraktiv for investeringer for kraftkrevende aktører. Oppfølging av, og tilrettelegging for mulige etablerere er viktig for at våre lokaliteter skal vinne frem i konkurranse med andre. Lokalprodusert kraft er et strategisk fortrinn Gildeskål kommune har. Det er sterk konkurranse om denne kraften, og vi må tilrettelegge for at deler at den framtidige verdiskapingen kommer i Gildeskål.

4.6. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler

Interne	<p>Styrker</p> <ul style="list-style-type: none"> Positiv sysselsettingsutvikling Lav arbeidsledighet Mulighet for natur- og kulturbasert reiseliv Reetablering som tildelings- og bosettingskommune Stort antall fritidsbeboere Høy sysselsettingsgrad blant innvandrere Brukbare driftsmarginer i næringslivet utenom reiseliv Relativt mange større lokalt eide selskaper Positiv utvikling innen havbruk Videregående utdanning innen havbruk Sjøfossen næringsutvikling- oppfølging og utvikling av lokalt næringsliv Samarbeid med Visit Bodø Gildeskål næringsforum Kirkestedprosjektet Nærhet til by Nærhet til Bodø 2024 Høy etablerings- og overlevelsesrate i næringslivet 	<p>Svakheter</p> <ul style="list-style-type: none"> Desentralisering Tilgang på riktig kompetanse Handelslekkasje Driftsmarginer i reiselivsbedrifter Besøksnæringens andel av sysselsetting er lav Bransjemessig sårbarhet (havbruk) Mangel på tilgjengelig næringsareal
Eksterne	<p>Muligheter</p> <ul style="list-style-type: none"> Sysselsatte som pendler inn/ut av kommunen Vesentlig større andel sysselsatte i primærnæringene sammenlignet nasjonalt og i Nordland Mottak av flyktninger Mer og bedre tilbud av overnattingsplasser Natur- og kulturopplevelser- helhetlig pakketilbud Nærings- og reiselivsetablering Markedsføring av tilbud i kommunen Samarbeid med nabokommuner Samarbeid mellom næringsaktører, spille hverandre god Kystriksveien, sykkelturnisme Infrastruktur Lahko nasjonalpark Status som nasjonalparkkommune Eier og forvalter av havner Regionalt samarbeid innen reiseliv Kirkestedprosjektet og pilgrimsled 	<p>Trusler</p> <ul style="list-style-type: none"> Sysselsatte som pendler inn/ut av kommunen Mangel på attraktive arbeidsplasser Reduksjon i sysselsettingsgrad og lokalt næringsliv Manglende overnattingsplasser Lite/svakt marked, mangel på konkurranse Infrastruktur Svak økonomi hos reiselivsbedrifter Nye arbeidsplasser i seg selv er ikke tilstrekkelig for å øke/stabilisere befolkningen Befolkningsutvikling

5. Transport og samferdsel

5.1. Infrastruktur og samferdsel

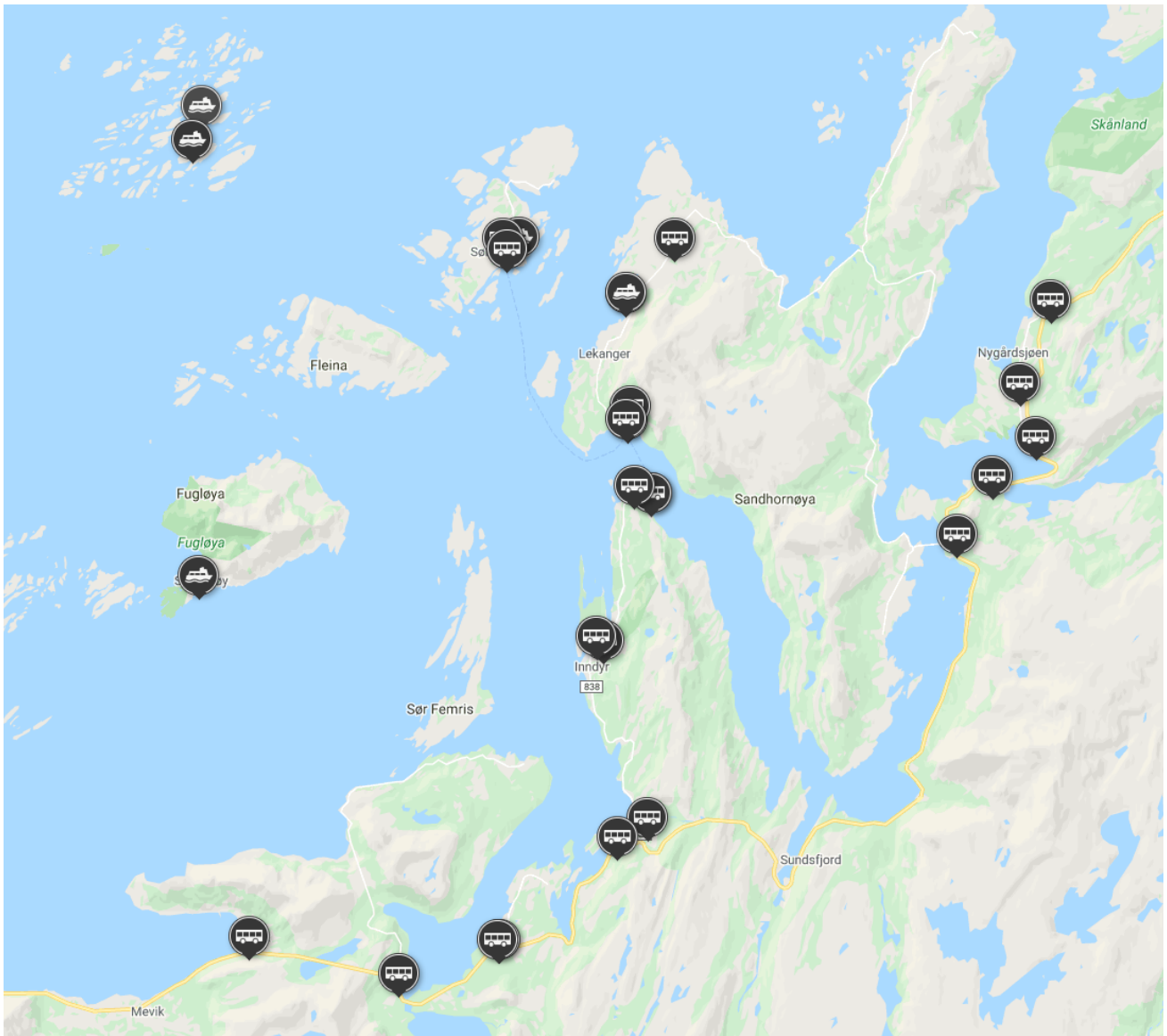
Gildeskål er en vidstrakt kommune. Nesten all bosetting og næringsliv er knyttet til sjøen, men spredt over store avstander. Folketallet i kommunen har sunket over flere år, og i stor grad skjedd i utkantene av kommunen, særlig på øyene som noen steder er helt fraflyttet. Dette skyldes delvis endring i næringsstruktur og bortgang fra de tidligere dominerende næringene som jordbruk og fiske, og et relativt dårlig utbygd kommunikasjonsnett.

Ferge- og båttilbudet reduseres stadig i Gildeskål, i tillegg til manglende korrespondering mellom ulike offentlige transporttilbud, blant annet korrespondanse hurtigbåt- ferge, hurtigbåt/ferge- buss, båt- fly/tog og buss- fly/tog. Dermed er det flere steder i kommunen slik at innbyggerne er avhengig av bil for å komme seg til og fra kollektivtransporten. I 2020 ble det etablert en ny hurtigbåtrute mellom Inndyr og Bodø.

Kommunen er avhengig av gode løsninger på vei og sjø bl.a. gjennom bedre kollektivtilbud, både internt i kommunen og mellom Gildeskål og Bodø. God kommunikasjon er særs viktig for lokalt næringsliv og muligheten for å utvikle nye arbeidsplasser. Kommunikasjon internt i arbeidsregion er også viktig for å kunne muliggjøre arbeidspendling med bosted Gildeskål. God kommunikasjon mellom steder er i tillegg avgjørende for at barn og unge skal kunne benytte seg av fritidstilbud. Dette gjelder også aktiviteter for eldre som er avhengig av transport. For å få dette til må det jobbes kontinuerlig inn mot regionalt og nasjonalt nivå.

Gildeskål har som overordnet mål å ha en moderne infrastruktur tilpasset behovet til innbyggere, fritidsbeboere, næringsliv og tilreisende. Kommunen har de seneste årene gjennomført en betydelig oppgradering av infrastruktur gjennom store investeringer i kommunale veier, havner, digital infrastruktur (bredbånd og 4G mobilnett), nærings- og boligtomter, næringsutvikling og en betydelig oppgradering av vannforsyningen.

Med utfordringer knyttet til både trafiksikkerhet og folkehelse bør det satses på økt utbygging av gang- og sykkelveier. Dette vil samtidig støtte opp om økt satsing på sykkelturnisme. Trafiksikkerhetsplan ble vedtatt høsten 2019, med årlig revidering av tiltaksdel.

Figur 49 Stoppested for buss, ferge og hurtigbåt¹⁰

Oppdaterte opplysninger om rutetider/rutetabeller finnes på Reis Nordland:

<https://www.reisnordland.no/>

¹⁰ <https://reisnordland.no/ac/reisplanlegger>

5.2. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler

Interne	Styrker Eablering elbilladere	Svakheter Gang- og sykkelvei Desentralisering
Eksterne	Muligheter Bedre kollektivtilbud Buss på bestilling Mindre bussenheter	Trusler Redusert ferge/hurtigbåttilbud Tilgang på offentlig transport Avhengig av bil Avstand Dårlig tilpasset rutetilbud til arbeidstid, studier og fritidstilbud Dårlig tilpasset rutetilbud mellom offentlig transporttilbud, båt-fly/tog, buss-fly/tog Geografiske avstander, stor kostnad med taxi

6. Arealoversikt kommuneplan

Oversikten viser hvor mye areal som er avsatt til ulike arealbruksområder i kommuneplanens arealdel. Tallene er tatt ut november 2019 fra kommuneplanens arealdel for perioden 2015-2027. Kommuneplanens arealdel er nå under revisjon og oppdatert tabell vil presenteres i kunnskapsgrunnlaget for 2024.

SOSI-kode	Arealformål	Antall områder	Areal dekar
1110	Boligbebyggelse- nåværende	24	553,8
1110	Boligbebyggelse- fremtidig	8	179,5
1120	Fritidsbebyggelse- nåværende	21	3379,2
1120	Fritidsbebyggelse- fremtidig	10	132,0
1150	Forretninger- nåværende	3	12,9
1150	Forretninger- fremtidig	2	38,1
1160	Offentlig eller privat tjenesteyting- nåværende	15	67,2
1170	Fritids- og turistformål- nåværende	4	98,9
1170	Fritids- og turistformål- fremtidig	1	8,1
1200	Råstoffutvinning- nåværende	2	264,8
1200	Råstoffutvinning- fremtidig	1	8,8
1300	Næringsbebyggelse- nåværende	6	114,3
1300	Næringsbebyggelse- fremtidig	2	3,8
1400	Idrettsanlegg- nåværende	2	32,7
1500	Andre typer nærmere angitt bebyggelse og anlegg- nåværende	19	128,5
1500	Andre typer nærmere angitt bebyggelse og anlegg- fremtidig	98	304,8
1700	Grav og urnelund- nåværende	6	70,6
1800	Kombinert bebyggelse og anleggsformål- nåværende	8	91,2
1800	Kombinert bebyggelse og anleggsformål- fremtidig	8	233,9
2010	Veg- nåværende	97	2409,8
2040	Havn- nåværende	7	152,8
2040	Havn- fremtidig	5	7,8
4001	Forsvaret- nåværende	1	5059,6
5001	LNFR- nåværende	1171	580796,3
5001	LNFR- fremtidig	1	9,3
5100	LNFR-areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag- nåværende	1	28,2
5200	LNFR-areal for spredt bolig-, fritids- eller næringsbebyggelse mv. -nåværende	91	12240,1
5210	Spredt boligbebyggelse- nåværende	17	410,4
5210	Spredt boligbebyggelse- fremtidig	3	26,0
5220	Spredt fritidsbebyggelse- nåværende	34	6024,6
5220	Spredt fritidsbebyggelse- fremtidig	4	150,5
5230	Spredt næringsbebyggelse- nåværende	8	429,2

6001	Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone- nåværende	190	788071,2
6001	Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone- fremtidig	3	155,6
6230	Småbåthavn- fremtidig	76	223,6
6400	Akvakultur- nåværende	26	37921,2
6400	Akvakultur- fremtidig	1	515,5
6800	Kombinerte formål i sjø og vassdrag med eller uten tilhørende strandsone- nåværende	4	38661,3
6800	Kombinerte formål i sjø og vassdrag med eller uten tilhørende strandsone- fremtidig	10	8960,0

Tabell 18 Arealoversikt kommuneplan

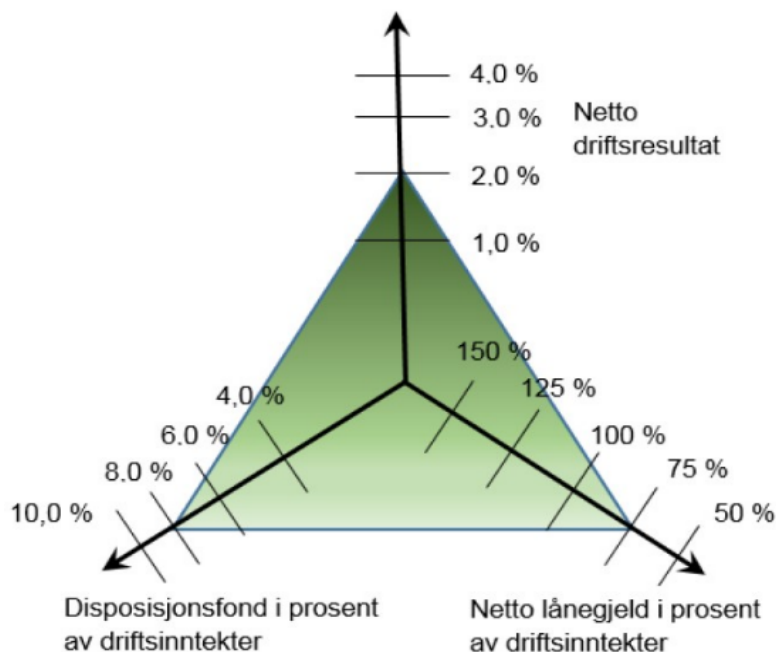
7. Kommuneorganisasjonen- økonomi, strategisk kompetanseplanlegging og drift

7.1. Økonomisk bærekraft

Grunnlaget for økonomisk soliditet er stabile driftsinntekter som er høyere enn driftsutgiftene. Heri ligger utfordringen og fokuset for Gildeskål i årene som kommer, noe som vil kunne skape økonomisk frihet og politisk mulighetsrom.

Kommunal økonomisk bærekraft (KØB-modellen)

KØB-modellen er en økonomisk styringsmodell for langsiktig utvikling og bærekraft i kommunesektoren. Modellen tar utgangspunkt i at økonomisk bærekraft opprettholdes når gjeldsnivået er 75 prosent av inntektene eller lavere og at disposisjonsfondet er 8 prosent av driftsinntektene eller høyere, samtidig som driftsresultatet er 2 prosent. Dersom gjeldsnivået er høyere enn 75 prosent eller disposisjonsfondet er lavere enn 8 prosent må driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent. Nivået på driftsresultatet må settes høyere enn 2 prosent inntil gjeldsnivået er 75 prosent eller lavere og disposisjonsfondet er 8 prosent eller høyere. Når disse forholdene er på plass og de økonomiske forhold er i balanse, kan driftsresultatet settes ned til 2 prosent. Driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent for å nå nivået for bærekraft. Jo høyere en setter driftsresultatet jo forttere vil en nå nivået for bærekraft.

Netto driftsresultat (i prosent av driftsinntekter) viser hva kommunen har igjen etter at drift- og finansutgifter er dekket. NDR er ikke et overskudd, men har et formål som skaper handlingsrom og egenkapital til investeringer. Kommunen er da i stand til å møte uforutsette hendelser og skjerme tjenesteleveransen til innbyggerne. I KØB-sammenheng kan vi se på NDR som økonomisk bærekraft over ett år – perioden for et årsbudsjett.

Disposisjonsfondet (i prosent av driftsinntekter) er kommunens frie oppsparte midler. En kommune trenger reserver for å møte større uforutsette hendelser. Med et disposisjonsfond har kommunen tid til å gjøre nødvendige endringer i driften og sikre en stabil tjenesteleveranse. Disposisjonsfondet kan også benyttes til større planlagte tiltak. I KØB-sammenheng kan vi se på disposisjonsfondet som økonomisk bærekraft over fire år – perioden for økonomiplanen.

Gjeldsgraden (netto lånegjeld i prosent av driftsinntekter) viser hvor mye lånegjeld kommunen har i forhold til inntekter. Dersom en kommune har mye gjeld (høy gjeldsgrad), fører dette til høye årlige utgifter til renter og avdrag i lang tid fremover. Det blir dermed mindre penger igjen til tjenesteleveranse og fremtidige investeringer. Handlingsrommet blir mindre. I KØB-sammenheng kan vi se på gjeldsgraden som økonomisk bærekraft over generasjonene i et 40-årsperspektiv.

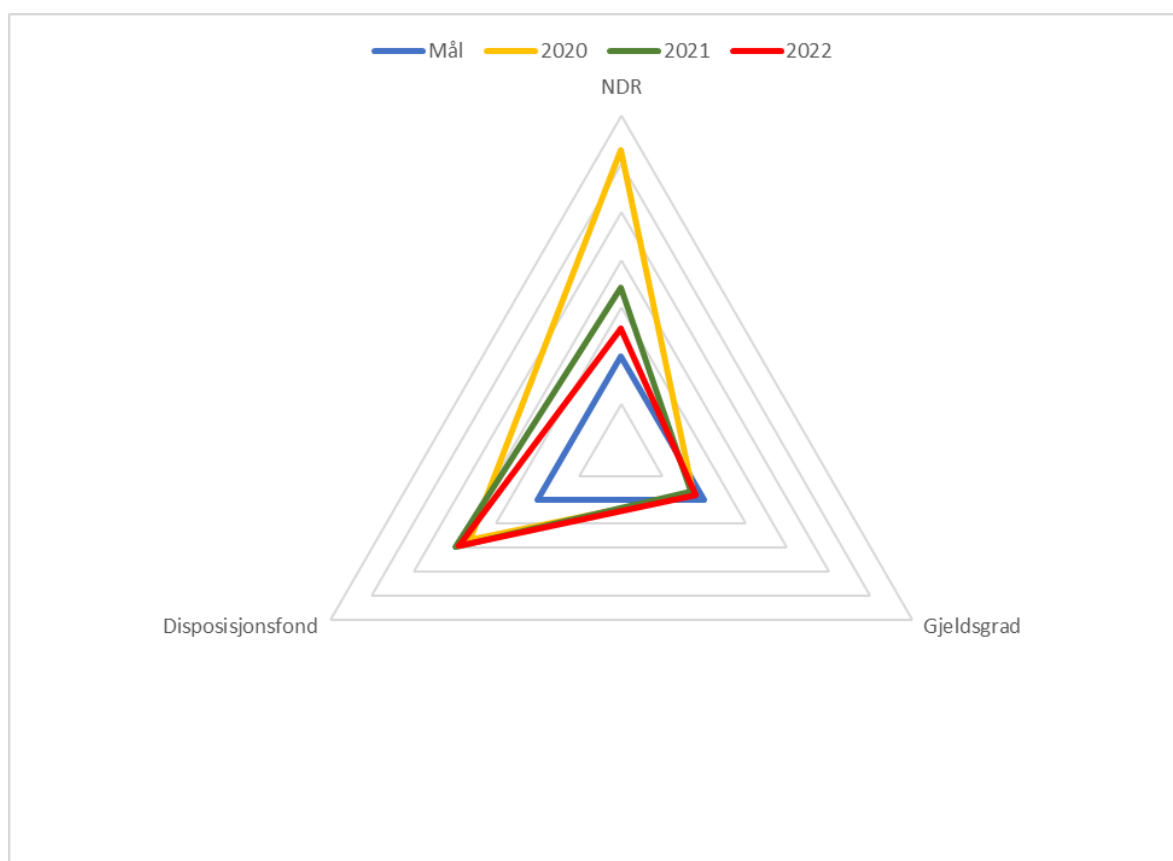
KØB i Gildeskål kommune:

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene ble 2,75 % i 2022 (4,03 % i 2021). Ifølge modellen bør kommunene ligge på 2 %. Det betyr at Gildeskål ligger over anbefalt nivå på denne indikatoren for 2022.

Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter ble 18,57 % i 2022 (19,06 % i 2021). Ifølge modellen bør fondet ligge på 8 % eller høyere. Det betyr at Gildeskål ligger godt over anbefalt nivå på denne indikatoren.

Gjeldsgraden ligger pr 31.12. på 88,07 % (97,15 % i 2021). Ifølge modellen bør gjeldsgraden ligge på 75 % eller lavere. Det betyr at Gildeskål ligger over anbefalt nivå på denne indikatoren.

Samlet gir dette en KØB-indeks på 106,37 % (104,13 % i 2021). 100 % og over er bærekraftig, under 100 % er ikke bærekraftig. At disposisjonsfondet og netto driftsresultat er høyere enn anbefalt nivå kompenserer for at vi har en gjeldsgrad som er for høy.

Figur 50 Modell for kommunens økonomiske bærekraft

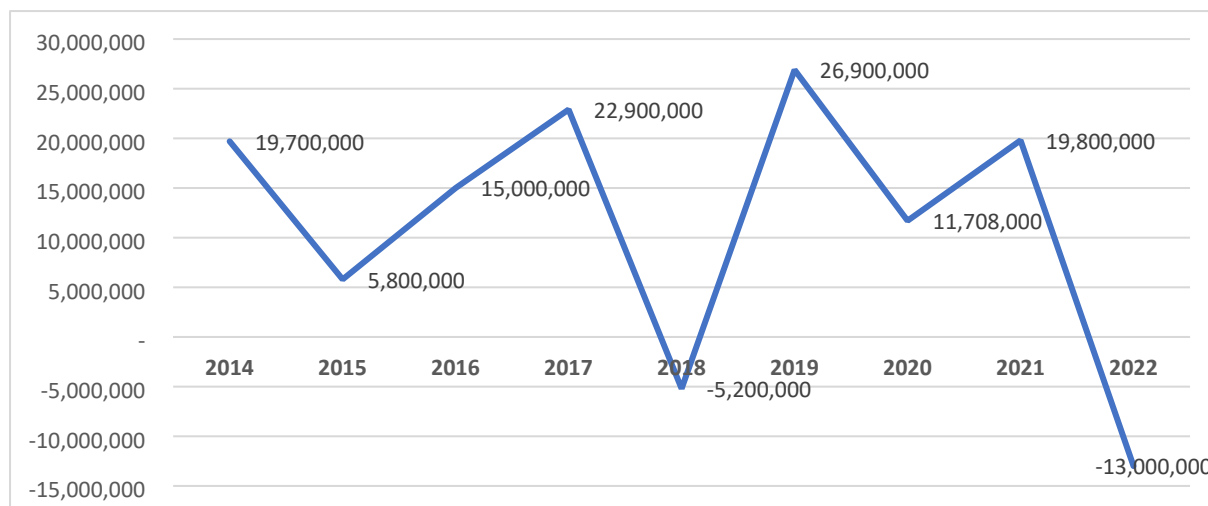
Uten havbruksfondet ville KØB-indeksen vært 59,67 % i 2022. Da ville netto driftsresultat vært -8,5 %, disposisjonsfondet 9,14 % og gjeldsgraden 98,26 %. I dette scenarioet er det kun disposisjonsfondet som er innenfor anbefalt nivå, men ikke stort nok for å kompensere for høy gjeldsgrad og negativt netto driftsresultat.

KØB-indeksen vil variere så lenge inntektene fra havbruksfondet og avkastning på finansielle instrument varierer så mye fra år til år. For Gildeskål vil det være mest hensiktsmessig å se indeksen over tid, men samtidig ha et spesielt blikk på gjeldsgraden. Det er viktig å merke seg at disposisjonsfondet og netto driftsresultat varierer med å være godt innenfor og utenfor anbefalt nivå, mens gjeldsgraden er utenfor anbefalt nivå hvert år selv om en korrigerer for havbruksfondet eller ikke. Gjeldsgraden er den indikatoren som ser økonomisk bærekraft over generasjonene i et 40-årsperspektiv. Det er derfor viktig å bestrebe å få

gjeldsgraden innenfor anbefalt nivå fort, slik at Gildeskål kommune kan ha en bærekraftig økonomi for fremtidige generasjoner. Får å få gjeldsgraden ned må gjelden reduseres, og/eller inntektene økes. Da alle signaler tyder på at inntektsnivået i kommunene vil reduseres i framtiden, er det grunn til å si at eneste måte å redusere gjeldsgraden på er å redusere lånegjelden. Gildeskål kommune bør ha som mål og årlig betale ned mer gjeld enn det som tas opp i nye låneopptak. I 2022 økte lånegjelden med 25,7 mnok.

Finansavkastning

Finansavkastningen inntektsføres direkte i driften hvert år, og påvirker regnskapsresultatet. Svingninger påvirker forutsigbarheten for kommunens drift. For å motvirke dette har kommunen etablert en handlingsregel og bygget opp bufferfond. I 2022 fikk kommunen et tap på porteføljen på 13,1 mnok og som ble dekket inn ved å bruke tilsvarende beløp av bufferfondet (disposisjonsfondet).

Figur 51 Finansavkastning

Fond

Fond representerer oppsparing av midler og er en del av kommunens egenkapital.

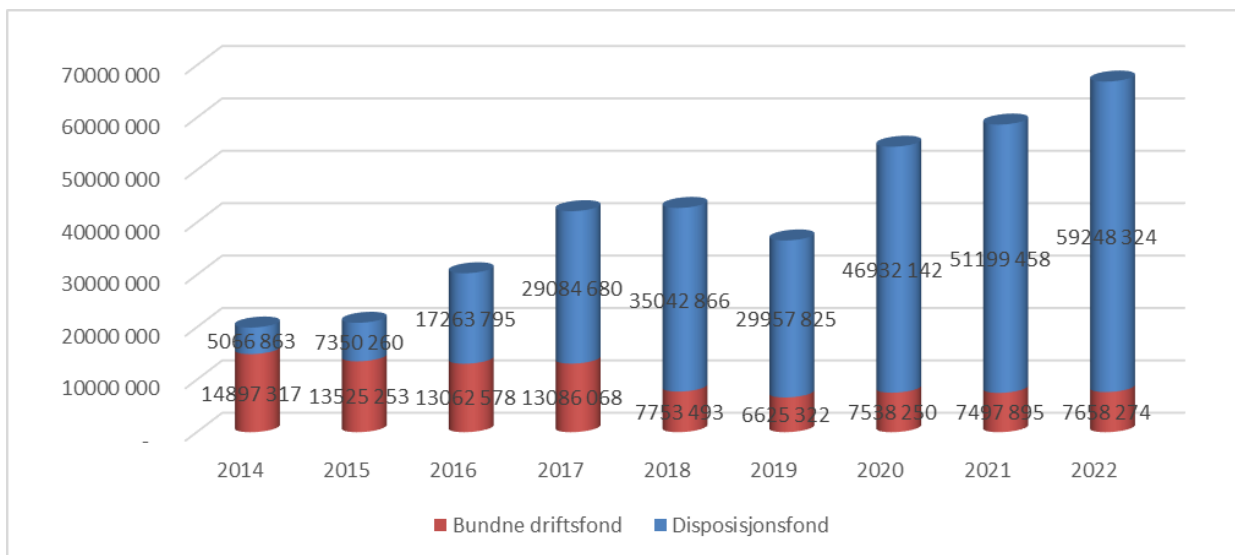
Ubundne fond er frivillige fond som er bygget opp gjennom sparing av frie midler og som står til kommunestyrets disposisjon, som

- Disposisjonsfond: driftsmidler som er spart til bruk i senere år.
- Ubundne investeringsfond: avsetning skjer i investeringsregnskapet og midlene må derfor brukes i investeringsregnskapet.

Bundne fond er det knyttet forpliktelser til. Avsetningene er gjerne pliktige, og bruken er pliktig i den forstand at det ikke er fritt opp til kommunestyret å vedta anvendelse. Eksempler på bundne midler er øremerkede tilskudd, overskudd på selvkost-tjenestene og næringsfond.

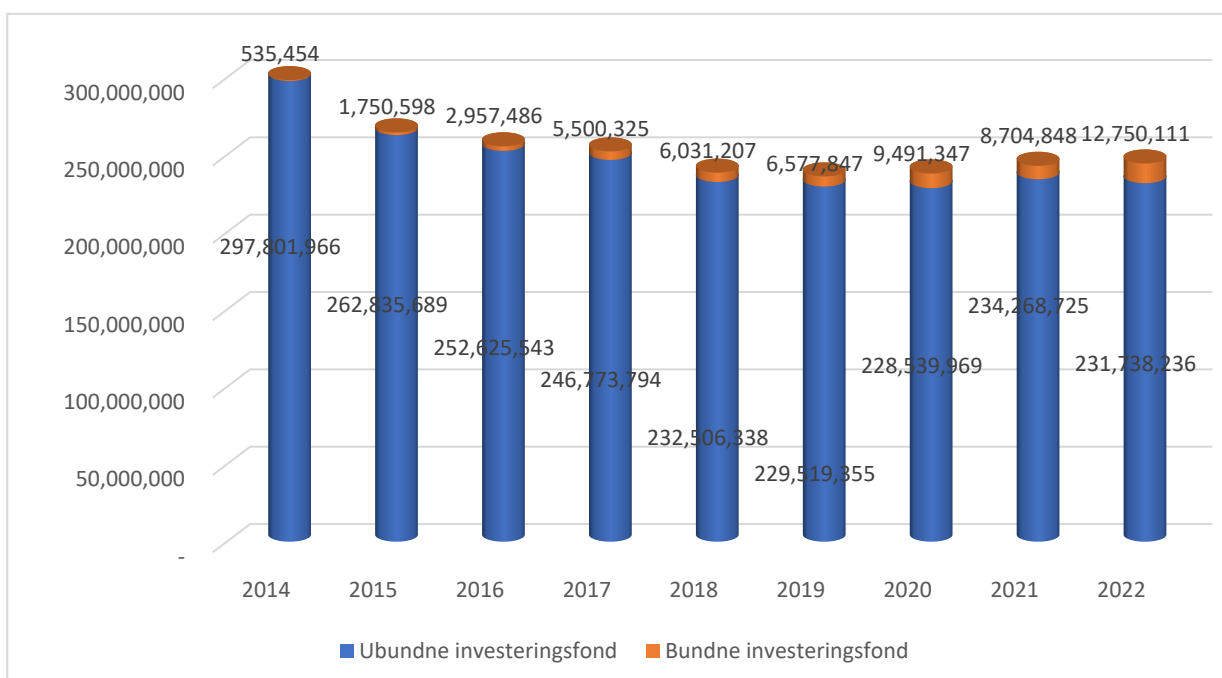
I *Reglement for finansforvaltning* kapittel 6.2 punkt 2 står det at: «Gildeskål kommune har betydelig kapital i markedet, og budsjetterer med årlig avkastning. For å bygge opp fond og begrense risiko settes 2/3 deler av årlig avkastning på disposisjonsfondet og 1/3 del på ubundet investeringsfond».

På neste side illustreres utviklingen i kommunes driftsfond fra 2014-2022.

Figur 52 Fond

Nedenfor illustreres utviklingen i kommunes investeringsfond fra 2014-2022.

Figur 53 Utviklingen av kommunens investeringsfond

Drift og omstilling

Virksomhetene i kommunen har gjennom årene vist god budsjett disiplin, med søkelys på best mulig tjenesteleveranse og utnyttelse av ressurser innenfor eksisterende økonomiske rammer. Utredninger og analyser de siste årene viser at driften i Gildeskål kommune er effektiv, men med en tjenestestruktur som gjør driften meget kostbar. Kommunen er ikke en ROBEK kommune, slik fem andre kommuner i Nordland er, vi banker heller ikke på døren, men vi ser den og den blir større fordi vi kommer nærmere. En undersøkelse gjort av Econ Poyru (Econ rapport nr. R-2010-078) viser at den viktigste årsaken til at

kommuner havner på ROBEK-lista synes å være politisk unnfalighet. Krevende og tøffe omstillinger utsettes i det lengste, selv om behovet for dem for en stor del er kjent. Dess lengre tid som går dess vanskeligere er det å rette opp en tiltagende økonomisk ubalanse.

En konsekvens av de demografiske utviklingstrekkene er at kommunen får mindre penger fra staten. Regjeringen benytter samme data som SSB når de beregner skatt og rammetilskudd for kommunene. Vi ser at utviklingen for frie inntekter ikke gir Gildeskål kommune økning i overføringene de neste 4 årene.

Gildeskål kommune bruker disposisjonsfondet direkte til å finansiere driftsutgiftene. Fordi kommunen har høy gjeldsgrad bør nye låneopptak begrenses til omtrent det samme som det som nedbetales hvert år. Slik trenden er nå vil lånegjelden per innbygger fortsatt stige – ikke nødvendigvis som følge av økt ny gjeld – men som følge av færre innbyggere å dele gjelden på. Øvrige investeringer finansieres gjennom bruk av ubundet kapitalfond, som da tappes. Avkastningen blir inntektsført i driftsregnskapet og fordelt mellom disposisjonsfondet og ubundet kapitalfond. Dette fører til at det blir en stadig økt mulighet til fortsatt å finansiere en altfor kostbar drift med oppsparte midler. Denne muligheten vil vedvare til pengene er brukt opp. Når pengene er brukt opp vil være et resultat av politiske valg.

Kostbar tjenestestruktur kombinert med lavere faste inntekter gjør planleggingen av kommunens videre drift utfordrende. Mesteparten av det innsnevrede inntekspotensialet er sentrale føringer vi ikke kan gjøre noe med. Det vi derimot kan gjøre noe med er tjenestestrukturen.

Kommunen har også et høyt vedlikeholdsetterslep. Med en desentralisert tjenestestruktur som krever mange kvadratmeter blir det mye vedlikehold og også manglende vedlikehold.

Det er klokt å starte omstillingsarbeid når man har tid og penger til å gjennomføre gode prosesser heller enn å tvinges til omstilling fordi man ikke kan finansiere driften lenger.

Kommunestyret har vedtatt at det skal settes i gang et prosjekt for en «Ansvarlig og bærekraftig økonomi 2023-26». I prosjektet skal det ses på effektivisering, nivå/ambisjoner og struktur på de tjenestene som kommunen leverer.

7.2. Rekruttering og kompetanseutvikling

Gildeskål kommune har de siste årene hatt en negativ befolkningsvekst og folketallet har stadig sunket frem til 2022 da en hadde en liten oppgang. I årene fremover vil også andelen eldre i befolkningen øke. En stor del av arbeidsstokken har muligheten til å gå av med pensjon innen kort tid eller om få år. De fleste av disse er ansatt i helse- og undervisningssektoren, der rekruttering tidligere har vist seg å være utfordrende.

Godt rekrutteringsarbeid vil i denne sammenheng være avgjørende. Kompetanseplanlegging vil være viktig for å øke intern rekruttering samtidig som det fortsatt bør satses på virkemidler for å fremme ekstern rekruttering. Det er derfor utarbeidet både en overordnet kompetanseplan og handlingsplaner på alle enheter. Ulike virkemidler er videreført etter erfaring med at for eksempel lønn, stipend, flytting og godtgjørelse og mulighet for bolig er tiltak som virker positivt på rekruttering. Parallelt med dette arbeides det for å få dagens ansatte til å stå lengst mulig i jobb, og her benyttes seniortiltak aktivt.

7.3. Sykefravær

Sykefraværet i Gildeskål kommune har vært høyt gjennom flere år, noe som fører til utfordringer både av økonomisk, kvalitetsmessig og sosial karakter.

Oppfølging av ansatte er et viktig ledelsesarbeid som må foregå kontinuerlig. I Gildeskål kommune har sykefraværet hatt en liten økning fra 2021 til 2022 på 0,8 % og er pr. 31.12.2022 på 11,4 %.

Tre av de fire virksomhetene har økning i sykefravær i 2022 sammenlignet med 2021 bortsett fra Teknisk som har en liten nedgang.

Under vises en oversikt over utviklingen av sykefraværet de siste 3 årene

Virksomheter	2020	2021	2022
Kommunedirektørens stab, inkl. Øk/ad, HR og NAV	5,0	5,7	10,3
Familie, oppvekst og kultur	9,8	12,1	12,9
Helse og omsorg	15,5	10,5	10,9
Teknisk	7,5	9,2	9,1
Totalt fravær	11,5	10,6	11,4

Virksomheter		2020	2021	2022
Kommunedirektørens stab, inkl. Øk/ad, HR og NAV (KØAHN)	Egen meld. 1-12 dg	0,5	0,3	0,9
	Sykemeld. 1-16 dg	0,1	0,4	0,3
Familie, oppvekst og kultur	Egen meld. 1-12 dg	1,2	1,2	1,6
	Sykemeld. 1-16 dg	0,7	0,7	1,4
Helse og omsorg	Egen meld. 1-12 dg	1,5	1,5	1,7
	Sykemeld. 1-16 dg	1,2	1,0	2,2
Teknisk	Egen meld. 1-12 dg	0,4	0,7	1,2
	Sykemeld. 1-16 dg	0,3	0,2	1,1

Tabell 19 og 20 Utvikling i sykefraværet

Arbeidsgiver har fokus på oppfølging av sykefravær og på å få ansatte tilbake i arbeidsrelatert aktivitet. Dette gjøres gjennom samtaler internt på enhetene og i møter i tilretteleggingsgruppa. Arbeidsgiver arbeider kontinuerlig for å være i forkant, og gjennom dialog og tilrettelegging forsøke å avverge sykefravær. Temaet sykefravær og sykefraværsoppfølging er faste punkter i kommunens ulike ledergrupper, møter i Arbeidsmiljøutvalget og med tillitsvalgte.

Arbeidsmiljøutvalget har satt som mål at systematisk nærværarbeid med ansatte skal redusere sykefraværet til 8 % i 2022.

I forlengelse av nærværsarbeidet skal også alle tjenestevirksomheter inkludere og vektlegge folkehelse i sine planverk, og har kontinuerlig søkelys på folkehelse i tjenesteproduksjon og utviklingsarbeid.

7.4. Oppsummering styrker, svakheter, muligheter og trusler

Interne	<p>Styrker</p> <p>Budsjettdisiplin</p> <p>Fokus på best mulig tjenesteleveranse og utnyttelse av ressurser innenfor eksisterende økonomiske rammer</p> <p>Effektiv drift</p> <p>Organisatorisk endringsvilje</p> <p>Rekrutteringsaktiviteter og tiltak</p> <p>Kompetanseheving</p> <p>Mange senior arbeidstakere med lang erfaring</p> <p>Økonomisk handlekraft</p> <p>Vedtatte økonomiske handlingsregler som gjør at det budsjetteres med å avsettes midler på fond hvert år.</p> <p>Netto driftsresultat og disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene er over anbefalt nivå (KØB).</p> <p>Informasjonsarbeid internt i organisasjonen og eksternt.</p>	<p>Svakheter</p> <p>Gjeldsgraden over anbefalt nivå (KØB)</p> <p>Driftskostnader finansieres delvis med oppsparte midler</p> <p>Vedlikeholdsetterslep</p> <p>Tjenestestruktur gjør driften meget kostbar</p> <p>Mange senior arbeidstakere som kan gå av med pensjon innen kort tid.</p> <p>Høyt sykefravær</p> <p>Kompetanse, få ansatte på hvert ansvarsområde, sårbar organisasjon</p> <p>Utfordring med vikarer i forbindelse med fravær</p> <p>Utfordring å rekruttere kompetent personell og/eller lite søkergrunnlag på enkelte stillinger</p>
	<p>Muligheter</p> <p>Samarbeid med Nord universitet</p> <p>Endring av tjenestestrukturen</p> <p>Politisk mot</p>	<p>Trusler</p> <p>Demografiske utviklingstrekk, nedgang i folketall, fører til mindre penger fra staten</p> <p>Større tettsteder og byer rekrutterer kvalifiserte arbeidstakere</p>
Eksterne		

8. Gildeskål kommune 2023- veien videre

I de foregående kapitler har vi gått igjennom faktaopplysninger, og gjennomført SWOT-analyser på hvert område. SWOT-analysen gir grunnlag for å vurdere tiltak for å utvikle kommunen i ønsket retning. Styrker og muligheter peker ut områder det kan bygges videre på. Det er samtidig viktig å være klar over, og om mulig redusere negativ virkning av det som er omtalt som trusler og svakheter.

Politikk er den virksomhet som innebærer at mål blir satt, prioriteringer ordnet, verdier fordelt og virkemidler valgt og anvendt. Med dette kunnskapsgrunnlaget kan man gå inn i SWOT-analysene og bruke disse i arbeidet med å utvikle mål og prioriteringer.

Det har i år vært en oppdatering av tall og fakta i kunnskapsgrunnlaget. Kommunedirektøren ser behovet for en sterkere kobling til kommuneplanens samfunnsdel og de målene og strategiene som er vedtatt der. I 2024 tas det derfor sikte på en gjennomgang av strukturen i kunnskapsgrunnlaget for å få en sterkere kobling mellom kommunens styrende dokumenter – fra samfunnsplan til årsberetning.

Kommuneplanens arealdel er under revisjon, og ligger ute til offentlig ettersyn frem til 30.06.23. Arealtabellene i dokumentet vil derfor bli endret som følge av dette arbeidet.

